

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

**Setode kui etnilise grupi
meediarepresentatsioon trükimeedias aastatel
1992-2012**

Magistritöö

Koostaja: Anu Toe
Juhendaja: Külliki Seppel (MA)

Tartu
2013

SISUKORD

SISUKORD	2
TABELID JA JOONISED	3
Tabel 1. Setomaaga seotud teemad üleriigilises meedias	3
Tabel 2. Setode ja Setomaa iseloomustamine	3
Tabel 3. Setode rahvuslik kategoriseerimine erinevatel perioodidel	3
Joonis 1. Postimehe ja Eesti Päevalehe tiraažid tuhandetes vaadeldava perioodi jooksul	3
Joonis 2. Valimi moodustanud artiklite arv Postimehes ja Eesti Päevalehes erinevate aastate lõikes	3
Joonis 3. Kultuuri ja poliitikat käsitlevate teemade arv aastate lõikes	3
Joonis 4. Artiklite alateemade protsendiline jaotus aastate lõikes	3
Joonis 5. Sündmuste arv aastate lõikes	3
Joonis 6. Artiklites märgitud tegelased	3
Joonis 7. Setode rahvusliku kategoriseerimise arv aastate lõikes	3
SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1. Rahvus kui kujutletud kogukond	7
1.2. Rahvuslik ja etniline identiteet	10
1.3. Rahvusluse muutumine	14
1.4. Meedia roll etniliste gruppide representeerimisel	17
1.5. Setode kui etnilise grupi iseloomustus	18
2. UURIMISKÜSIMUSED JA MEETOD	23
2.1. Probleempüstitus ja uurimisküsimused	23
2.2. Meetod	24
2.3. Valimi kirjeldus ja valiku kriteeriumid	26
2.4. Kodeerimisjuhendi iseloomustus	28
3. TULEMUSED	31
3.1. Setode meediarepresentatsioon	31
3.1.1. Teemad ja sündmused	34
3.1.2. Allikad ja tegelased	39
3.1.3. Setode ja Setomaa iseloomustamine	41
3.2. Setod kui etniline grupp rahvuse osana	47
3.2.1. Rahvuslik kategoriseerimine	47
3.2.2. Setode konstrueerimine sise- või välisgruppi	51

3.3. Setode eneserepresentatsioon	53
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	57
4.1. Järeldused	57
4.2. Diskussioon	64
4.3. Metodoloogiline refleksioon	66
KOKKUVÕTE.....	68
SUMMARY	70
ALLIKAD	73
VIIDATUD ARTIKLID VALIMIST.....	76
LISAD	78
Lisa 1. Kodeerimisjuhend.....	78
Lisa 2. Valimi moodustanud artiklid	83
Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	91

TABELID JA JOONISED

Tabel 1. Setomaaga seotud teemad üleriigilises meedias.....	34
Tabel 2. Setode ja Setomaa iseloomustamine.....	42
Tabel 3. Setode rahvuslik kategoriseerimine erinevatel perioodidel.....	49
Joonis 1. Postimehe ja Eesti Päevalehe tiraažid tuhandetes vaadeldava perioodi jooksul.....	26
Joonis 2. Valimi moodustanud artiklite arv Postimehes ja Eesti Päevalehes erinevate aastate lõikes...32	
Joonis 3. Kultuuri ja poliitikat käsitlevate teemade arv aastate lõikes.....	35
Joonis 4. Artiklite alateemade protsendiline jaotus aastate lõikes.....	36
Joonis 5. Sündmuste arv aastate lõikes.....	38
Joonis 6. Artiklites märgitud tegelased.....	40
Joonis 7. Setode rahvusliku kategoriseerimise arv aastate lõikes.....	48

SISSEJUHATUS

Eesti üheks eripärasemaks piirkonnaks on Setomaa, mis liideti Eesti Vabariigiga pärast Vabadussõda, kus ajalooline Setomaa moodustas Petseri maakonna. Teadlaste andmetel on setod eestlaste etniline grupp. Samas on setodel olnud teistsugune ajalugu kui ülejäänud eestlastel. Taasiseseisvumise järel märgiti maha kontrolljoon, mis eraldas ajaloolise Setomaa Petserist ning Eesti riigi territooriumile jäi osa Setomaast. Setod on millegi eksootilise ja autentse sümbolid, nad on muutunud sümboolseks teiseks, millekski, mida võrrelda ja vastandada ülejäänud Eestile (Annist 2009).

Käesolevas magistritöös uurin Eesti Vabariigi territooriumile jääva Setomaa representatsiooni üleriigilises trükimeedias taasiseseisvumisest 2012. aastani rahvusliku identiteedi kontekstis. Uurimisprobleemi analüüsiks kasutan nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetodeid. Püstitatud uurimisküsimustega vaatan setode meedirepresentatsiooni, setode rahvuslikku kategoriseerimist ning setode eneserepresentatsiooni.

Lähtun konstruktivistlikust paradigmat, mille kohaselt reaalsus on sotsiaalselt konstrueeritud (Berger & Luckmann 1966). Tuginen seisukohale, et ka rahvuslik identiteet on sotsiaalselt konstrueeritud ja meedial on selles protsessis oluline roll (Wodak 1999, Luostarinen 1997).

Lisaks tuleb arvesada ühiskonnas toimunud muutustega, mis pärast taasiseseisvumist on toimunud. Kuigi neid on väga palju, pean oluliseks välja tuua kaks kõige olulisemat muutust, mis minu hinnangul ühiskonda laiemalt mõjutavad. Esiteks, taasiseseisvumise järgselt oli Eesti tugevalt rahvust üles ehitav riik, kuid 2000. aastatest on võimalik selgemini välja tuua globaliseerumise trende. Taasiseseisvumise järgselt vaadati rahvust etnilisest lähtekohast, kuid 1998. aastal liikus poliitiline suund etnilise riigi kontseptsioonilt integratsiooni ja demokraatliku multikultuurse ühiskonna loomisele Eestis (Lauristin & Heidmets 2002).

Samuti hakkasid taasiseseisvumise järgselt mitmekesisuma erinevad identiteedivormid. Kui nõukogude ajal olid erinevad identiteedivormid alla surutud, siis taasiseseisvumisega on hakatud tunnustama ka erinevaid identiteedivorme, erinevatel tasanditel (Raun 2009) „Lisaks keskele rahvuslikule identiteedile on tekkinud huvi suurema ulatusega identiteetide vastu – kohalikele, regionaalsetele ja Euroopa identiteedile“ (Raun 2009: 527–528). Ka Seto liikumine, mis andis tõuke setode suuremale enesetadvustamisele, sai alguse koos Muinsuskaitse liikumisega.

Minu uurimishuvi tuleb peamiselt sellest, et olen ise seto kogukonna liige. Austust ja huvi seto kultuuri vastu on minus tekitanud kohalikus muuseumis töötamine. Samas Setomaale tulnud turistidega suheldes tekkis minus arusaam, et oluline on vaadata Setomaa kajastamist laiemalt.

Olles ise seto kogukonna liige, püüdsin uurijana jääda võimalikult neutraalseks. Piisavalt pika perioodi uurimine võimaldas samuti saavutada küllaltki neutraalse lähenemise, kuna perioodi algusaajast mul isiklikud mälestused puuduvad. Kuna olen autorina Setomaaga tugevalt seotud, otsustasin töös läbivalt kasutada vormi „seto“, mitte „setu“. Vormi „setu“ olen kasutanud vaid tsitaatides.

Peaaegu oluliseks meedias loodud kuvandit setodest uurida, kuna see pakub ühe vaatenurga sellele, kuidas setosid laiemalt ühiskonnas nähakse ning võimaldab analüüsida ühiskonna avatust multikultuursusele. Lisaks sellele ei ole Eestis varem sarnast uuringut läbi viidud, sisemise teisenägemise on enamasti käsitletud venelasi. Samas välismaal on järjest enam hakatud tähelepanu pöörama rahvuste siseste gruppide väljajätmisele rahvusest. Minu eesmärgiks on uurida, kuidas setod kujutletud ühtsesse kogukonda. Teemale lisab aktuaalsust Eesti ühiskonna vaatamine multikultuursena ning globaliseerumisprotsessid.

Kuna setode representatsioon on positiivne, kasutan setode nimetamiseks mõistet etniline grupp, kuna näiteks vähemuse mõiste definitsiooniga märgitakse üldjuhul rahvuslikke grupe, kelle representatsioon on pigem negatiivne. Tahan rõhutada, et ka minu töö on konstruktsioon setodest, toonitades veelgi stereotüüpe ning setode teisestatud positsiooni Eesti rahvuse osana.

Magistritöö koosneb neljast peatükist ja kokkuvõttest. Esiteks visandan teoreetilise raamistiku etniliste gruppide ja rahvusliku identiteedi suhte analüüsimiseks. Väga oluliseks punktiks on siinkohal kirjeldada meedia rolli etniliste gruppide representeerimisel. Teiseks püstitan uurimisküsimused ning kirjeldan andmete analüüsiks kasutatud meetodeid ning valimi moodustamise põhimõtteid. Kolmandaks analüüsin saadud tulemusi. Neljandas peatükis toon välja peamised järeldused ning laiema diskussiooni. Töö lõpetab kokkuvõtte.

Minu magistritöö koondab muuhulgas ka 21 aasta jooksul kahes suuremas päevalehes ilmunud artikleid setode kohta, mida on võimalik kasutada edasiseks uurimistööks (Lisa 2).

Käesolevaga tänan oma juhendajat Külliki Seppelit, aitas paljus töö teoreetilise raamistamisega ning kelle kommentaarid töö erinevatele osadele aitasid kaasa analüüsi sisukusele.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Järgnevas teoreetilises ülevaates käsitlen lähemalt rahvusriigi ja rahvusliku identiteedi suhet rahvuse sisemiste teistega, kelleks minu näites on Eesti etniline grupp setod.

Lähtun konstruktivistlikust vaatepunktist (Berger & Luckmann 1966), mille kohaselt rahvused ja rahvuslus on konstrueeritud nähtused (Gellner 1984, Anderson 1983) ning identiteet ja tähendus on ajas muutuvad. Sotsiaalse konstruktivismi paradigmat lähtudes konstrueeritakse reaalsust pidevalt uuesti ning ei ole ühte, kindlat tähendust. „Kõik sotsiaalsed fenomenid on konstruktsioonid, mis on toodetud ajalooliselt inimtegevuse käigus“ (Berger & Luckmann 1991: 123). Sotsiaalse maailma analüüsimisel tuleb Bergeri ja Luckmanni hinnangul arvestada kolme põhilise momendiga: „Ühiskond on inimeste toodetud. Ühiskond on objektiivne reaalsus. Inimene on ühiskonna produkt“ (Berger & Luckmann 1991: 79).

Ka rahvused, rahvuslus ja rahvuslik identiteet on pidevalt muutuvad ja konstrueeritavad nii meedia kui ka muude institutsioonide poolt. Erinevalt essentsialismist, mille kohaselt on rahvus ajalooline, etnilise kogukonna moodne versioon (Anthony Smith) on konstruktivistliku paradigma kohaselt rahvused kaasajal konstrueeritud nähtused.

Minu eesmärgiks on vaadata setode konstrueerimist üleriigilises meedias viimase 21 aasta jooksul rahvusliku identiteedi kontekstis. Selleks, et lähemalt vaadata etniliste gruppide suhestumist rahvusriigia, toon järgnevalt välja rahvuse ja rahvusliku identiteediga seotud tähtsamad teoreetilised pidepunktid, millele järgnevas analüüsis tugineda.

Esiteks arutlen lühidalt Benedict Andersoni kontseptsiooni üle rahvusest kui kujutletud kogukonnast. Teiseks vaatan lähemalt rahvusliku identiteedi konstrueerimist, kusjuures minu analüüsiskeemis on kõige olulisem käsitlus rahvuslikust identiteedist ja „Teisest“

Kolmandaks pean oluliseks tähelepanu pöörata vaadeldava perioodi jooksul toimunud muutustele Eesti ühiskonnas. Kuna ühiskonnas toimunud muutustest on juba palju räägitud, siis oma töös toon välja kaks üldist trendi, millest lähtuda.

Selleks jagan vaadeldava perioodi üldiselt kaheks: aastad 1992-2000 ning aastad 2001-2012. Esiteks, perioodi algusaastatel domineeris rahvusriigi ülesehitamine, mis kindlasti pole veel läbi. Siinkohal on oluline Rogers Brubakeri rahvuslikustuvate riikide käsitlus, mida saab eeskujuks võtta aastate 1992-2000 analüüsil. Teiseks toon välja globaliseerumise mõju rahvuslikele ja kohalikele identiteetidele, mida saab vaadata analüüsidest aastaid 2001-2012.

Marju Lauristin vaatab 1990. aastatel Eesti ühiskonda lähtudes siirdekultuuri elementidest, kuid rõhutab, et 2000. aastatel asendub siirdekultuur hilismodernse võrguühiskonna tunnustega (Lauristin 2012). Samas peab arvestama, et ühiskonnas toimunud muutused ei ole kardinaalsed ja ühesed ning kindlasti mõjutab ka tänast Eesti ühiskonda veel siirdekultuur.

Neljandaks vaatan meedia rolli etniliste gruppide representeerimisel. Käesoleva peatüki lõpetab setode kui etnilise grupi tutvustamine. Siinkohal toon ära Eesti taasiseseisvumise järgsed olulisimad sündmused, mis on Setomaad mõjutanud ning mis võiksid kajastamist leida ka üleriigilises meedias.

1.1. Rahvus kui kujutletud kogukond

Konstruktivistliku paradigma kohaselt on rahvused kaasajal konstrueeritud nähtused ning rahvusi konstrueerivad rahvuse liikmed, aga ka teised rahvused. Benedict Andersoni „*Imagined communities*“ on rahvusluse teoreetilises mõtestamises üks enimkasutatavamatest raamistiketest. Lähtudes konstruktivistlikust paradigmast, käsitleb Anderson rahvuseid kui konstruktsioone pöörates erilist rõhku trükimeedia mõjule rahvuste loomisel.

Benedict Anderson defineerib rahvuse kui kujutletud poliitilise kogukonna, mis on sotsiaalselt konstrueeritud, kuna rahvuse kõik liikmed ei tunne üksteist, kuid neil on mingi ettekujutus teistest samasse rahvusesse kuuluvatest inimestest (Anderson 1991: 5-6). Selline ühtekuuluvus eksisteerib iga liikme teadvuses ning see sai võimalikuks trükimeedia tõttu, mille kaudu levivad ideed konkreetsest rahvusest paljude inimeste teadvusesse (Anderson 1991).

Siinkohal tahan märkida, et ka Eesti rahvuslik ärkamisaeg jäi esimeste ajalehtede ilmumisega samasse ajaperioodi ja siit saab järeldada, et meedial on oluline roll rahvuse kujundamisel. Rääkides esimeste ajalehtede ilmumisest ja nende muutumisest kaubaks, rõhutab Anderson, et ajalehtede levik muutis keeleliselt pluralistlikud ühiskonnad homogeenseks, kuna ajalehekeel pidi olema standardne ning ühtne (Anderson 1991).

Konstruktivistlikust paradigmast lähtudes defineeritakse rahvusi peamiselt poliitilisest vaatekohast lähtudes (Gellner 1983, Brubaker 1996). Rogers Brubaker näeb rahvust kui piiritletud ja suhteliselt homogeenet kommunikatiivset ruumi, mille on defineerinud ja piiritlenud riik ning riigi sotsiaalsed, poliitilised, majanduslikud ja kultuurilised institutsioonid ja protsessid (Brubaker 1996).

Essentsialistliku paradigma esindaja Anthony Smithi aga toonitab, et kindlasti tuleb vahet teha riigi ja rahva kontseptsioonidel, kuna riik on poliitiline ja rahvus kultuuriline kontseptsioon. Esimene on rangelt legaalne ja institutsioonile kontseptsioon, rahvus aga fundamentaalselt kultuuriline ja sotsiaalne viidates kultuurilise ja poliitilisele sidemele, ühendades kogukonda jagatud müütide, mälestuste, sümbolite ja traditsioonide kaudu (Smith 1992).

Kui konstruktivistid käsitlevad rahvusi kaasajal konstrueeritud nähtusena, siis essentsialistid (Anthony Smith) väidavad vastupidiselt, et rahvuste juured on tugevalt ajaloolised, mitte konstrueeritud, vaid loomulikud. Teisalt väidab Smith, et rahvuse liikmed peavad tunnetama järjepidevust ja jagama ühiseid mälestusi, et tekiks kollektiivne kultuuriline identiteet ning see toimub kommunikatsiooni, linnastumise, massihariduse ja poliitilise osaluse kaudu (Smith 1992: 20). Kuid siinkohal väidavadki konstruktivistid, et kuna rahvus kujundatakse kommunikatsiooni kaudu, on see konstrueeritud nähtus.

Seega, kuigi rahvust käsitletakse kahest erinevast paradigmast lähtudes, jagavad need kaks paradigma ka ühiseid jooni ning mõlemad rõhutavad kommunikatsiooni olulist rolli rahvuse kujundamisel. Rahvuse kujundamise eesmärk on pidevalt riigi rahvastikku integreerida rahvusesse (*nation-building*). Kodanikke kaasatakse pidevalt rahvusesse riigiüleste institutsioonide ja protsesside kaudu ühise rahvusliku lojaalsuse ja identiteedi abil (Brubaker 1996: 412).

Rahvuse kujundamisel (*nation-building*) lähtutakse peamiselt kahest rahvusluse tüübist, ida ja lääne rahvuslusest. Eesti esindab Ida-Euroopale tüüpilist mudelit, kus rahvust vaadatakse kultuurilisest ja etnilisest lähtekohast (ida tüüp), kuid 1998. aastal liikus poliitiline suund etnilise riigi kontseptsioonilt integratsiooni ja demokraatliku multikultuurse ühiskonna loomisele Eestis ehk lääne tüüpi rahvusluse kujundamisele (Lauristin & Heidmets 2002).

Selle järgi, milline rahvuse kujundamise tüüp ühiskonnas domineerib, on võimalik analüüsida, millised on ühiskonnas levivad väärtushinnangud. Näiteks lääne tüüpi rahvuslus on rohkem avatud erinevatele gruppidele kui ida tüüpi rahvuslus, mis kaasab rahvusse vaid tuumikrahvuse.

Üks viis rahvusriikide vaatamiseks ongi uurida rahvuse sisemist väljajätmist või kaasamist. Ross Bond uurib rahvuslikku identiteeti ja rahvuse siseste vähemusgruppide väljajätmist (*exclusion*) ning märgib, et rahvusriike iseloomustatakse ka kodanike, eriti just mitmete riigis elavate vähemusgruppide väljajätmise kaudu. Isegi need, kellel on täielik kodakondsus, võivad enamuse silmis olla välja jäetud rahvusest, milles nad elavad. Andersoni terminoloogiat kasutades, vähemusgrupid ei pruugi olla kujutletud rahvusliku kogukonna osana (Bond 2006).

Brubaker toob välja, et rahvuse kujundamisel eelistati kodanlikku rahvuslust etnilisele, riigi kontuurid defineeriti pigem riigi territoriaalsete ja institutsiooniliste raamide järgi kui kultuuriliste või etniliste piiride kaudu (Brubaker 1996: 412). Selline seisukoht läheb kokku ka konstruktivistide definitsiooniga rahvusest kui poliitilisest kogukonnast.

Tuleb silmas pidada, et ida ja lääne tüüpi rahvuslus on ideaaltüübid ning erinevad autorid, näiteks Rogers Brubaker ja Anthony Smith välja variatsioonidega rahvuse kujundamise mudeleid. „Enamus tänapäevaseid riike on „pluralistlikud“, kuna nende piirides on rohkem kui üks etniline kogukond. Seega ei saa nad väita, et on rangelt „rahvusriigid“, nad püüavad olla vähemalt „rahvuslikud riigid,“ mida iseloomustab ühine üldine kultuur“ (Smith 1992: 62). Seega pöörab Smith tähelepanu sellele, et rahvusriigid ei ole nii homogeensed, kui neid püütakse representeerida.

Kuna rahvusluse teoreetilises mõtestamises domineerib konstruktivistlik paradigma, mille kohaselt defineeritakse rahvused peamiselt lähtudes poliitilisest vaatepunktist, pööratakse kultuurilistele iseärasustele vähem tähelepanu. Poliitilisest seisukohast vaadatuna nähakse riiki peamiselt homogeensena, kuid tuleb arvestada, et kultuuriliselt on rahvused heterogeensed. Siinkohal väidab Brubaker, et rahvuse kujundamise teoorias on tähelepanuta jäetud etniline identiteet, mis viitab ühiskonna heterogeensusele.

Kuigi ühelt poolt on riigi eesmärk rahvuse kujundamise kaudu integreerida rahvastikku homogeenseks riigiks, on multikultuurse, lääne tüübist lähtuva mudeli eesmärk väärtustada ka rahvuslikku heterogeensust ja on seega avatum etnilistele gruppidele.

1.2. Rahvuslik ja etniline identiteet

Konstruktivistliku paradigma kohaselt luuakse identiteeti sotsiaalses protsessis, rahvuslik identiteet on pidevalt muutuv ja sotsiaalselt konstrueeritud, ei ole võimalik määratleda ühte ja ainsat rahvuslikku identiteeti. Nagu teisedki identiteedivormid, sõltub ka rahvuslik identiteet konkreetsest kontekstist – nii auditooriumist, situatsioonist kui ka arutletavast teemast.

Rahvuslik identiteet on kollektiivse kultuurilise identiteedi üks vorm (Smith 1992, Hall 1992, Triandafyllidou 1998). Kollektiivse ja etnilise identiteedi konstrueerimisel on oluline vaadata piiride konstrueerimist, ehk kes on identiteeti kandvate gruppide liikmed ja kes jäetakse grupist välja.

Rahvuslikku identiteeti defineerida on väga raske ning sellise keeruka nähtuse puhul ei ole võimalik anda ammendavat definitsiooni. Mina lähtu rahvusliku identiteedi defineerimisel juba varem kasutatud autorite definitsioone, kuid põhirõhu asetan rahvusliku identiteedi ja „Teiste“ analüüsimisele. „Rahvuslik identiteet on kogum ühtsetest kontseptsioonidest ja kujuteldavatest raamistikest, sarnastest emotsionaalsetest hoiakutest ja käitumuslikest tavadest, mida selle rahvusliku identiteedi kandjad kollektiivselt jagavad ning mille nad on internaliseerinud sotsialiseerumise käigus“ (Wodak et al 1999: 153). Rahvuslikud identiteedid representeerivad kiindumust teatud kohtadesse, sündmustesse, sümbolitesse ja ajalugudesse (Hall 1992).

Kindlasti ei ole võimalik määratleda ühte ja ainsat rahvuslikku identiteeti. Kuna rahvuslik identiteet on samuti konstruktsioon, siis on ka see igale ühele meist erinev. „Rahvuslikud identiteedid ei ole täielikult terviklikud, stabiilsed ja muutumatud. Vastupidi, rahvuslikku identiteeti tuleb vaadata kui dünaamilist, habrast, „haavatavat“ ja sageli seosetut“ (Wodak et al 1999: 154). Ka Jan Nederveen Pieterse vaatab rahvuslikku identiteeti kihilisena ja olenevalt vaatepunktist erinevana. Pieterse toob välja, et kuna rahvus on regionaalsete erinevuste kogum, siis on ka identiteet olenevalt kas keskustest või äärealadelt vaadatuna erinev (Pieterse 2007).

Rahvuslikku identiteeti toodetakse, taastoodetakse, muudetakse ja lõhutakse diskursiivselt ning sellega on seotud nii riiklikud institutsioonid kui ka kultuur, mitte ainult meedia. „Rahvuslikku identiteeti kujundavad riik, poliitilised institutsionaalsed ja igapäeva elu praktikad ja meedia ning neist tulenevad materiaalsed ja sotsiaalsed tingimused, millele inivid on subjekteeritud. Nii riik kui ka kultuur on seotud rahvusliku identiteedi konstrueerimisega“ (Wodak et al 1999).

Rahvuslikku identiteeti kujundatakse ja muudetakse seoses representatsioonidega. Stuart Hall pöörab tähelepanu sellele, et kuigi rahvuslikke identiteete representeeritakse homogeensete ja ühtsetena, nad seda tegelikkuses pole (Hall 1992). Ka Ruth Wodak, Rudolf de de Cillia, Martin Reisigl (2009) toovad välja, et diskursused rahvuslikust identiteedist rõhutavad peamiselt rahvuslikku unikaalsust ja rahvuse sisest ühtsust, kuid ignoreerivad rahvuse siseseid erinevusi (Wodak et al 2009).

Rahvuse sisemist erinevust saab vaadata analüüsides „Teiste“ rolli rahvusliku identiteedi konstrueerimisel. Etnilised grupid on üks võimalik rahvuse sisemine teine. Brubaker (1996) toob välja et etnilised grupid ja –identiteet on rahvuse üks osa, nad ei ole rahvusele vastanduvad. Ka globaliseerumise ja multikultuursuse suhteid uurinud Jan Nederveen Pieterse, kes lähtub samuti konstruktivistlikust paradigmat, analüüsib etnilise grupi ja rahvusriigi suhet, selgitades, et rahvus kujutab endast domineerivat etnilist identiteeti ning vähemus või etniline grupp representeerib sellele alluvat etnilist identiteeti (Pieterse 2007: 16). Rahvusriigi vaatepunktist eksisteerib Pieterse sõnul mitmene etniline identiteet (*multiethnicity*) nii riigi sees kui ka väljaspool riiki ja kuigi etniline identiteet on vanem kui rahvus, on rahvusriik etnilise identiteedi (taas)tootjaks (Pieterse 2007).

Üks esimestest, kes käsitles etnilist gruppi ja-identiteeti lähtudes konstruktivismist, oli Fredrik Barth (1969). Tema käsitluses on etnilisus sotsiaalselt omistatud, teatud sildistamisprotsess (Barth 1969). Ka Jan Nederveen Pieterse ütleb, et etnilist identiteeti konstrueeritakse vastastikkuse sildistamise kaudu ning et etniline grupp kui konstruktsioon on omamoodi kujutletav kogukond (Pieterse 2007).

Etniline identiteet seostub eelkõige etniliste piiridega, mis määrab ära liikmesuse ning etniliste kategooriate olemasolu teatud ajal ja kohas (Nagel 1994). Etniline identiteet on muutuv, sõltudes olukorrast ja auditooriumist, indiviid saab valida vastavalt olukorrale mitme etnilise identiteedi vahel ja nii tekivad etnilise identiteedi kihid (Nagel 1994). „Etnilisust konstrueeritakse keele, religiooni, kultuuri, väljanägemise, sünnipära ja regionaalsuse kaudu (Nagel 1994 152-153).

„Teise“ konstrueerimise teoreetilised lähtekohad põhinevad sotsiaalpsühholoogilistel lähenemistel (Tajfel & Turner), kelle sotsiaalse identiteediteooria kohaselt ei saa sisegrupi tegevus eksisteerida ilma indiviidede sotsiaalse kategoriseerimiseta sise- ja välisgrupiks (Tajfel et al 1971).

Sama eelduse teevad ka Anna Triandafyllidou (1998) ja Pille Petersoo (2007) uurides Teiste“ rolli rahvusliku identiteedi defineerimisel. Triandafyllidou sõnab, et enamik rahvusluse teoreetikutest lähtuvad kaudsest eeldusest, et „Teised“ eksisteerivad. Kuid mõlemad autorid toovad erinevatel aastatel välja, et suhe rahvuse ja „teiste“ vahel suuresti uurimata.

Anna Triandafyllidou ja Pille Petersoo väitel on „Teistel“ ja teistsuguse ettekujutamisel oluline roll rahvusliku identiteedi kujundamisel ja hoidmisel. „Teiste“ käsitlemisel tuleb valida kas tunnustamine ja seega mitmekesisus või „Teiste“ eitamine ja seega killustatus (Petersoo 2007). Siiski tuleb Petersoo sõnul silmas pidada, et Teised on vaid üks aspekt rahvusliku identiteedi kujundamisel (Petersoo 2007).

Triandafyllidou toob välja, et enamikel rahvuslikest kogukondadest on „tähtsad teised“, kellest soovitakse end eristada, rõhutades rahvusliku identiteedi kaasavat ja välistavat loomust. Täpsemalt võimaldab rahvuslik identiteet defineerida, kes kuulub rahvuslikku kogukonda (sisegruppi) ja kes mitte (välisgruppi) (Triandafyllidou 1998).

Rahvuse siseselt osade gruppide määratlemine välisgrupiks võib olla tingitud sellest, et rahvus tajub välisgruppi defineeritud liikmeid ohtlikena. „Rahvuse identiteeti defineeritakse mõjutatult „tähtsatest teistest“, täpsemalt teiste rahvuste või etniliste gruppide kaudu, keda tajutakse rahvuse eristatavusele, autentsusele ja/või iseseisvusele ohtlikuks“ (Triandafyllidou 1998: 294).

Kontseptsioon „Teisest“ on rahvusluse ja rahvuskuuluvuse teooriates aina populaarsem, igal rahvusel võib olla mitu üheaegselt eksisteerivat „Teist“, need võivad olla nii positiivsed kui ka negatiivsed (Petersoo 2007). Vähemusi nähakse tavaliselt ohuna enamusele, millegi negatiivsenä ning Petersoo toob ka välja, et positiivsete „Teiste“ kohta on rahvusluse käsitlustes vähe materjale. „Teised“ on peamiselt etnilised või rahvuslikud grupid, kuigi Pille Petersoo rõhutab, et see mõiste on laiem. „Teine“ võib olla ka ajalooline sündmus või ajastu, poliitiline institutsioon või mingi spetsiifiline kollektiivne mitterahvuslik entiteet (Petersoo 2007).

Kirjandusest võib välja tuua erinevaid „Teiste“ tüüpe. Petersoo eristab „Teise“ nelja ideaaltüüpi: sisemine positiivne ja negatiivne „Teine“ ning välimine positiivne ja negatiivne „Teine“. Siinkohal on oluline sisemine positiivne „Teine“, kes on tavaliselt vähemusgrupp, kes elab enamuse rahvusega samal territooriumil ning ei kujuta viimasele ohtu (Petersoo 2007: 121).

Samas Triandafyllidou eristab sisemisi ja välimisi „tähtsaid teisi“ ja nende alatüüpe. Triandafyllidou käsitluse kohaselt saab rahvusel olla korraga üks „tähtis teine“, kuid Petersoo käsitluses eksisteerivad rahvuse jaoks mitmed „Teised“ samaaegselt. „Teiste“ roll ei ole püsiv ja nende mõju varieerub erinevatel ajaperioodidel. „Teise“ roll on suur identiteedi formuleerimise alguses, kuid ka kriisiperioodidel (Petersoo 2007).

Samas on ka teistsuguseid käsitusi „Teisest“. Näiteks diskursus sisemisest orientalismist (*internal orientalism*), mis tähendab mingi ühe riigi mingi regiooni teisestamist (*othering*) samaaegselt üleriigiliselt olulise rahvusliku identiteedi tootmisega (Jansson 2005). „Teine“ sisemises orientalismis kuulub riiki, kus „Teist“ toodetakse, mis lubab teisestatud regiooni elanikele teatud määral juurdepääsu riiklikule poliitikale, kultuurilistele ja majanduslikele institutsioonidele (Jansson 2005). Selle tulemusena on tõenäolisem, et lisaks negatiivsetele representatsioonidele esineb teisestatud regioonidest ka positiivseid representatsioone.

Enamgi veel, ligipääs riiklikele institutsioonidele viitab sellele, et teisestatud regioonil on selles diskursuses oma hääl. Kuna sisemine orientalisim on hegemooniline, on teisestatud regioonide hääled kuulda selle diskursuse raames, kopeerides selle terminoloogiat ja esmaseid eeldusi (Jansson 2005).

Kuna rahvuslikku identiteeti konstrueeritakse diskursiivselt, on Ruth Wodak, Rudolf de de Cillia, Martin Reisigl (1999) välja toonud lingvistilised strateegiad rahvusluse ja rahvusliku identiteedi konstrueerimise uurimiseks võttes aluseks Benedict Andersoni teooria rahvusest kui kujutletud kogukonnast, kui mentaalsest konstruktsioonist.

Siinkohal toon välja minu uurimisobjekti seisukohalt olulised strateegiad, millele tuginedes saan analüüsida seda, kuidas nähakse rahvuse sisemist „Teist“ rahvusliku identiteedi diskursiivse konstrueerimise kaudu.

Esiteks on rahvusliku identiteedi diskursiivsel uurimisel oluline analüüsida lingvistilisi protseduure, mille abil moodustatakse rahvuslik „meie-grupp“. Wodak, de Cillia, Reisigl (1999) pöörasid suurt rõhku asesõna „meie“ analüüsimisele, kuna sellel oli nende hinnangul suurim tähtsus rahvusliku identiteedi diskursuste analüüsil. Asesõnal „meie“ võib olla väga palju erinevaid kasutusviise ja tähendusi.

Peamiselt viitab „meie“ kasutamine siiski ühe rahvuse defineerimisele (Wodak, de Cillia, Reisigl 1999). Lingvistiliste strateegiate eesmärk on rõhutada sarnasust ja/või erinevust, unikaalsust, autonoomiat ja iseseisvust, kaasatust, ühtsust ja järjepidevust, aga ka heterogeensust, väljajätust, fragmenteeritust ning katkendlikkust. (Wodak, de Cillia, Reisigl 1999: 160)

Teiseks on oluline uurida õigustamise ja relativiseerimise strateegiaid, mille all töid Wodak et al (2009) välja iseloomustamise ja/või ainususe strateegia - rõhutatakse erinevust „meie“ ja „nemad“ vahel.

Kolmandaks on Wodak et al 2009 välja toodud konstruktiivsed strateegiad diskursiivseks rahvusliku identiteedi konstrueerimiseks

- Assimilatsiooni ja kaasamise strateegiad – eeldatakse/rõhutatakse rahvuse sisest sarnasust/ühesugusust.
- Dissimilatsiooni ja välistamise strateegiad – eeldatakse/rõhutatakse rahvuse sisest erinevust.
- Rahvuse ainulaadsuse rõhutamine – eeldatakse/rõhutatakse positiivselt rahvuslikku unikaalsust; üheaegne rahvuse allosade unikaalsuse ja rahvusliku karakteri rõhutamine; rahvuslike allosade unikaalsuse transpitsioon rahvuslikule tasandile.
- Vältimise strateegiad – rahvuse siseste erinevuste allasurumine; rahvuste ülese sarnasuse ja ühiste omaduste allasurumine; rahvuse välise heteronoomia ignoreerimine; katkendlikkuse allasurumine.

1.3. Rahvusluse muutumine

Kuna Eesti rahvuslus on vaadeldava perioodi jooksul palju muutunud, liikudes rahvust üles ehitava riigi mudelilt multikultuurse riigi mudelile (Lauristin ja Heidments 2002), püüan järgnevalt lühidalt esmalt välja tuua üldised trendid rahvusriigi ehitamise perioodist ning globaliseerumise mõjudest.

Taasiseseisvumise järgset Eestit, kus alles püüti üles ehitada rahvusriiki, saab vaadata lähtudes Rogers Brubakeri välja toodud raamistikust rahvuslikustuvate riikide analüüsimiseks. Rahvuslikustuvad riigid (*nationalizing states*) tähistavad tema käsitluses postkommunistlikke riike pärast Nõukogude Liidu lagunemist.

Brubaker defineerib rahvustuslikustuvad riigid kui riigid mingile kindlale rahvusele, kuid mis on veel mittetäielikud, teostamata rahvusriigid, ebapiisavalt rahvuslikud (Brubaker 1996: 412).

Rahvustuslikustuva riigi tunnused (Brubaker 1996: 415-416):

- Etnokultuuriliste tunnuste alusel defineeritud tuumikrahvuse olemasolu, kes on tugevalt eristatav ülejäänud riigis elavast rahvastikust.
- Tuumikrahvas omab legitiimselt võimu ning see võim on selle rahva võim sellele rahvale.
- Tuumikrahvas ei ole heal järjel, kuna nende huvid ei ole adekvaatselt realiseerunud omale riigile vaatamata.
- Tuumikrahva keele, kultuuri, demograafilise ülekaalu, majandusliku heaolu ja poliitilise hegemoonia edendamiseks tuleb viia läbi teatud tegevused.
- Selliste tegevuste kontseptsioon ja õigustus kui varasema diskrimineerimise hüvitamine.
- Nende ideede mobilisatsioon seadusandluses, valimiskampaaniates, ajakirjanduses, assotsiatsioonides, ülikoolides ja tänavatel, et kujundada riigi, konkreetsete organisatsioonide, agentuuride, ametnike või mitte-riiklike organisatsioonide poliitikaid ja praktikaid. Ülalmainitud ideede omaksvõtt riigi, selle institutsioonide ja mitte-riiklike organisatsioonide poolt.

Rahvusriiki üles ehitavat rahvust iseloomustab Brubakeri järgi ka rahvuslik integratsioon, kuna rahvastikku tuleb ühtlustada ning kodakondus tuleb muuta rahvusliku identiteedi ja lojaalsuse allikaks (Brubaker 1996). Kuid kui selgitada Brubakeri definitsiooni olulisust, siis tuleb märkida, et taasiseseisvumise järgselt domineeris ühiskonnas tugevalt etniliselt rahvuslik meelestatus ja riigi rahvastikku püüti integreerida rahvusesse, kuna riik oli alles arenemas ja tuli rõhutada nii rahvuslikku identiteeti kui rahvuse kujundamise kaudu muuta kodanikud riigile lojaalseks. Kuid tuumikrahvusena nähti selgelt eestlasi. Aastatel 1992-2000 iseloomustas Eesti ühiskonda siirdekultuuri kontseptsioon, kuid mis koos globaliseerumise olulisemaks muutumisega pole tänasestki Eestist kadunud.

Eesti taasiseseisvumine, demokratiseerumine, üleilmne globaliseerumise mõju ning Eesti astumine mitmete rahvusvaheliste organisatsioonide liikmeks muutis Eesti järk-järgult

avatumaks ülejäänud maailmale, levisid mitmekesisemad identiteedivormid rahvusliku identiteedi kõrvale.

Multikultuurilise ning Lääne tüüpi rahvusluse kujunemisele Eestis on tähelepanu pööranud mitmed teadlased, nende hulgas ka Toivo U. Raun, kes analüüsib lähemalt identiteediga seonduvat temaatikat taasiseseisvunud Eestis. „Ametlik eesmärk oli multikultuurne Eesti, kus ühelt poolt on igal etnilisel grupil võimalik säilitada oma keel ja kultuur, kuid teiselt poolt oleks Eesti keel riigikeel, mis on aluseks ühise kodanikuidentiteedi kehtestamiseks, ning informeeritud kodanikkonna kujunemiseks, kes saaksid üksteisega vabalt suhelda“ (Raun 2009).

Globaliseerumisele omaseid elemente võib Eesti ühiskonnas selgelt vaadata alates 2000. aastatest, kus on vaadeldav kultuurinihe siirdekultuurist globaalse võrguühiskonna mudelile (Lauristin 2012).

Globaliseerumise mõju ühtsele rahvusriigile võib vaadata mitmeti, nii kultuurilise homogeniseerumise või kohalike eripärade väärtustamise kasvu seisukohalt. Siinkohal on oluline välja tuua globaliseerumisega kaasnevad trendid rahvusriigi ja etniliste gruppide kontekstis. Mõned uurijad väidavad, et rahvusriik on globaliseerumise võidukäiguga oma tähtsuse minetanud, teised toovad tõendeid, mis ütlevad vastupidist.

Globaliseerumises nähakse lisaks kultuurilisele homogeniseerumisele ka kohalike eripärade väärtustamist (glokaliseerumine). Stuart Hall, kes vaatab globaliseerumise mõju kultuurilisele identiteedile, ütleb, et rahvuslikud identiteedid püsivad globaliseerumise kontekstis tugevad, eriti seoses kodanikuõigustega, kuid kohalikud, regionaalsed ja kogukondlikud identiteedid on muutunud olulisemaks kui varem. „On vähetõenäoline, et globaliseerumine lõhub rahvuslikud identiteedid, pigem tekitab see uusi, globaalseid ja kohalikke identiteetivorme“ (Hall 1992: 624). Siiski toob Hall välja, et kuna rahvuslikud kultuurid muutuvad avatumaks välisele mõjule, on raske hoida kultuurilisi identiteete puutumatuena.

„Koos globaalse homogeniseerumisega on aktuaalne erinevuse tunnustamine, etniliste gruppide ja „teiste“ turustamine. On tekkinud uus huvi „kohalikku“, koos „globaalse“ mõjuga. Globaliseerumine tegelikult ekspuuteerib kohalike eripärasid. Seega, selle asemel, et mõelda, et globaalne asendab lokaalset, oleks õigem mõelda uuele „globaalse“ ja „lokaalse“ suhtele“ (Hall 1992: 623).

Ka Wodak, de Cillia, Reisigl (1999) toovad välja, et samaaegselt globaliseerumisprotsessiga on toimunud mineviku ja eelmodernse kogukonnatunde taasavastamine ning patriootiliste tunnete tekkimine oma rahvuse vastu.

Tugevnenud koha-identiteedi ilmnemist näitavad ka mitmed uuringud. Näiteks Marco Antonich uuris kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete meetodite abil rahvusliku identiteedi kui kollektiivse identiteedi domineerivat tüüpi globaliseerumise ja rahvusriigi mõju vähenemise kontekstis Lääne-Euroopas. Toetudes Eurobaromeetri andmetele ja läbiviidud intervjuudele, väidab ta, et vaadates alt, nn tavalise kodaniku vaatepunktist, kujundab rahvuslik identiteet jätkuvalt viisi, kuidas inimesed saavad aru endast ja teistest (Antonich 2009). „Kuigi kvantitatiivsest perspektiivist ei ole näha märke rahvusliku identiteedi vähenemisest, on võimalik, et tähendus, mida rahvusele omistatakse, on globaliseerumisprotsessis muutunud“ (Antonich 2009: 290).

1.4. Meedia roll etniliste gruppide representeerimisel

See, mida miski tähendab, sõltub selle representatsioonist, mis on konstruksioon ja mis omakorda sõltub konstrueerijast. Representatsioonide kaudu konstrueeritakse ja vahetatakse tähendusi kultuuri liikmete vahel keelekasutuse, märkide ja piltide kaudu (Hall 1997: 15). Representatsioonid toimuvad keele kaudu.

Meedia ülesanded on esmalt informeerida lugejaid, kuid ka ärgitada debatile ja sidustada ühiskonda. „Meedia võim avalikele probleemidele tähelepanu pööramisel määrab tihti ära, milliseid probleeme käsitletakse ja milliseid ignoreeritakse“ (Fürsich 2010: 113). Meedial on oluline roll reaalsuse konstrueerimisel, kuna meedia kaudu jõuab inimesteni suur hulk informatsiooni, mis muidu nendeni ei jõuaks. Meedia kaudu levivad sümbolid, stereotüübid ning mõtlemise ja käitumise integreerimise mudelid (Luostarinen 1997).

Meedia ei ole pelgalt reaalsuse peegeldus, vaid representatsioonid meedias, televisioonis, fotograafias ja trükiajakirjanduses loovad reaalsust ning normaliseerivad maailmavaateid või ideoloogiaid (Fürsich 2010: 115).

Meediat nähakse olulisena ka rahvusriikide tekkimise ja püsimise kontekstis. Tihti vahendas meedia limiteeritud rahvuslikku identiteeti, defineerides rahvusesse kuuluvad kogukonnad ning välistades vähemused kui „Teised“ (Fürsich 2010).

Ka etnilised grupid eksisteerivad representatsioonide kaudu (Pieterse 2007). „Meedias representeeritakse vähemusi tihti kui erinevaid, eksootilisi, erilisi, essentsialistlikke või isegi kui ebanormaalseid“ (Fürsich 2010: 116).

Etniliste vähemuste representeerimist uurinud Sari Pietikäinen toob välja, et vähemuste kajastamisel peetakse uudisväärtuslikuks konflikti ja erakordsust (Pietikäinen 2004). Lisaks sellele iseloomustab vähemuste kajastamist nende vähene hääl ning stereotüüpilised representatsioonid „Meist“ ja „Nendest“ (Pietikäinen 2004). „Detailne lingvistiline analüüs on näidanud, kuidas keelekasutus määrab ära aktiivsed ja passiivsed tegelased, kas kedagi jäetakse välja ning kes on mingite tegude vastuvõtja. Lühidalt võttes, kes teeb kellele mida“ (Pietikäinen 2004: 20).

Siiski ei saa öelda, et meedia oleks ainuke foorum, mille kaudu levivad tähendused ning konstrueeritakse reaalsust. Heikki Luostarinen toob välja, et kuigi meedial on suur roll rahvusliku identiteedi konstrueerimises, ei ole meedia kõikvõimas ning sotsialiseerimine toimub näiteks ka perekonnas, sõprusringis ning töökohal (Luostarinen 1997). „Meedia sisu ei saa automaatselt võtta kui avalikku ja inimeste reaalselt arvamust. Meedia reflekteerib tihti rohkem mingi eliidi pingutusi ja lootusi, kes proovib formuleerida rahvuslikku identiteeti oma huvidest lähtuvalt. Lisaks sellele esinevad tänapäeva meedias rahvuslikud ja rahvusvahelised elemendid segiläbi ning vastavalt sellele on „rahvuslik“ kontseptsioon praeguses meediavoolus ebaselge“ (Luostarinen 1997: 5). Seega tuleb meedia analüüsimisel arvestada ka laiemalt ühiskonna arenguga ning oluliste trendidega ühiskonnas.

1.5. Setode kui etnilise grupi iseloomustus

Setomaa on piirkond Kagu-Eestis, kus elavad ülejäänud Eestist eristuva kultuuriga etniline grupp, setod. Setod on hoidnud vanu traditsioone, räägivad seto murret ning on õigeusklikud. Setode ajalooline asuala jääb praeguse Eesti Vabariigi kaguserva ja Vene Föderatsiooni Pihkva oblastisse.

Setosid käsitleti kui etnilist gruppi, kuigi 2002. aastal kuulutas Seto Kongress setod eraldi rahvuseks. Üks silmapaistvamatest setodest, kes on veendunud, et setod on eraldi rahvus, on Rein Järvelill. Näiteks põhjendas ta oma veendumust 2009. aastal ETV saates „Seto leelo“ kus oma väite põhjenduseks tõi ta välja, et setod ei ole osalenud Eesti rahvuse kujunemises, kuna setod liideti Eesti Vabariigiga pärast Vabadusvõitlust.

Siiski on setod saanud eestlasteks ning on alati olnud Eestiga tihedalt seotud. Ka teadlased on setosid käsitlenud kui etnilist gruppi.

Fredrik Barth toob antropoloogiakirjandusele tuginedes välja etnilise grupi definitsiooni (Barth 1969: 10-11):

1. etniline grupp on ennast säilitav kogukond;
2. etnilise grupi liikmed jagavad ühiseid fundamentaalseid kultuurilisi väärtusi ning väljendavad neid ühtsetes kultuurilistes vormides;
3. etnilise grupi liikmed kujundavad välja ühise kommunikatsiooni- ja interaktsiooniruumi;
4. etnilise grupi liikmed identifitseerivad end ja on teiste poolt identifitseeritavad kui ühe kategooria liikmed, mis on teistest sarnastest kategooriatest eristatavad.

Minu hinnangul on setod selle definitsiooni järgi etniline grupp, kuid praeguses avatud maailmas mitte enam niivõrd ennast säilitav kogukond, kuivõrd paljud setod elavad väljaspool ajaloolist Setomaad. Alates taasiseseisvumisest on setode kogukond muutunud aktiivseks oma kultuuritraditsioonide väärtustamisel ning enda identifitseerimisel setodena. Väljastpoolt vaadatakse setosid kui eksootilisi ja ülejäänud Eestist erinevaid. Setod on millegi eksootilise ja autentse sümbolid, nad on muutunud sümboolseks teiseks, millekski, mida võrrelda ja vastandada ülejäänud Eestile (Annist 2009).

Olles osake Eestist, on Setomaa siiski omanäoline. Setomaad saab vaadata nii omapärase kultuuriga piirkonnana kui majanduslikult mahajäänud regioonina. Samas ei saa kultuuri ja majandust vaadata üksteisest lahusolevatena. Mina tahaksin rohkem rõhku panna Setomaale kui omanäolisele kultuurilisele piirkonnale.

Setosid ja Setomaad on Eestis tihti vaadatud kui midagi erinevat, nõukogude ajal halvustavalt, uues Eesti Vabariigis kui midagi eksootilist. Enne 1980. aastate keskpaika vaadati setosid Eesti popkultuuris mõnitavalt – kui eel-modernseid, alaarenenud, ebaintelligentseid ja laisku maainimesi. Selle tõttu kolisid paljud setod suurematesse linnadesse. Setosid ja Setomaad vaadati Eestist eraldi (Kaiser & Nikiforova 2006).

1991. aastast alates hakati setosid ametlike kanalite ja Eesti rahvusliku kultuuri kaudu Eesti kultuuri kaasama kui midagi, mille üle uhke olla (Kaiser & Nikiforova 2006).

Setomaad ja setosid kujutletakse nüüd arhailiselt, „nii nagu Eesti ja eestlased vanasti elasid“ ning nostalgilised turistid tulevad Setomaale, et pöörduda tagasi oma juurte juurde (Kaiser & Nikiforova 2006). Selline trend on seletatav sellega, et kui taasiseseisvumise algusaastatel tuli Setomaad Eesti riiki integreerida ning muuta rahvust homogensemaks, siis koos globaliseerumise mõjudega on setosid uuesti hakatud käsitlema kui kedagi eksootilist, täpsemalt setosid on hakatud „turustama“.

Tuginedes akadeemilistele artiklitele, ajelehele Setomaa ning Seto Kongressidel käsitletud teemadele, kaardistan olulisimad sündmused Setomaal viimase 20 aasta jooksul. Selline ülevaade aitab analüüsida seda, milliseid teemasid võiks setode kohta leida ka üleriigilises meedias.

Aastad 1990–2000. Rahvusriigi loomine

Neil aastatel on olulisemad märksõnad Seto liikumine, regionaalprogrammid ja piiriküsimus. Seto liikumine algas koos üleestilise Muinsuskaitse liikumisega enne Eesti taasiseseisvumist, kui 25. oktoobril 1987 asutati Petseris Seto Selts. Lisaks sellele oli oluline Setomaa toetamine erinevate regionaalprogrammide abil ning üleriigiliselt olulise piiriküsimusega seonduv.

1980. aastate lõpu Laulev Revolutsioon inspireeris Seto liikumise moodustamist, mis tähendas, et Setomaa inimesed huvitusid oma ajaloost, kultuurist ja keelest ning teadvustasid, et nende keel ja kultuur on märkimisväärselt erinev ülejäänud Eestist ning hakkasid seda väärtustama (Jääts 2000).

1994. aastal loodi neljas ajaloolisele Setomaale jäävas Eesti Vabariigi vallas Setomaa Valdade Liit, mis väärtustab nii piirkonna arengut kui ka traditsioonide alalhoidmist. Pärast Setomaa Valdade Liidu moodustamist tekkisid Seto liikumise tulemusena mitmed organisatsioonid, mille eesmärgiks oli edendada seto kultuuri (Jääts 2000). 1994. aastal korraldati Obinitsas esimene Seto Kuningriik. Setomaa Valdade Liit hakkas 1995. aastal välja andma ajalehte Setomaa, aastatel 1996-2000 tegutses seto raadio. 1995. aastal anti välja seto eepos Peko, mille kirjutas Anne Vabarna 1920. aastatel (Jääts 2000). 1997. aastal loodi riiklikul tasandil regionaalprogrammid regioonide arendamiseks. 1998. aastal avati Värskas Seto Talumuuseum, mille ehitamist alustati 1994. aastal. Järgmisel aastal avati muuseum ka Obinitsas.

Seoses taasiseseisvuse taastamisega muutus 1980. aastate lõpus aktuaalseks Eesti-Vene piiriküsimus seoses Tartu rahu lepinguga, mis mõjutas tugevalt setosid, kelle elu-olu oli seotud ka Venemaa ja eriti Petseri piirkonnaga. 2000. aastal muutus piirilepingu sõlmimine taas aktuaalseks ning kulmineerus 2005. aastal, kui leping alguses ratifitseeriti, kuid hiljem võttis Vene Föderatsioon oma allkirja tagasi.

Seto Kongressidel arutati vaadeldaval perioodil piiriküsimuse, Petseri maakonna taastamise, kultuuri ja hariduse ning regionaalpoliitika üle (Tähepõld et al 2008). V Seto Kongressil 1999. aastal arutati piiriküsimuse ja liikumisprobleemide üle. Keskkel kohal olid ka identiteediprobleemid, omakultuuri kestmise, piirkonna negatiivse iibe küsimused ning suur tööpuudus (Tähepõld et al 2008).

Aastad 2001–2012. Globaliseerumine

2001. aastal olid ajalehes Setomaa üleval Setomaa omavalitsuste moodustamise ning Euroopa Liitu ja NATOsse astumisega seonduvad küsimused. Aktuaalsed püsisid Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise piirilepingu sõlmimisega seotud teemad.

2002. aastal 9. oktoobril võttis VI Seto Kongress vastu deklaratsiooni seto rahvusest. Lisaks sellele taotleti vähemusrahvaste kultuurautonoomiat ning ajalehes Setomaa diskuteeriti seto keele seadustamise üle.

Alates 2003. aastast eraldati Setomaa Riiklik Kultuuriprogramm ülejäänud regionaalprogrammidest ja see keskendus kultuurieripärade väärtustamisele (Annist 2009). Setomaa kultuuriprogrammist rahastatakse nii muuseumite tegevust, ajalehe väljaandmist, MTÜde tegevust kui ka pärimusõpet Setomaa koolides. Kutsuti kokku VII Erakorraline Seto Kongress, et valida Setomaale lipp. Lisaks olid arutlusel Setomaa kultuuriprogramm ja kontrolljoon Petserimaal (Tähepõld et al 2008).

2004. aastal hoogustus turismitegevus. Seto Talomuseumi kompleksis avati Tsäimaja ning ka turismitegijate omavaheline koostöö suureneb. 2005. aastal oli kesksel kohal piirileppe sõlmimine. VIII Seto Kongress otsustas 2005. aastal kutsuda Riigikogu üles denonseerima Eestile kahjulikku ja Setomaale hukatusliku uue piirileppe.

Vajalikuks peeti Seto Instituudi loomist ning kiideti heaks Setomaa Regionaalprogrammi taaskäivitamine. Räägiti Vanemate Kogu tööst ja uuendustest, seto rahvusnimekirja koostamisest, tutvustati kultuuriautonoomia nõuet ning Setomaa poliitikat ja sotsiaalsed olukorda Petseri poolel. (Tähepõld, Alumäe, Keinast 2008) Kuid piirileppe kõrvale mahtus ka suur kultuurisündmus, nimelt teater Vanemuine etendus „Taarka“ Obinitsas, mida saatis suur edu.

2008. aastal sai MTÜ Setomaa Valdade Liit Setomaa kultuuriprogrammist toetust seto keele, pärimuse ja omakultuuri õpetuse korraldamiseks Setomaa koolides (Setomaa riiklik kultuuriprogramm 2006 – 2009). XI Seto Kongressil otsustati esitada Vabariigi valitsusele nõue lihtsustatud piiriületuskorra käivitamiseks Eesti-Vene piiril. Arutleti ka Setomaa arengusuundi, rõhutades piiriüleste majandussuhete olulisust. Kinnitati seto kultuuri- ja arenguprogrammide toetuste jätkumise tähtsust ning infrastruktuuri riigipoolset finantseerimist (Tähepõld et al 2008).

2009. aastal kanti seto leelo UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistusse. Setomaa ajalehes lahati hariduse jätkusuutlikkuse probleeme ning analüüsiti valdade kehva majanduslikku seisut. 2010. aastal alustas tööd Seto Instituut. Värskas, Tartus ja Tallinnas kanti ette sümfoonia „Peko“, mis oli järg oratooriumile „Peko esä“ 2007. aastal. Seoses sellega tekkis seto kogukonnas diskussioon selle üle, kas oma kultuur on maha müüdud (Hüdsi 2010). 2011. aastal tõdeti, et Setomaal on Eesti ühed madalamad palgad, Värskas etendus Vanemuise teatri suvelavastus „Peko“, mis meelitas Setomaale palju turiste. Laiemalt arutleti ainukese Setomaa gümnaasiumi tuleviku ja püsijäämise üle (Priks 2011). 2012. aastal anti välja Seto aabits. Laiemalt muutub taas aktuaalseks noorte lahkumine Setomaalt. Lisaks arutleti selle üle, kas setod peaksid taotlema ÜRO põlisrahva staatust.

Vaadates teemasid, mis on olnud 20 aasta jooksul Setomaal olulised, tuleb tõdeda, et need ei ole oluliselt muutunud. Ka praegu on aktuaalsed nii Setomaa valdade liitmine, majanduslik mahajäämus ning noorte lahkumine piirkonnast. Ka piiriprobleem on setodele endiselt oluline. Erinevad organisatsioonid, mis loodi seto elu edendamaks natuke vähem kui 20 aasta eest, on ikka veel olulisel kohal. Setomaa kultuur elab tänu rahastamisele, mis tuleb nii Setomaa kultuuriprogrammist kui ka Euroopa Liidust. Seega pole Setomaal olulised teemad 20 aasta jooksul oluliselt muutunud.

2. UURIMISKÜSIMUSED JA MEETOD

Teises peatükis esitan probleempüstituse ja uurimisküsimused, millele püüan käesolevas töös vastused leida. Samuti annan ülevaate töös kasutatud uurimismeetoditest ja valimi koostamise põhimõtetest. Lõpuks tutvustan kodeerimisjuhendi koostamise põhimõtteid.

2.1. Probleempüstitus ja uurimisküsimused

Rahvuslikku identiteeti on palju uuritud, kuid rahvuse sisemistele gruppidele on vähe tähelepanu pööratud, kuna rahvust on nähtud homogeenena. Siiski on rahvusluse teoorias on hakatud mõistma ühiskondade pluralistlikku iseloomu.

Minu eesmärgiks on uurida, millisena representeeritakse Eesti meedias üht rahvuse sisest gruppi rahvusliku identiteedi kontekstis. Setode kui ühe etnilise grupi representatsiooni uurimine Eesti suuremate päevalehtede artiklites on üks viis uurimaks seda, millisena nähakse Eesti rahvust – kas mitmekesise, fragmenteeritu või hoopis erinevusi ignoreerivana. Siiski tuleb meediatekstide analüüsimisel arvestada, et tegu on konstruktsiooniga.

Tulenevalt teoreetilisest raamistikust ja uurimiseesmärgist on minu peamisteks uurimisküsimusteks:

- Kuidas on 21 aasta jooksul muutunud setode meediarepresentatsioon Eesti suuremates päevalehtedes?
- Kuidas kujutletakse Eesti suuremates päevalehtedes setosid kui etnilist gruppi rahvuse osana?
- Milline on setode representatsioon endast ja kuidas see erineb üleriigiliselt konstrueeritust?

Riigis elavate positiivsete etniliste rühmade või rahvakildude, olenevalt nimetamisest, olukorra analüüsile ei ole Eestis tähelepanu pööratud, küll aga välismaal. Näiteks on rahvusliku identiteedi ja etnilise mitmekesisuse suhtele tähelepanu pööranud teadlased uurinud Šotimaa olukorda. Ühena mitmetest uurib Ross Bond seda, kuidas kaks vähemust võivad olla Šoti rahvusest välja jäetud ning seletab rahvusesse kaasamise ja välistamise mehhanisme (Bond 2006).

Varasemaid uuringuid on Eestis läbi viidud peamiselt rahvuse tasandil, rahvuse sisemise negatiivse teisena on käsitletud peamiselt venelasi, mitte paikkondlikke kultuuriipiirkondi. Rahvusliku identiteedi ja „Teise“ suhet on uurinud Pille Petersoo.

Kadri Koreinik keskendus doktoritöös „Keeleideoloogiad tänapäeva eesti avalikus diskursuses, fookusega lõunaeesti keelele“ diskursusanalüüsi kasutades keeleideoloogiate väljatoomisele lõunaeesti keele näitel. Koreinik analüüsis seoses keeleideoloogiatega ka sise- ja välisgrupi konstrueerimist ning jõudis tulemusele, et ilmnes selge, diskursiivselt konstrueeritud piir eesti keele ja lõunaeesti keele rääkijate vahel (Koreinik 2011: 31). Kui Koreiniku doktoritöö fookus oli diskursusanalüüsi meetodil keeleideoloogiate analüüsimisel, siis on minu töö eesmärk vaadata laiemalt setode mediarepresentatsiooni rahvusriigi kontekstis, keskendudes setode positsioneerimisele rahvuse sisemise grupina.

2.2. Meetod

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks kasutan kombineeritud meetodit, kus põhirõhk on kontentanalüüsi kategooriatel, mida täiendan diskursusanalüüsi elementidega. Selline uurimisviis võimaldab minu hinnangul vastata püstitatud uurimisküsimustele ning pakub mitmekesisemaid uurimistulemusi.

Mõned uurijad on hakanud kvantitatiivse ja kvalitatiivse meetodi ühendamist nägema kui eraldi meetodit, mida nimetatakse nii multi-meetoditeks (Brennen 1992), multi-strateegiaks (Bryman 2004), eri elementidest koosnevaks meetodiks (*mixed method*) (Creswell 2003, Tashakkori and Teddlie, 2003) või eri elementidest koosnevaks metodoloogiks (Tashakkori, Teddlie, 1998) (Bryman 2006).

Greene, Caracelli, Graham (1989) toovad välja erinevate meetodite kombineerimise plussid:

- Tringulatsioon: erinevate meetodite kasutamisega otsitakse kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete andmete vahel vastavust.
- Komplementaarsus: taotleb detailsust, illustreeritust ja selgust tulemustest, mis on saadud ühe või teise meetodiga.
- Arendus: ühe meetodi tulemustest arendatakse välja teine meetod.
- Algatus: taotleb uute vaatenurkade avastamist.
- Edasiarendus: erinevate meetodite kasutamise eesmärk on uurimise muutmine laiaulatuslikumaks. (Greene et al., 1989: 259)

Kontentanalüüs on massikommunikatsiooni uurimisel üks vanimaid ja põhilisemaid meetodeid, see on meetod sõnumite uurimiseks. Kontentanalüüs sobib andmete süsteemseks uurimiseks. Kvantitatiivne kontentanalüüs on eelkõige statistiline tehnika, mille abil muudetakse kirjeldavad andmed sisulisteks kategooriateks.

Kvantitatiivne kontentanalüüs pakub võimaluse saada täpsemaid, objektiivsemaid ja usaldusväärsemaid andmeid uuritavate kategooriate esinemissageduse kohta (George 2009). Kontentanalüüsi tulemuste kvaliteedi hindamisel on oluline reliaablus, mis üksi aga ei taga valiidsust. Kirjandusest võib leida definitsioone nii kodeerijate vahelise kui ka ja kodeerija põhise reliaabluse kohta. Uurijate vahelise reliaabluse väärtuse mõõtmiseks on loodud mitmeid skaalasid. Kodeerija põhise reliaabluse analüüs näitab seda, kas kodeerija on oma artiklite kodeerimise jooksul pidevalt langetanud samu kodeerimisotsuseid (Lombard et al 2002).

Kvantitatiivsete andmete analüüsimiseks kasutasin programme IBM SPSS (20) ning Microsoft Excel (2010).

Kindlasti ei ole võimalik püstitatud uurimisküsimusi uurida vaid kvantitatiivselt ning seega kasutan ka kvalitatiivset lähenemist. Kontentanalüüsi käigus märkisin ära artiklid ja lõigud diskursusanalüüsiks, mis olid abiks näiteks rahvusliku kategoriseerimise uurimisel erinevatel ajaperioodidel.

Diskursusanalüüsi meetodi abil vaadatakse põhjalikult keelelisi, semantilisi ja teisi diskursiivseid omadusi. Minu läbi viidud diskursusanalüüsi eesmärgiks on lähemalt analüüsida kontentanalüüsis välja toodud sisulisi kategooriaid.

Analüüsiskeemi väljatöötamisel keskendusin Ruth Wodak, Rudolf de de Cillia, Martin Reisigl (1999) tööle, kes uurisid rahvusliku identiteedi diskursiivset konstrueerimist Austria näitel ning töid välja lingvistilised protseduurid rahvusluse ja rahvusliku identiteedi konstrueerimise uurimiseks.

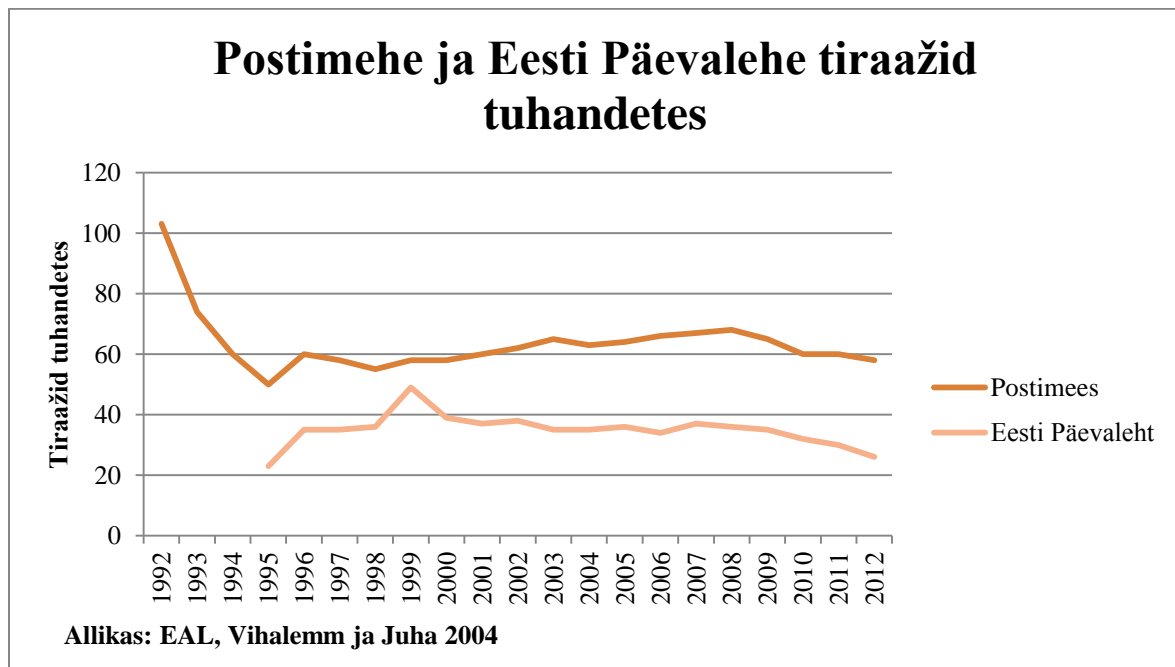
Diskursusanalüüsi käigus vaatasin esiteks epiteete, mida setode iseloomustamisel kasutati. Teiseks uurisin setode nimetamist erinevate rahvusliku kategoriseerimise tunnuste alusel ning analüüsin asesõnade „Meie“ ja „Nemad“ kasutamist. Lõpuks uurisin samade tunnuste lõikes setode eneserepresentatsiooni.

2.3. Valimi kirjeldus ja valiku kriteeriumid

Valimi moodustavad Setomaaga seotud artiklid ajalehtedest Postimees ja Eesti Päevaleht aastatest 1992–2012. Valimi artiklid on leitavad lisas 2. Kuna minu eesmärgiks oli saada ülevaade kõigist artiklitest, mis sel perioodil neis päevalehtedes Setomaast kirjutati, uurisin läbi kõik selle perioodi ajalehenumbrid. Selline strateegia võimaldas uurida Setomaa kajastamist pikema perioodi vältel ning tuua välja muutusi, mis erinevatel perioodidel on toimunud.

Kokku moodustavad valimi 298 artiklit aastatest 1992–2012, millest 184 on ilmunud Postimehes ja 114 Eesti Päevalehes, Päevalehes, Hommikulehes ja Rahva Hääles.

Keskendun Postimehe ja Eesti Päevalehe artiklite analüüsimisele, kuna need on kaks Eesti juhtivat kvaliteetset päevalehte. Lehtede levik elanikkonnas on vaadeldav esmalt tiraažide kaudu, kuid need ei näita lehtede tegelikku lugejaskonda. Postimehe tiraaž kukkus 1992-1995 kiiresti, kuid on sellest ajast alates püsinud suhteliselt stabiilsena. Eesti Päevalehe tiraaž näitab just viimastel aastatel suuremat langustrendi kui Postimehe tiraaž. Kuid kui võrrelda kahe konkureeriva lehe tiraažide muutumist, võib öelda, et trendid on suhteliselt sarnased.

Joonis 1. Postimehe ja Eesti Päevalehe tiraažid tuhandetes vaadeldava perioodi jooksul

Eesti Päevaleht hakkas ilmuma 5. juunil 1995, Rahva Hääle, Hommikulehe ja Päevalehe ühinemise tagajärjel. Esmakordselt ilmunud Eesti Päevalehes kirjutas lehe peatoimetaja Kalle Muuli, et uus leht võtab eeskuju sealt, kus sõnavabadus on kestnud märgatavalt kauem kui Eestis ning lehe palet kujundades valis toimetus sihiks lihtsuse ja selguse (Muuli 1995). 30. septembrist 1995 liitus Eesti Päevalehega ka Eesti Sõnumid.

Artiklite leidmiseks vaatasin läbi vanemad paberajalehed ning uuemate artiklite leidmiseks kasutasin Postimehe ja Eesti Päevalehe interneti-otsingut. Internetiotsingu abil leitud artiklid kontrollisin üle paberlehtedest. Internetiotsingu märksõnadena kasutasin *setu* ja *seto*, arvesse läksid artiklid, mis sisaldasid neid märksõnu (ka *Setumaa*, *Setomaa*) kas pealkirjas või sisus.

Paberlehtede sirvimisel sai otsustavaks valimikriteeriumiks märksõna pealkirjas, kuid valimisse kuulub ka artikleid, kus otsitavat märksõna on mainitud sisus. Paberlehtede sirvimisel sai tihti otsustavaks artiklite märkamisel tekstile lisatud pilt seto riietes inimestega.

Valimi koostamisel ei ole vaadatud ajalehtede lisalehti ning spordi- ja meelelahutusrubriiki. Välja olen jätnud ka lühikesed nupud. Valimisse ei kuulu artiklid, kus ei ole otseselt märgitud märksõna *setu* või *seto*, kuid mis on seotud Setomaaga. Näiteks leidis selliseid artikleid, mille teemaks oli mingi sündmus, mis toimus Värskas, kuid milles ei olnud mainitud Setomaad.

Lisaks sellele ei arvestanud valimi koostamisel fakti, et administratiivselt asub Setomaa Kagu-Eestis, Põlva- ja Võrumaal. Analüüsitud on vaid artikleid, mis on seotud konkreetselt Setomaaga, kuid kindlasti on kaudsemalt teemad Kagu-Eestist ja maakondadest samuti seotud Setomaaga. Selline eristus aitab setod positsioneerida etniliseks grupiks ning analüüsida, kuidas representeeriti just setosid ja Setomaad.

Lisaks neile olen välja jätnud sellised artiklid, kus märksõna on mainitud üks kord ja juhuslikult. Näiteks jäid valimist välja artiklid, kus mainiti *setu maffiat*, kuna tegu oli pigem juhusliku nimetamisega.

Artiklite otsimise esimeses perioodis keskendusin internetiotsingule. Ajalehe Postimees internetiarhiivist on võimalik otsida artikleid sisu ja pealkirja järgi perioodil 24.11.1995 – 31.12.2012. Eesti Päevalehe internetiotsing võimaldab otsida artikleid perioodist 1.02.1999– 31.12.2012. Kuid kuna paberlehes ja internetiarhiivis olevad artiklid võivad mõningal määral erineda, otsustasin artiklite esinemise kontrollimiseks läbi vaadata ka aastad 1996, 1998, 2001 ja 2007 Postimehest ning 2010. aasta Eesti Päevalehe.

Lisaks neile paberlehtedele tuli läbi vaadata ka aastakäigud, mida ei olnud võimalik internetiotsinguga leida. Vaatasin läbi kõik Postimehe paberlehed aastatel 1992, 1993, 1994, 1995.

Kuna Eesti Päevaleht hakkas ilmuma 5. juunil 1995 Rahva Hääle, Päevalehe ja Hommikulehe ühinemisel, siis arvasin valimisse ka neis lehtedes ilmunud artiklid. Ajalehed Rahva Hääle ja Päevaleht vaatasin läbi aastatest 1992 – 1995 (kuni 4. juuni). Kuna Hommikuleht hakkas ilmuma 1993. aasta algusest, siis Hommikulehe sirvisin läbi 1993. aasta 1. jaanuarist kuni 1995. aasta 4. juunini. Eesti Päevalehe paberlehtedest vaatasin läbi aastad 1995 (alates 5. juuni), 1996, 1997, 1998, 1999. aasta jaanuar, kuna järgmised ilmunud artiklid on leitavad internetiotsingu abil.

Internetiotsing võimaldas uuematest lehenumbritest leida rohkem artikleid, kui vaid paberlehtede läbivaatamisel, kuna sisus esinevaid märksõnu ei ole paberlehtede sirvimisel alati võimalik märgata. Samas on alati võimalus, et internetiotsinguga ei ole võimalik leida kõiki paberlehes ilmunud artikleid, nagu selgus 1996., 1998. aasta Postimehe paberlehtede sirvimisel. Eesti Päevalehe 2010. aasta paberlehe läbivaatamisel selgus, et internetiotsinguga leitud artiklite ja paberlehes ilmunud artiklite vahel ei olnud erinevusi.

Diskursusanalüüsi valimi moodustasin kodeerimise käigus artiklitest, mis sisaldasid kvalitatiivseid kategooriaid, täpsemalt setode iseloomustamist, rahvuslikku kategoriseerimist, „Meie“ ja „Nemad“ vastandamist ning kus esines setode eneserepresentatsioon. Kokku oli selliseid artikleid 38.

2.4. Kodeerimisjuhendi iseloomustus

Kodeerimisjuhendi koostamisel tutvusin esmalt empiirilise materjaliga ning vastavalt uurimiseesmärkidele koostas esialgse kodeerimisjuhendi. Lisaks tutvusin ka teiste sarnaste kodeerimisjuhenditega. Esialgset kodeerimisjuhendit täpsustasin proovikodeerimise käigus.

Kontentanalüüsi kodeerimisjuhendi leiab Lisa 1. Kodeerimisjuhendi esimese osa moodustavad artiklite üldtunnused, nagu näiteks artikli ilmumise aeg, rubriik, autor ja tema positsioon ning seotus Setomaaga. Selline eristus võimaldas eristada ennekõike välise ning sisemise positsiooni.

Kuna minu eesmärgiks on vaadata, millega seoses seto temaatikast räägitakse, koosneb valim nii sellistest artiklitest, milles kajastatakse ainult seto temaatikat ning ka selliseid artikleid, kus seto temaatikaga seonduv on kõrvalteema.

Selle põhjal jagasin artiklid kategooriatesse vastavalt sellele, kas seto temaatikaga seonduv on põhiteema või mitte. Mõnel korral oli seda väga raske määratleda ning seetõttu on selles kategoorias ka muu tunnuse võimalus. Näiteks ei ole seto temaatika põhiteema artiklis „Viljandi folk kõlas nagu päris“ (Runnel 1999). Kuid sellised artiklid, mille pealkirjad on otseselt seotud Setomaaga, näiteks „Setude pidu igal aastal“ (Vananurm 1993) või „Setomaal võib sündida Seto vald. Või hoopis Seto mikromaakond?“ (Sikk 2012) kuuluvad põhiteema kategooriasse.

Kodeerimisjuhendi teise osa moodustavad teemad ja sündmused, allikad ja tegelased. Eristasin artikli üldise teema, millest kõige suurema kategooria moodustas kultuur ning sellele järgnes poliitika.

Lisaks kodeerisin alateemad, kuna paljud artiklid käsitlevad mitut teemat ning nii oli võimalik eristada kõik alateemad. Teemad ja sündmused kodeerisin vastavalt empiirilisele materjalile ja seega on eriti sündmused väga spetsiifilised.

Allikad ning tegelased on samuti tulenevalt empiirikast üldistatud. Eristasin kohalikud seto poliitikud, kohalikud kultuuritegelased ja Eesti poliitikud ning kultuuritegelased ning välismaised tegelased.

Kodeerimisjuhendi kolmanda osa moodustavad sisulised ehk kvalitatiivsed tunnused. Siin tõin diskursusanalüüsi valimisse kuuluvad artiklid. Teiseks kirjutasin artiklitest välja setode rahvusliku kategoriseerimine – kas setosid nimetatakse etniliseks rühmaks, rahvakilluks või eraldi rahvuseks.

Siinkohal oli artiklite kodeerimisel oli üks põhilistest küsimustest, kas setodest räägitakse „meie“ või „nemad“ vormis. Lisaks tõin välja setode ja Setomaa iseloomustamise ning teiste Eesti eriilmeliste piirkondade nimetamise tekstis.

Selles teemade blokis on minu kodeerimisjuhend on kahetasandiline, kuna pidasin oluliseks täpselt välja tuua sisemise ja välimise vaate. Kuna ainult autori positsiooni eristamine ei võta arvesse allikate väiteid ning ka allikaid on lugedes tavaliselt mitu, pidasin otstarbekaks eristada välimise setode rahvusliku kategoriseerimise, meie-nemad dimensiooni eristamise

ning setode ja Setomaa iseloomustamise. Sarnaselt moodustasin sisemise tasandi, milles vaatasin seda, kuidas setod end ise nimetavad ja iseloomustavad ning kuidas vaatavad eestlasi – kas setod peavad end meedia väljaütlemistes end eestlasteks või mitte.

Proovikodeerimiseks valisin 39 artiklit. Mõlemast väljaandest valisin iga aasta kohta ühe artikli. Kuna Eesti Päevalehes ei ilmunud 2001. ja 2011. aastal ühtegi valimisse kuuluvat artiklit, jäid need aastad Eesti Päevalehe puhul välja ka proovikodeerimisest. Artiklite valimisel pöörasin tähelepanu sellele, et artiklite teemad oleksid võimalikult mitmekesised.

Proovikodeerimise tulemusena moodustus kodeerimisjuhend, mille esimese poole moodustasid üldised ajakirjanduse analüüsimiseks kasutatavad kategooriad. Teise, kahetasandilise osa kodeerimisjuhendist moodustasid kategooriad Setomaa iseloomustamise ning rahvusliku kategoriseerimise kohta. Kodeerimisjuhendi põhjal ehitasin üles ka järgmise, tulemuste peatüki.

3. TULEMUSED

Järgnevas peatükis esitan artiklite analüüsi tulemused. Lähtuvalt uurimisküsimustest on käesoleva peatüki struktuur jagatud kolmeks. Esimese uurimisküsimuse juures analüüsin seda, millega seoses ja kuidas erinevatel ajaperioodidel setodest meedias räägitakse. Siinkohal esitan ülevaate kvantitatiivsetest andmetest. Pärast artiklite kvantitatiivset kontentanalüüsi toon välja kvalitatiivsed kategooriad. Esimese peatüki lõpus uurin, kuidas setodest erinevatel ajaperioodidel on räägitud.

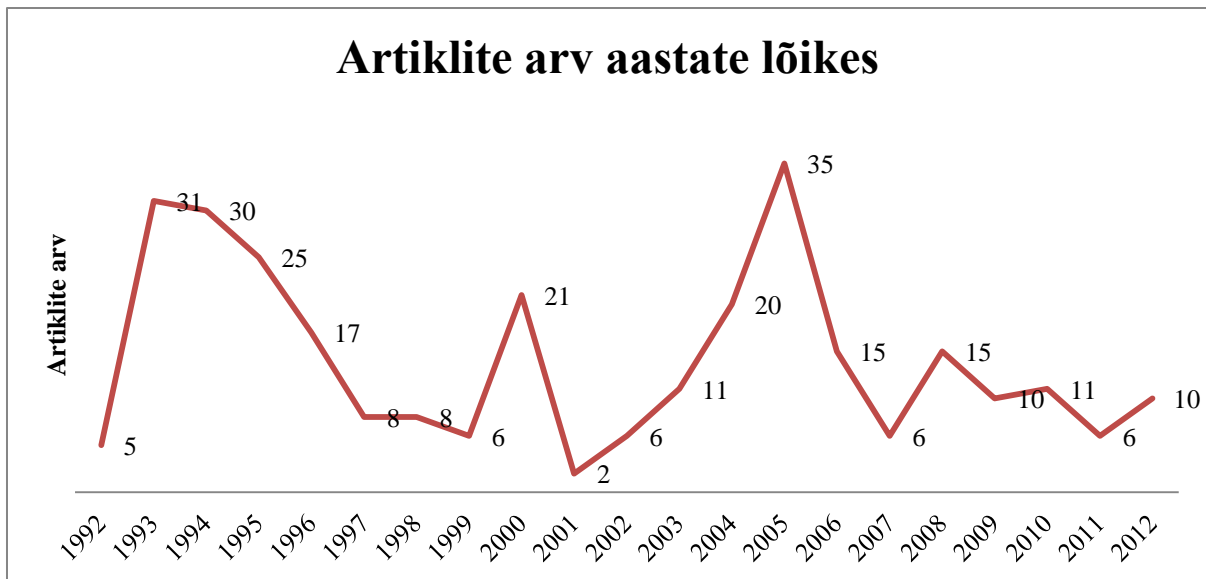
Teises peatükis vaatan, kuidas kujutletakse setosid kui etnilist gruppi rahvuse osana. Esmalt analüüsin rahvuslike kategooriate kasutamist meediatekstides ning seda, kas setosid kujutati üleriigiliselt sise- või välisgruppi. Siinkohal vaatan ka seda, millisesse sisemise „Teise“ kategooriasse setod asetati.

Kolmandale uurimisküsimusele vastuse saamiseks analüüsin setode eneserepresentatsiooni, täpsemalt, kuidas setodest kõneisikud ennast meedias identifitseerivad ja iseloomustavad ning millisena konstrueerib üks etniline grupp ise suhet rahvusega. Samas ei saa üleriigilises meedias sõna võtnud setode arvamust üldistada kõigile setodele.

3.1. Setode meediarepresentatsioon

Setodest ja Setomaast kirjutati kõige rohkem aastatel 1992–1995, kus viie aasta jooksul ilmus kahes päevalehes 116 artiklit, kus käsitleti setodele olulisi teemasid. Järgneval viiel aastal langes kajastuste arv drastiliselt, kuid siin väärib märkimist 2000. aasta, mil kajastuste arv tõusis, kuna kehtestati viisade süsteem piiri ületamiseks. Siis tõusis kajastuste arv jälle aastatel 2004–2005, mil oli aktuaalne piirilepingu sõlmimine. Alates 2007. aastast perioodi lõpuni on kajastuste arv püsinud stabiilsena, neil aastatel olid üleriigilises meedias aktuaalsed Setomaal toimunud teatri Vanemuine suvelavastused. Poliitilisi teemasid kajastati sel perioodil minimaalselt. Valimisse kuuluvate artiklite arv erinevatel aastatel on toodud joonisel 2.

Kajastuste arvu analüüsimisel tuleb arvestada ka meediamaastiku muutumist vaadeldava perioodi jooksul. Kuna minu valim koosneb paberlehtedes ilmunud artiklitest, jättes kõrvale ainult *online*-väljaannetes ilmunud artiklid, saan teha üldistusi vaid trükimeedias ilmunud artiklite kohta. Vaadeldava perioodi jooksul on toimunud suured muutused paberlehtede ja *online*-väljaannete sisus ning uudiste esitamise vahekorras.

Joonis 2. Valimi moodustanud artiklite arv Postimehes ja Eesti Päevalehes erinevate aastate lõikes

Valimisse kuuluvatest artiklitest pooled ilmusid uudiste rubriigis. 17% artiklitest ilmus kultuuri ning 16% arvamuse rubriigis. Uudiste rubriigis ilmusid artiklid nii kultuurist kui ka poliitikast, sotsiaalprobleemidest ning setodest Venemaal, arvamuse rubriigis ilmusid artiklid kultuuri ja poliitika teemadel.

Uudisžanri domineerimine meediaväljaannetes on seletatav uudiste suure osakaaluga meediaväljaannetes, kuid teisalt näitab, et meedias kajastatakse setosid uudisväärtuslikkuse kriteeriumi alusel. Seega tuleb etnilisel grupil ise oma probleemidele tähelepanu tõmmata, et need ka meedias kajastamist leiaksid. Setode temaatika käsitlemine jälgib üldisi meediamaastiku trende.

Žanriliselt jagunesid valimisse kuulnud artiklid 34% ulatuses uudisteks ning 22% ulatuses arvamusalusteks. Ülevaatlike artikleid ilmus 21% ning reportaaže oli kõigist artiklitest 11%. Olemuslood moodustasid artiklitest 8% ning intervjuud 4%. Uudised kajastasid kõige rohkem poliitika teemasid, kultuuriga seotud teemasid aga peaaegu poole vähem. 29 arvamusalust käsitles poliitilisi teemasid ning 20 kultuurilisi teemasid. Kultuurilisi teemasid käsitlesid veel ülevaatlikud artiklid ja reportaažid.

Seega on meedias uudisväärtuslikud valimisse kuuluvatest artiklitest kõige rohkem poliitilised teemad, mis selgitab ka poliitiliste teemade suure kajastamise. Samas peavad uudisväärtuslikud olema ka kultuuriga seotud teemad, et neid meedias erinevates žanrites kajastatakse.

Valimi moodustanud 298 artiklist 106 põhiline fookus ei olnud seotud setode ega Setomaaga, kuid mis olulisel määral kajastas ka setode ja Setomaa temaatikat. 186 artikli põhiteemaks oli mingi setode või Setomaaga seotud teema. Seega on 64% valimisse kuuluvatest artiklitest fokuseeritud Setomaaga seotud teemadele. Artiklites kajastatud teemade ning artikli fookuses Setomaale või mitte erilisi erinevusi ei leidunud.

Setomaaga seotud temaatikat seostatakse ka muude üleriigiliste teemadega, näiteks piirilepingu sõlmimine või rahvaloenduse tulemused. Lisaks kajastatakse neid Setomaaga seotud kultuurisündmusi, millel on üleriigiline mõju – nii kuningriigipäevi kui ka Vanemuise suvelavastusi, kuhu koguneb külastajaid üleestiliselt.

Artiklite autorid olid valdavalt ajakirjanikud (70%), järgnesid kolumnistid, kes olid autoritena esindatud 20% artiklites. Vähemal määral oli autoritena märgitud toimetaja või lugeja. Kuna ajakirjanikke oli autorite seas kõige rohkem, kajastasid nemad kõiki teemasid erinevates žanrites, peamiselt seoses kultuuri (82 artiklit) ja poliitikaga (73) artiklit. Ka kolumnistid rääkisid rohkem kultuurist (28 artiklit) kui poliitikast (18 artiklit). Huvitava tendentsina ilmneb, et poliitilistel teemadel võtsid sõna lugejad (4 artiklit), kuid näiteks 6 artiklis, mis käsitleb poliitikat autor puudub ning 7 artikli puhul on märgitud allikas või toimetaja.

Kui vaadata autorite seotust Setomaaga, selgub, et 76% juhtudest ei olnud autor seotud Setomaaga ning 23% juhtudest oli autor kuidagi Setomaaga seotud, olles siis sealt pärit või sinna elama asunud. Näiteks Setomaa juurtega ajakirjanik Stepan Karja, kes töötas Postimehes 2002. aastani, kirjutas aastatel 1992–1998 25 artiklit, mis olid seotud Setomaaga, ehk 37% kõigist artiklitest, mille autor oli seotud Setomaaga.

Setomaaga seotud autorite sulest ilmus artikleid kõige rohkem aastatel 1993 ja 1994, vastavalt 16 ja 12 artiklit. 1995. aastal ilmus 6 artiklit ning 2006. aastal 5 artiklit. Seega konstrueerivad kuvandit setodest peamiselt ajakirjanikud, kes ei ole ise Setomaaga seotud.

Kuid samas on Setomaaga seotud autorite hulgas samuti kõige rohkem ajakirjanikke. 68 artiklit Setomaaga seotud autorite sulest kirjutasid 22 erinevat autorit. 45 artiklit kirjutasid Setomaaga seotud ajakirjanikud Ilmar Vananurm, Stepan Karja, Annela Laaneots, Igor Taro ja Nasta Pino. Veel kirjutasid artikleid Setomaaga seotud poliitikud, kultuuritegelased ning üks lugeja. Setomaaga seotud autorid kirjutasid eelkõige poliitilistel (28 artiklit) ja kultuurilistel (23 artiklit) teemadel, vähemal määral ka sotsiaalprobleemidest (9 artiklit) ja ajaloo (3 artiklit). Seega kirjutasid setodest autorid ja setodega mitte seotud autorid sarnastel teemadel.

3.1.1. Teemad ja sündmused

Setodest ja Setomaast räägiti kõige rohkem seoses kultuuriga (40%), kuid ka poliitilised teemad olid peaaegu samaväärselt esindatud (37%). Setomaaga seotud sündmused leiavad enim kajastust siis, kui tegemist on üleriigiliselt olulise probleemiga. Üleriigiline piiriküsimus, millega setod on tihedalt seotud ning üleriigilise tähtsusega kohalikud kultuurisündmused leidsid enim kajastust. Teemade ja alateemade loetelu on toodud tabel 1.

Tabel 1. Setomaaga seotud teemad üleriigilises meedias

Kultuur	Poliitika	Setod Venemaal	Sotsiaalprobleemid
Kultuurisündmused	Piiriküsimus	Haridus	Ääremaastumine
Setode kestlikkus	Halduskord	Seto muuseumid	
Seto murre	Piiri ületamine		
Kombed ja pühad	Seto Kongress		
Haridus	Kodakondsus		
Persoonid	Toetused		
	Meeleavaldused		

Vähemal määral ilmus artikleid sotsiaalsete probleemide (7%), Venemaaga seotud setode elu (6%) ning ajalooliste ülevaadetega (5%) seoses.

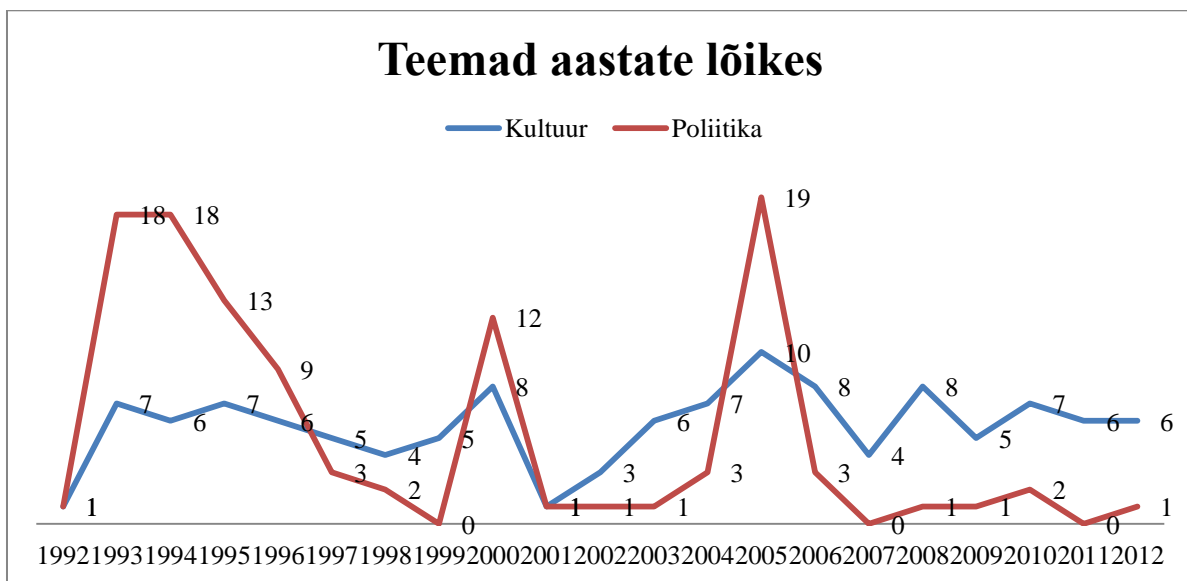
Setodest ei räägita üleriigilises meedias seoses majandusega, valimis oli üks artikkel, mis rääkis setodest seoses ettevõtlusega. Majanduse mitte käsitlemine Setomaaga seotud teemades tuleneb Setomaa ääremaa positsioonist ning sellest, et seoses majandusega Setomaal uudiseid ei leidu, kuna tegemist on Eesti ühe vaeseima piirkonnaga.

Samas võib majanduse käsitlemise puudumine tuleneda sellest, et meedias käsitletakse majandusega seonduvatel teemadel Setomaa piirkonnana Kagu-Eestit või kasutatakse maakondlikke eristusi.

Seega on setode kajastamisega seonduvad teemad 77% ulatuses seotud kultuuri või poliitikaga, jättes vähe ruumi mitmekesisematele teemadele.

Kui vaadata teemade esinemissagedust aastate lõikes (joonis 3), selgub, et poliitiliste teemade kajastamisel on oluline piirilepingu sõlmimise aktuaalsus ning seega on poliitiliste teemade kajastamine teatud aastatel kõrge ning teistel aastatel madalseisus. Poliitilisi teemasid on palju kajastatud aastatel 1992–1994, 2000 ja 2005. Kultuuriga seonduvaid teemasid on kajastatud stabiilsemalt. Samas on märgata tendents, et poliitiliste teemade kajastamise tõusuga kasvab ka kultuuriliste teemade kajastuste arv. Seega on märgata tendents, et poliitiliste teemade suuremal kajastamisel tõuseb ka huvi kultuuriliste teemadega seoses.

Samas näiteks alates 2006. aastast on poliitiliste teemade kajastamine võrreldes kultuurilistega olnud väga madal, kuid kultuuriliste teemade kajastamine on olnud stabiilne. Poliitiliste teemade kajastuste haripunktid langevad kokku piiriküsimuse tõstatumisega ja peamiselt on poliitiliste teemade kajastamine seotud üleriigilise tähtsusega piirilepingu sõlmimisega, kuid on ka artikleid, mis analüüsivad piirilepingu mõju Setomaale.

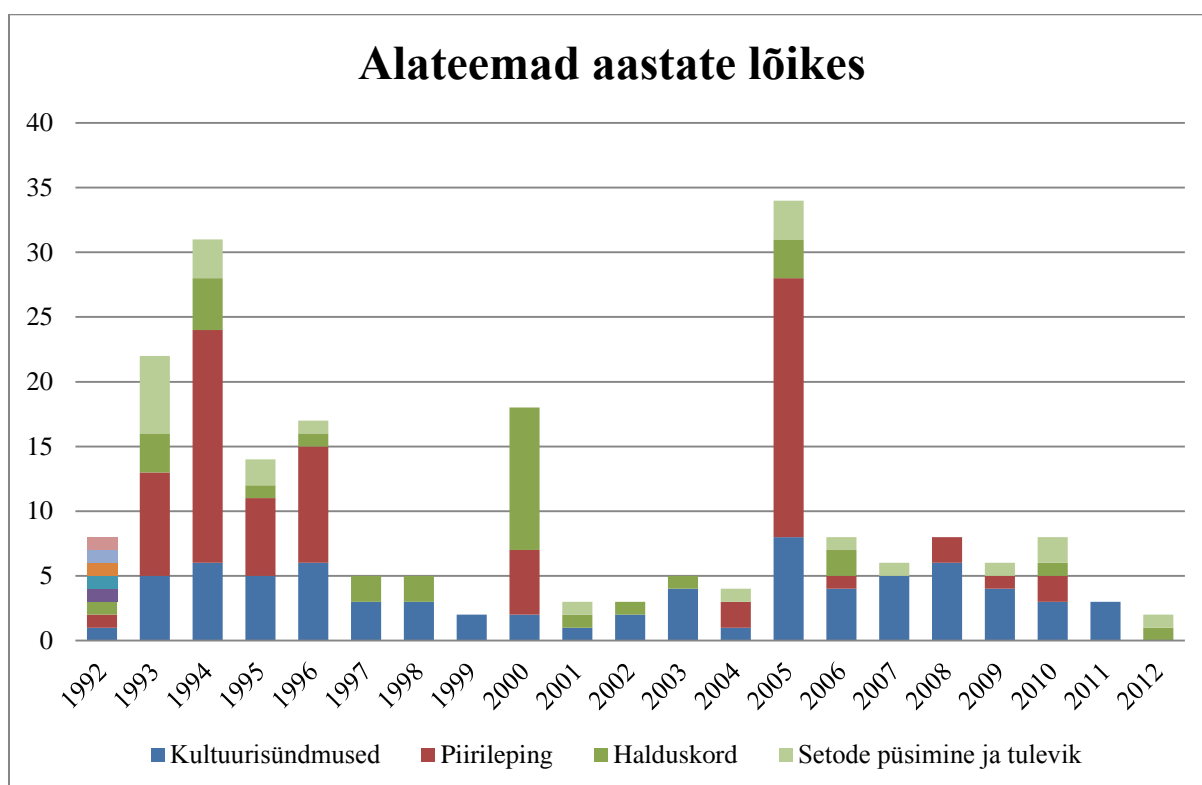

Joonis 3. Kultuuri ja poliitikat käsitlevate teemade arv aastate lõikes

Artiklite alateemades domineerivad samuti kultuuri ning poliitikaga seotud artiklid, mis jagunevad peaaegu võrdselt. Kultuurilistest alateemadest olid esindatud kultuurisündmused, setode püsijäämine, seto murre, kombed ja pühad ning haridus. Poliitilistest alateemadest olid konkreetsemalt esindatud esmalt piiriküsimus, halduskord, piiri ületamise probleemid ning Seto Kongress.

Kui vaadata alateemade esinemist aastate lõikes (joonis 4), siis selgub, et kuigi paljusi teemasid kajastati 21 aasta jooksul küllaltki sarnaselt, on võimalik välja tuua teatavaid trende. Kõige stabiilselt on kajastatud kultuurisündmusi, millel on Setomaal oluline roll ning mis on aktuaalsed igal aastal. Poliitiliste alateemade kajastamine aga sõltub rohkem piiriküsimuse aktuaalsusest üleriigilises kontekstis. Piirilepinguga seonduvad teemad olid kõige aktuaalsemad 1994. ja 2005. aastal, kui mõlemal aastal ilmus valimisse kuuluvatest artiklitest 20. Rohkem räägiti piirilepingust ka 1993., 1995. ja 1996. aastal.

Vähemal määral, kuid samuti stabiilselt kajastatakse setode tulevikuperspektiive ning kestlikkust. Järgnevalt vaatan lähemalt seda, milliseid teemasid kajastati aastatel 1992–2000 ning 2001–2012.

Joonis 4. Artiklite alateemade protsendiline jaotus aastate lõikes

Aastatel 1992–2000 kajastati peamiselt piirilepinguga seonduvaid teemasid (47 artiklit). Järgnes kultuurisündmuste kajastamine ja halduskorra probleemidele tähelepanu tõmbamine. Neljas suuremat kajastust leidnud alateema oli piiri ületamine ning viies setode kestlikkus ja tulevik. Seto Kongress ja Seto raadio olid 9 artikli fookuseks, murded ja keel 8 artiklis.

Kahes artiklis kajastati kodakondsuse teemat. 1999. aastal sai alguse Setomaaga seotud isikutele tähelepanu tõmbamine, mida võib selgitada meedia muutumisega kommertslikumaks.

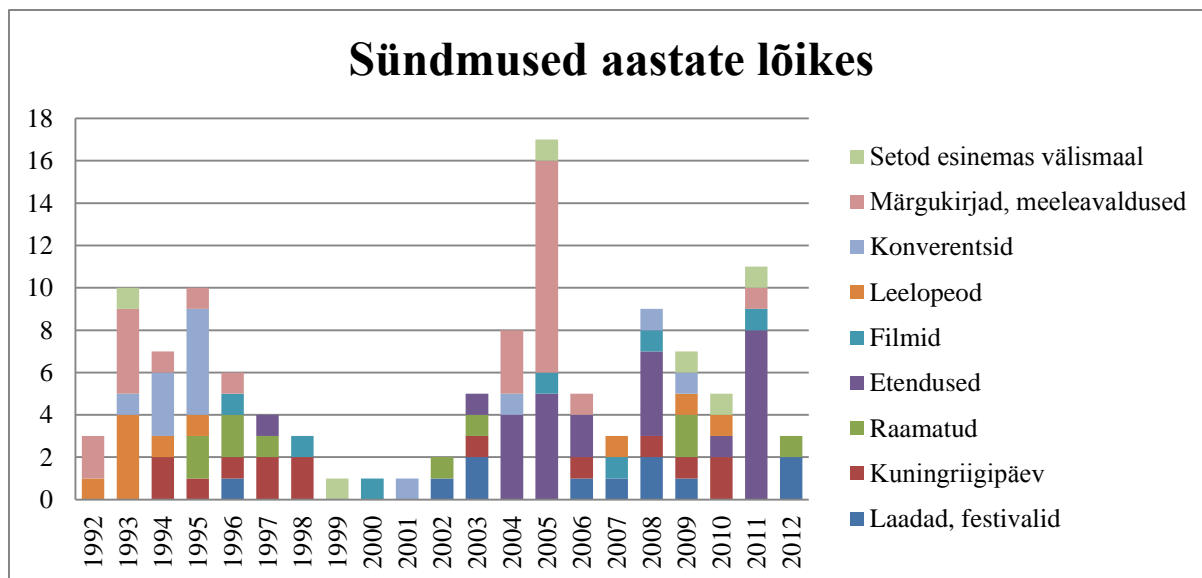
Aastatel 2001–2012 kajastati kõige rohkem kultuurisündmusi (40 artiklit). 29 artiklis kajastati piirilepinguga seotud teemasid. 19 artiklis arutati murrete ja keele rolli üle ühiskonnas. Halduskorda ning setode kestlikkust lahati 10 artiklis. 10 artiklit tutvustasid ka Setomaaga seotud isikuid. Haldusküsimuse muutumine aastate lõikes on aga selgesti märgatav. Kui perioodi alguses käsitleti halduskorra küsimusena Eesti liitumist Petsoriga, siis alates 2000. aastate algusest on tuntav üleestilise haldusreformi mõju, kus räägitakse nelja Setomaa valla liitumisest.

Võrreldes eelmiste aastatega, ei räägita sel perioodil üldse piiri ületamisest, kuid lisanduvad Eesti ja Venemaa koostöö temaatika ning Setomaad hakatakse nägema kui Euroopa Liidu idapiiri. Kommetest ja pühadest, kodakondsusest ja toetustest räägiti kahe vaadeldava perioodi jooksul võrdses osas.

Detailsemad sündmused olid samuti peamiselt seotud kultuuriliste ja poliitiliste teemadega. Konkreetset sündmust nimetati 46% artiklitest. 20 korral käsitleti meeleväljenduste korraldamist, setode kohtumist valitsuse liikmete või valitsusliikmete visiitidega seonduvaid sündmusi. Samuti mainiti 20 korral mingit etendust. 14 artiklit keskendusid Setomaa kuningriigipäeva tutvustamisele ning 13 artiklit ilmus seoses erinevate konverentsidega.

Vaadeldava perioodi alguses kajastati rohkem kohalikke sündmusi ning poliitilisi üleriigilise tähtsusega sündmusi. Vaadeldava perioodi lõpus aga kajastati vaid kuningriigipäevi ning Vanemuise lavastusi Setomaal.

Aastate lõikes jagunesid sündmused (joonis 5) sarnaselt artiklite arvule aastate lõikes.

Joonis 5. Sündmuste arv aastate lõikes

Aastatel 1992–2000 kajastati märgukirjade ja meeleavalduste ning konverentside korraldamist, kuningriigipäevade ning leelopäevade pidamist. Vähemal määral kajastati raamatute ilmumist.

Aastatel 2001–2012 oli kajastatavate sündmuste arv suurem. Kõige rohkem, 25 artiklis kajastati Setomaal toimunud etendusi, ning märgukirjade ja meeleavalduste korraldamist (15 artiklit). 10 artiklit kajastasid laatade ja festivalide toimumist ning kuus korda 12 aasta jooksul kajastati igal aastal toimuvaid kuningriigipäevi.

Seega kui vaadata detailselt alateemasid ning sündmusi, millega seoses Setomaad üleriigilises meedias kajastatakse selgub, et kajastust leiavad erinevad kultuurilised ja poliitilised teemad. Siiski on palju selliseid teemasid, mis on Setomaal olulised, kuid millest üleriigilises meedias ei räägita. Näiteks 1994. aastal asutatud Setomaa Valdade Liit, 1998. aastal avatud Seto Talumuuseum Värskas, 2002. aastal vastu võetud deklaratsioon seto rahvusest, 2003. aastal valitud Setomaa lipp, 2012. aastal välja antud Seto aabits.

Samas leidsid üleriigilises meedias kajastust kuningriigipäevad, 1995. aastal välja antud seto eepos Peko ilmumine, Vanemuise teatri suvelavastused Obinitsas ja Värskas, 2009. aastal seto leelo UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistusse kandmine ning fakt, et Euroopa Liitu ja NATOsse astumisega muutub Setomaa Euroopa idapiiriks.

Seega leiavad kajastust peamiselt üleriigilised teemad, kuid vahel ka lokaalsemad teemad, kusjuures lokaalsemate teemade puhul on raske tuua välja mingit tendentsi. Näiteks kajastati üleriigilises meedias aastatel 1996–2000 tegutsenud seto raadio tootja ja väljastaja leidmiseks välja kuulutatud vähempakkumist, kuid näiteks Setomaa kultuuriprogrammist rahastatavad Setomaa Valdade liit ja 1995. aastal ilmuma hakanud ajalehte Setomaa üleriigilised meedias kajastust ei leidnud.

Seega kui vaadata Setomaaga seonduvate teemade kajastamist üleriigilises meedias, selgub, et kõige stabiilsemalt kajastatakse kultuuriga seonduvaid teemasid. Poliitilisi teemasid kajastati siis, kui üleriigiliselt muutus aktuaalseks piirilepingu sõlmimine, millega Setomaa on tihedalt seotud. Setodest Venemaal räägiti peamiselt vaid uudisväärtusliku sündmusega seoses – piiriküsimusega, Petseri Eesti kooli sulgemisega ning siis, kui tõusis esile Venemaal asuvate seto muuseumide teema. Kõige aktiivsemalt kajastati setodega seotud teemasid trükimeedias vaadeldava perioodi alguses, samas kui näiteks 2005. aastal tõusis kajastuste arv, kuna üleriigiliselt tõusis uudisväärtuslikuks piirilepe. Kuid siinkohal tuleb rõhutada, et paljud Setomaaga seotud artiklid ilmusid ainult *online*-väljaannetes. Samas annab trükimeedias ilmunud artiklite analüüs siiski üldise ülevaate meedias ilmunud artiklitest.

3.1.2. Allikad ja tegelased

Allikaid oli kasutatud 179 artiklis. Neist, kes artiklites sõna saavad, domineerivad setodega seotud inimesed – kas siis poliitikud või kultuuritegelased ning tavainimesed ja setod Venemaal, kokku 65% allikatest. Järgnevad üleriigilised poliitikud, kes on allikatena välja toodud 19% artiklitest. Kõige rohkem esinesid koos kohalikud ja üleriigilised poliitikud, seda 24 artiklis.

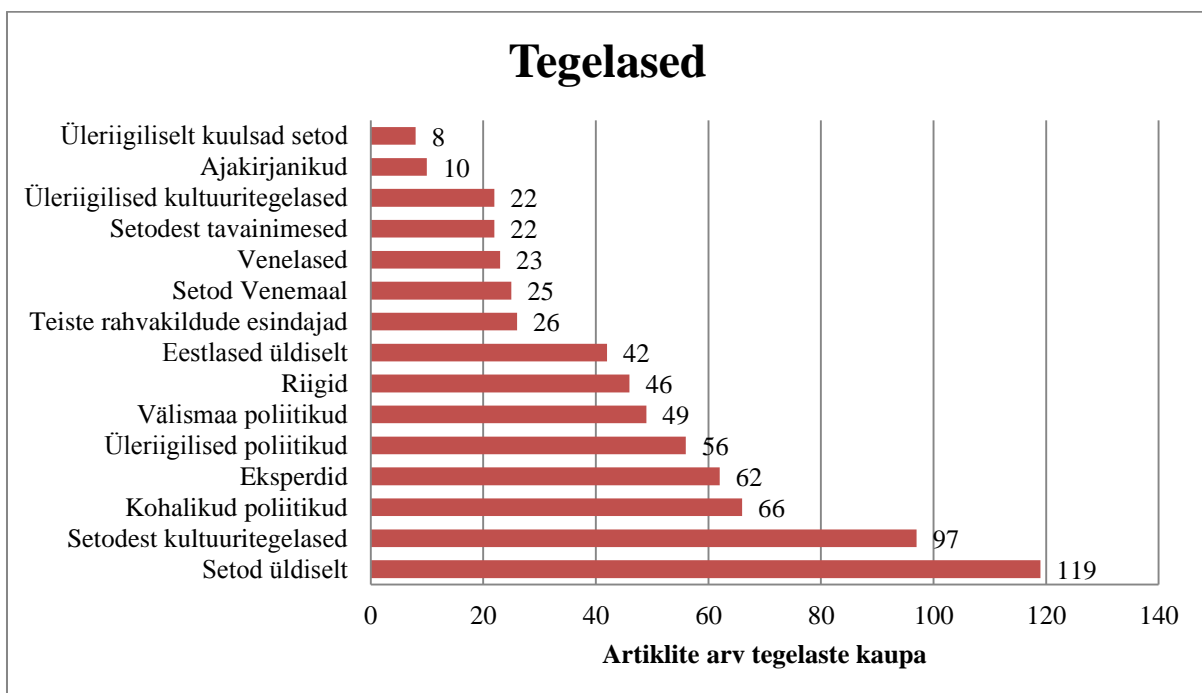
Kui vaadata allikate rolli laiemalt, selgub et 57% allikatest olid poliitikud – kas siis kohalikul, üleriigilisel või välismaisel tasandil.

Seega saavad setodega seonduvatel teemadel kõige rohkem sõna setod ise, kuid oluliste allikatena saab välja tuua ka üleriigilised poliitikud. Samas ei olnud allikaid mainitud 119 artiklis, reeglina arvamuskajastuses, mis aga näitab ajakirjanike ja arvamusiidrite mõju setode representeerimisel.

Artiklites mainitud tegelaste profiil on palju mitmekesisem (joonis 6). 14 artiklis võimalik ühtegi tegelast välja tuua. Tegelastest pooled on seotud Setomaaga – kas mainiti üldiselt setosid, setodest kohalikke poliitikuid või kultuuritegelasi ning setosid Venemaal. 9% artiklitest olid tegelasteks eksperdid, 8% üleriigilised poliitikud. Välismaalased, välismaised poliitikud ning riigid olid tegelastena välja toodud 7% artiklitest. Eestlased üldisemalt olid tegelastena esindatud 6% ning teiste Eesti eripäraste piirkondade elanikud 4% artiklitest.

Tegelastena olid koos esindatud kohalikud ja üleriigilised poliitikud (39 artiklit), üleriigilised ja välismaised poliitikud (24 artiklit), üleriigilised poliitikud ja riigid (23 artiklit), kohalikud poliitikud ja setod üldiselt (19 artiklit) ning kohalikud poliitikud ja kohalikud kultuuritegelased 17 artiklis.

Seega on artiklites kasutatud allikate ja mainitud tegelaste profiil küllaltki sarnane, kuigi tegelaste spekter on laiem. Huvitava tendentsina ilmnes, et 29% artiklites ei ole allikaid võimalik välja tuua. Seega, kuigi allikatena oli kasutatud peamiselt setosid, siis tuleb märkida, et paljudes artiklites ei olnud allikaid üldse kasutatud, mis omakorda viitab artiklite autorite suurele mõjule setode representeerimisel. Kuna tegelastest vaid pooled olid seotud Setomaaga, saab välja tuua, et setode kajastamisel on olulised tegelased ka üleriigilised tegelased ning ka välismaised poliitikud ning riigid üldisemalt.

Joonis 6. Artiklites märgitud tegelased

Setomaaga seotud artiklites mainiti ka teisi Eesti eripalgelisi piirkondi. Eristasin Võru ja Kihnu, Saaremaa, Muhumaa, Mulgimaa ja Narva mainimise seoses kultuuri või poliitikaga. Kõige rohkem mainiti Setomaaga seotud artiklites teemasid seoses Võru kultuuriga, mida nimetati 15% artiklites. Mulgi kultuuri mainiti 4% artiklitest ja Kihnu kultuuri 3% artiklitest. Narva kui piirkonna poliitilisi teemasid kajastati 6% artiklitest. Selline tendents oligi oodatav, kuna Võru kultuur on Setomaale kõige lähedasem nii geograafiliselt kui ka keeleliselt ja kultuuriliselt. Narva piirkonda mainiti aga reeglina seoses piirilepinguga, kuna Setomaa ja Narva on piirilepinguga seotult sarnases olukorras.

Valimisse kuulnud artiklites kasutati enim vormi *setu* (66%), kuid 19% artiklitest kasutati vormi *seto*. 15% artiklites esines mõlemat varianti, peamiselt seetõttu, et kasutati mingit nimetust, mis sisaldas vormi „seto“. Samas oli enamasti eri vormide kasutamine küllaltki juhuslik, vaid paaril korral mainisid autorid, miks nad kasutavad üht või teist vormi. Kui ajaloolane Lauri Vahtre kasutab vormi *setu*, kuna nii on õige kirjakeeles, siis ajakirjanik Rein Sikk kasutab vormi *seto*, kuna seda kasutavad setod ise.

Viiel korral võis tekstidest leida seto murdes väljendeid ning kolm seto autori teksti olid täiesti seto murdes kirjutatud. Leidus ka paar seto meedias murdekeelseks ilmunud eesti kirjakeelseks tõlgitud teksti, mille algataja oli Setomaale elama asunud tollane Postimehe ajakirjanik Igor Taro. Kuigi need arvud võivad tunduda väga väiksed, näitavad nad siiski, et üleriigilises meedias on lubatud murrete kasutamine teatud määral. Samas võib murrete lubamine rõhutada ka setode erinevust ja eksootilisust, kuid viitab siiski kultuurilisele mitmekesisusele.

Kuigi käesolevast tööst on välja jäänud artiklite visuaalne külge, tahan välja tuua, et viiel korral võis ajalehtede esilehtedelt näha seto riideid kandvaid inimesi või lugeda suurt pealkirja, kus esikohal oli seto temaatika. Seega on vaadeldav globaliseerumistrendidele viitab setode „turustamine“ ja erinevuse rõhutamine.

3.1.3. Setode ja Setomaa iseloomustamine

Järgnevalt vaatan seda, kuidas iseloomustati valimisse kuulunud artiklites setosid ja Setomaad. Selleks toon välja setode nimetamisel kasutatud epiteete, mille analüüsimine võimaldab uurida, kuidas setodest ja Setomaast räägitakse ning milliseid stereotüüpe välja tuuakse.

Analüüsin setode iseloomustamist meedias esmalt aastatel 1992–2000 ja 2001–2012 ning toon välja ühised märksõnad erinevatel aastatel. Tsitaatides toodud märgilised väljendid on tähistatud allajoonitult.

Tabel 2. Setode ja Setomaa iseloomustamine

1992–2000	Ühised omadused	2001–2012
Ettearvamatu	Unikaalne	Eristamine Venemaast
Mitte päris tavapärane	Müstiline	Haruldased Petserimaa eestlased
Kirka reaalsusega muinasjutumaa	Omapärane	Avalad ja kavalad
Umbusklikud võõraste suhtes	Eripärane	Vastupandamatu
Lahked ja sõbralikud	Eksootiline	Kaunis loodus
Kauge, võõras, tundmatu	Vanade traditsioonide alles hoidmine	Tugevaim kodukohaidentiteet
Kriisipiirkond	Lõhestatud rahvas	
Ääremaa	Omaette hoidev maa	
Passiivsed kõrvalseisjad	Varem suhtusid eestlased setodesse halvustavalt, nüüd aga positiivselt	
Seotud Venemaaga	Varem häbenesid setod oma päritolu, nüüd on tõusnud huvi juurte vastu	
	Õigeusklik	

Setode iseloomustamine on vaadeldava 21 aasta jooksul püsinud küllaltki sarnasena, mis näitab kord juba kinnistunud stereotüüpide kinnistumist. Setosid iseloomustati kõige rohkem vaadeldava perioodi alguses ning alates sellest perioodist ei ole toimunud suuri muutusi setode iseloomustamisel. Seega võib väita, et taasiseseisvumise alguses levinud stereotüübid setode kohta on kinnistunud. Samas saab välja tuua mõned iseloomulikud tunnused, mida on setode iseloomustamisel kasutatud perioodi alguses ning lõpus. Kuid esmalt toon välja ühised nimetajad ning siis püüan erinevaid perioode eristada.

Peamiselt iseloomustavad setosid ajakirjanikud. Üldiselt iseloomustatakse setosid unikaalse kultuuri kaudu. Setosid nimetati omapärasteks, eripärasteks, müstilisteks ja eksootilisteks. Lisaks rõhutatakse setode kombestiku erisust ning setode alleshoitud vanu traditsioone.

Seoses setode asualaga nimetakse setosid lõhestatud ja omaette hoidvaks rahvaks. Lisaks püütakse üleriigilises meedias näidata, et setodesse suhtutakse pärast taasiseseisvumist positiivselt, kuigi varem oli suhtumine setodesse pigem negatiivne.

1992–2000. aastatel on setode iseloomustamine võrreldes järgnevate aastatega aktiivsem. Rõhutatakse setode eripära ja ettearvamatust. Näiteks 1995. aastal iseloomustab ajakirjanik Piret Tali setosid müstiliste ja ettearvamatutena ning toob seoses setode külapühaga välja, et eestlased näevad setosid endast erinevana (Tali 1995).

Sellest perioodist alates on vaadeldav setode erakordsuse ja eksootilisuse rõhutamine. Setode iseloomustamisel müstilistena on näha ka eestlastest eristamine. Näiteks folklorist Pille Runnel rõhutab 1996. aastal setode eksootilisust nimetades Setomaad ebatavaliseks, omamoodi maailmaks.

„Eesti-Vene piiriäärsed alad on otsekui omaette maailm, mille reeglistik ei vasta päris tavalise maailma omale. Müüdid ja jutud sealse elu kohta on vahel ootamatud ja uskumatud“ (Runnel 1996).

Setode representeerimisel omistavad ajakirjanikud setodele tähendust selliselt, nagu oleks see setode enda konstrueeritud. Lisaks rõhutavad nad mingit omadust, mis on kõigile setodele kindlasti omane. Keelekasutusega kinnistatakse levinud arusaamu veelgi. Teisalt proovivad osad ajakirjanikud müüte setodest murda tuues välja uusi aspekte levinud stereotüüpidele viidates.

Setodest rääkides rõhutavad ajakirjanikud ka setode seotust Venemaaga ning Eestimaa setod eristatakse Venemaal elavatest. Lisaks arvab ajakirjanik Tiiu Ritari, et setod on alati rohkem läbi käinud Venemaaga. Ajakirjanik Anneli Ammas iseloomustab setode kultuuri kui segu Eesti ja Vene kultuurist. Setode positsiooni kahe riigi vahel kajastatakse ka neutraalselt samas kasutades ilmekat kõnepruuki, mis konstrueerib setodest kuvandi kui kahe riigi vahel olevast rahvast.

„Eestimaa setudele meeldib Eesti riik ja tema pass küll, aga setudel on vaja ka piiri taha saada“ (Ritari 1994).

Teiselt poolt väljendab folklorist Aivar Jürgenson hoopis teistsugust seisukohta: setod on midagi erilist, mida eestlased saavad esile tõsta ning setode seotust Venemaaga ei mainita üldse. Aivar Jürgenson kirjutab, kuidas just poliitikud on konstrueerinud setodest müüdi ning setodele konstrueeritud eksootilisus on lihtsalt müüt, tegelikkuses ei ole Setomaas midagi erilist.

„Setu keel on ilusam, setu laul kõlavam, hingelaad üllam, maailmapilt ürgsem, hõbe valgem kui ükskõik kellel - see pole ainult etnoloogide teene, kujundada setudest müüti. Müüdiloomes tagajärjena on kabinetides üks rahvakild raamidesse pandud ja katsugu nad neist väljuda. /.../ Justkui algaks seal kusagil Vastseliina taga mingi hoopis kirkama reaalsusega muinasjutumaa, mis kiiresti tehnologiseeruvast, saastuvast ja muidu manduvast taustkeskkonnast igatpidi üle ja sõltumatu. Puhtam. Tervem“ (Jürgenson 1996).

Kokkuvõtlikult kasutab Jürgenson kultuurilise kolonialismi mõistet, kuna varem on setosid halvustavalt representeeritud, taasiseseisvumise järgselt aga näidatud hoopis eksootiliselt ja omapäraselt.

Eelnevalt esitatud Aivar Jürgensoni seisukoha järgi on setod passiivsed tegelased, lihtsalt vahend, mida eestlased saavad kasutada. Setode passiivsust rõhutab ka folklorist Anzori Barkalaja, kelle sõnavõtust saab välja lugeda, et keegi setosid kindlasti ei aita. Eelmistest tsitaatidest järeldades rõhutavad ajakirjanikud, et setodest on loodud müüte (Runnel 1996, Jürgenson 1996) ning saab esile tõsta ka autorite seisukohti, et setod ise ei saa oma olukorda muuta.

„Setul jääb üle vaid õlgu kehitada. Justkui oleks keegi tellinud, justkui oleks tarvis.“ (Jürgenson 1996)

Kuigi üldiselt on representatsioon setodest positiivne, leidub setode iseloomustamisel ka mõni negatiivse alatooniga hinnang. Lisaks sellele toob arheoloog Heiki Valk toob 2000. aastal välja, et eestlased ei ole Setomaad omaks võtnud.

„Enamiku eestlaste jaoks on Setomaa kauge, võõras ja tundmatu, millega ennast isiklikult seotuna ei tunta“ (Valk 2000).

Setomaad kui piirkonda iseloomustatakse majanduslikult mahajäänuna. 1994. aastal iseloomustab Võrumaa ajakirjanik Enn Haabsaar Setomaad kui pisikest kriisipiirkonda, mille riik on üksi jätnud. Kuid see, et Setomaa on majanduslikult mahajäänud, on näha ka palju kaugemale. Näiteks ilmus Postimehes 1996. aastal lugejakiri Washingtonist, kus rõhutati Setomaal valitsevat tööpuudust (Grabbi 1996).

Setode iseloomustamine aastatel 2001–2012 üldiselt ei muutu, olulise tendentsina ilmneb setode selgem eristamine venelastest.

Enamasti iseloomustatakse setosid läbi unikaalse kultuuri ning setosid nimetatakse jätkuvalt omapärasteks, eksootiliseks ja müstiliseks. Näiteks Fotograaf Peeter Laurits peab setosid kellekski, kellel on „*säärane iseäralik vunk sees*“ (Epner 2003). Lisaks sellele rõhutab näiteks Põlva maakonna lehe toimetaja Tiia Allas, et setod on hoidnud alles vanu traditsioone (Allas 2005).

Setosid nimetatakse ka piirirahvaks ning lõhestatud rahvaks. Näiteks ajaloolane Lauri Vahtre nimetab piirist rääkides setosid omaette hoidvaks rahvakilluks (Vahtre 2004). 2004. aastal defineerib Postimehe ajakirjanik Marko Püüa setod hoopis haruldasteks Petserimaa eestlasteks, rõhutades nii ka setode eristamist eestlastest ja venelastest, kõrvutades setosid mõlemaga.

„Setod on aga Põlva ja Võrumaa piiridesse kunagi elama jäänud haruldased Petserimaa eestlased.“ (Püüa 2004)

Ka ajaloolane Lauri Vahtre rõhutab 2004. aastal setode erinevust eestlastest, tuues välja, et setod on muudest eestlastest erinevalt õigeusklikud ning rõhutab ka Setomaa eksootilisust. Setode praegust positsiooni võrreldakse esimese Eesti Vabariigi aegsega, kus setod olid alles Eesti külge liidetud ning seega eriti eksootilised teistele eestlastele. Seega võib arvata, et kuigi setod on konstrueeritud eestlastele sarnasteks, säilib siiski selge erisuse rõhutamine.

„Mõneti ei ole alates eelmise sajandi 20. aastatest mitte midagi muutunud – ka siis, kui setud Eesti Vabariiki integreeriti, käidi neid vaatamas nagu indiaanlasi. Nii meiegi praegu.“ (Keil 2005)

Kuid setode näitamine eestlastele sarnastele või erinevatena oleneb paljuski just konstrueerijast ja ajaperioodist. Nii väidab 1994. aastal kaitsepoliitika ekspert Einar Rull, et setod sarnanevad ülejäänud Eestile keeleliselt, siis 2008. aastal väidab Postimehe ajakirjanik Eva Kübar, et setode puhul on just keel peamine erinevus, mis neid eestlastest eristab.

„On keel iga kultuuri lahutamatu osa ning setude puhul ongi ju see peamine erinevus, mis neid eestlastest eristab (Kübar 2008).

Siinkohal vaidleb Vastu ka ajaloolane Lauri Vahtre, kes ütleb, et setosid eristab eestlastest õigeusk, aga keeleliselt sarnanevad setod eestlastele.

„Mida me aga kindlalt teame, on see, et Vastseliina linnuse kõrval lõhutava Piiri kõrtsi tagant algas juba igiammusel ajal üks omapärane maa. Selle asukad kõnelesid eesti murretega ja eriti võru murdega sarnanevat keelt (või siis ikkagi murret), olid aga muudest eestlastest erinevalt õigeusklikud ega teinud kogu oma ajaloo jooksul lähemalt tutvust balti parunitega.“ (Vahtre 2004)

Võrreldes varasema perioodiga eristatakse setusid kindlamini venelastest, näiteks toob ajaloolane Lauri Vahtre välja, et setosid on venelastest alati eristatud.

„Ent ennatlik oleks setusid mingiteks pool-venelasteks pidada. Seda vahet tehti väga täpselt ja tehakse tänini“ (Vahtre 2004).

2012. aasta rahvaloendusega seoses toob ajakirjanik Tuuli Koch välja setode ja võrokeste tugeva kodukohaidentiteedi eristades setod uuesti eestlastest.

„Esimest korda taasiseseisvunud Eesti ajaloos anti viimasel rahvaloendusel võimalus määratleda end ka südamelähedase murdekeele kaudu, tugevaim kodukohaidentiteet on võrokestel ja setodel.“ (Koch 2012)

Kokkuvõtlikult võib setode ja Setomaa iseloomustamisel näha unikaalse ja eksootilise kultuuri rõhutamist, kuid vaadeldava perioodi alguses tõmmati tähelepanu ka Setomaa majanduslikule mahajäämusele. Perioodi lõpus Setomaa ääremaa staatust ei rõhutatud, kuigi Setomaa on jätkuvalt Eesti üks vaesemaid piirkondi.

Tabavalt võtab setode olukorra kokku Pille Runnel.

„Ühelt poolt iseseisev, vana, Eesti tavaelust juba kadunud maailm, milles pärimus, usk ja oleviku argi-elu on põimunud üheks tervikuks. Teisalt naaberriikide poliitiliste jõuproovide tõmbetuules vaimsest energiast tühjenevad piiritsooni jäänud külad“
(Runnel 1999).

Perioodi jooksul ei muutunud setode iseloomustamine unikaalseks, omapäraseks ning müstiliseks. Rõhutati setode eksootilisust ning eripärasust. Setosid nimetati lõhestatud ja omaette hoidvaks õigeusklikuks rahvaks. Veel toodi ajakirjanduses mõlemal analüüsitud perioodil välja, et suhtumine setodesse on muutunud võrreldes varasema, nõukogude ajaga positiivseks ning ka seda, setod ise ei häbene enam oma päritolu.

3.2. Setod kui etniline grupp rahvuse osana

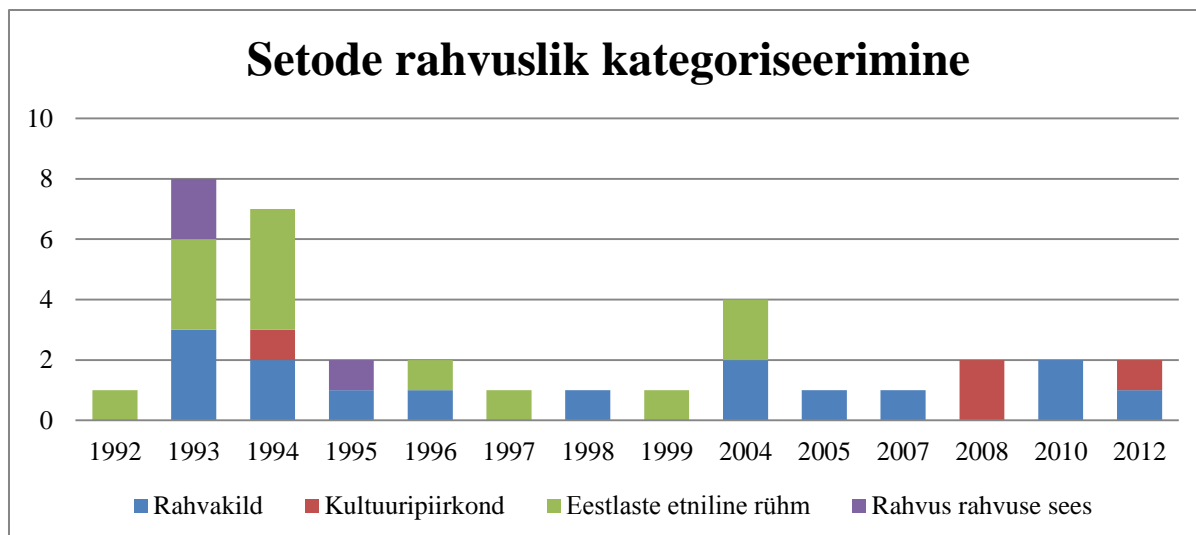
Teisele uurimisküsimusele vastuse saamiseks analüüsin esmalt artiklites ilmnenu rahvuslikku kategoriseerimist, mis väljendub setode nimetamises etniliseks rühmaks, rahvakilluks või eraldi rahvuseks. Lisaks vaatan setode konstrueerimist sise- või välisgruppi.

3.2.1. Rahvuslik kategoriseerimine

Setode rahvuslik kategoriseerimine väljastpoolt ilmnes kokku 35 artiklis, ehk 12% artiklitest mainiti setosid kui rahvakildu, etnilist gruppi, kultuuripiirkonda või rahvust rahvuse sees (joonis 7). Seega setode rahvuslikku kategoriseerimist enamasti eraldi ei rõhutata, samas kasutatakse seda nii uudise põhitekstis kui ka näiteks infograafikul.

Esmalt toon ära esialgsed uurimistulemused ning siis esitan diskursusanalüüsi tulemused. Analüüsi struktureerimiseks kasutan juba varem kasutatud skeemi, kus esmalt vaatan aastaid 1992–2000 ning siis aastaid 2001–2012.

13 artiklis rõhutatakse, et setod on eestlased, näiteks nimetatakse setosid eestlaste etniliseks grupiks. Setosid nimetatakse 15 artiklis rahvakilluks ning 4 artiklis kultuuripiirkonnaks. Eraldi rahvuseks setosid ei nimetata, kuid 3 artiklis tuuakse välja, et setod on rahvus rahvuse sees. Samas ei tooda ajakirjanduses välja, mida ühe või teise mõiste all täpselt mõeldakse. See võib olla märgiks mõistete juhuslikust või stereotüüpsest kasutamisest. Järgnevalt toon siinkohal välja erinevate mõistete kasutamise esinemissageduse. Minu hinnangul viitab mõiste rahvakild suuremale eristamisele kui mõiste etniline rühm.

Joonis 7. Setode rahvusliku kategoriseerimise arv aastate lõikes

Kui vaadata, kuidas erinevatel aastatel setode kategoriseerimine on muutunud, selgub, et mõiste rahvakild kasutamine setode kohta on olnud kõige stabiilsem. Kui aastatel 1993 ja 1995 oli isegi kasutusel mõiste rahvus rahvuse sees, siis 2008. aastast alates on hakatud Setomaad nägema kultuuripiirkonnana.

Setode kategoriseerimist eestlaste etniliseks rühmaks rõhutati just perioodi algusest kuni 2004. aastani. Perioodi lõpus domineerib setode kategoriseerimine rahvakilluks ning kultuuripiirkonnaks. Setode esindajate seas on samuti viimane termin viimastel aastatel eelistatuim. Samas kasutas ajakirjanik Piret Rist setode kategoriseerimist kultuurikoolkonnaks juba 1994. aastal. Viimane fakt viitab aga sellele, et nii nagu setode iseloomustamine on perioodi lõikes püsinud küllaltki muutumatu, on erinevaid nimetusi samuti võimalik vaadelda terve perioodi vältel ning mingi kindla muutuse esitamisel tuleb olla ettevaatlik.

Olulise tendentsina tuleb mainida, et setode rahvuslikku kategoriseerimist ei ilmnenud aastatel 2000–2003, 2009 ja 2011. Sellise trendi põhjuseks on ühelt poolt üldiselt vähene kajastatavus neil aastatel ning ka see, et varasemal perioodil ilmnes kategoriseerimist rohkem. Mis omakorda viitab sellele, et taasiseseisvuse algusaastatel olid setod eestlastele võõramad ning seega tuli setod rahvuse kujundamise kaudu rahvusesse integreerida. Siinkohal oli aga vajalik rõhutada setode eesti päritolu.

Samas rõhutatakse setode eristamist Eestist nii rahvusliku kategoriseerimise kui ka iseloomustamise põhjal. Setode eripärasteks tunnusteks toodetakse keel, identiteet, kultuur, rahvariided, ehted, kombed ja pühad ning usk.

Järgneva analüüsi jälgitavuse parandamiseks toon välja tabeli, milles on esitatud setode rahvuslik kategoriseerimine erinevate perioodide lõikes.

Tabel 3. Setode rahvuslik kategoriseerimine erinevatel perioodidel

1992–2000	Ühine nimetamine	2001–2012
Rahvused rahvuse sees	Eestlaste etniline rühm	Kultuuripiirkond
Eestlaste (setude!)	Rahvakild	Etnosed, hõimud, rahvad
Nii nagu kõigi eestlaste...		Etniline rahvakild

Aastatel 1992–2000 rõhutatakse teadlaste andmetele tuginedes setode kategoriseerimist etniliseks rühmaks. Lisaks sellele oli mitmeid artikleid, kus autorid tundsid vajadust setode eesti päritolu selgitada. Näiteks 1992. aastal kinnitas Harri Prügi, et setod on eestlased, kasutades konstruktsiooni „*Eestlaste (setude!)*“. Sellise selgituse põhjuseks tõi ta tõsiasja, et setodest on vähe kirjutatud. Ka toonane minister Trivimi Velliste peab 1993. aastal oluliseks rõhutada, et setod on Eesti riigi kodanikud ja eestlased, mitte omaette rahvus.

Samas nimetas president Lennart Meri 1993. aastal visiidil Võro- ja Setomaal setosid ja võrokesti rahvusteks rahvuse sees ning toonitab, et see on Eesti rikkus ja väljendavad seega kultuurilist mitmekesisust.

Lisaks poliitikute sõnavõttudele toob folklorist Aivar Jürgenson otseselt sisse poliitilise mõõtme setode nimetamisel eestlasteks öeldes, et just poliitika tulemusel on setod konstrueeritud eestlasteks. Jürgenson ei arva, et setod on kindlasti eestlased, vaid ütleb, et see on poliitilise defineerimise küsimus. Jürgensoni sõnavõttust saab järeldada, et setod on konstrueeritud Eesti rahvuseks.

„Kas setud on eestlased või mitte, on küsimus eelkõige poliitikutele. Ja küllap poliitikute teeneks tuleb lugeda sedagi, et setud end praegusel ajal üldiselt eestlasteks peavad. Ka need, kes teispoole piiri. Sest nii on televiisorist õpetatud.“ (Jürgenson 1996)

Setosid nähakse ka rahvusliku vaenu õhutajatena rahvuse sees, tõlgendas Eesti Kirjanike Liidu juhatuse esimees Mati Sirkel Kauksi Ülle, ühe seto-võro aktivisti sõnavõttu. Sirkel ei distantseeri setosid eestlastest, vaid näitab setode ja võrokeste halba suhtumist muudesse eestlastesse. Oma seisukohti setode suhtes näitas Sirkel positiivsena.

„Kahjuks kujunes õhtu ühe vestluspartneri poolt sõgeda sektantluse usukuulutuseks, et mitte öelda rahvusliku vaenu õhutamiseks - kummalisel kombel rahvuse sees“ (Sirkel 1999).

Setode kui omaette rahvuse käsitlemist meedias näidatakse Eesti riigile ohtlikuna, seda nii 1993., 1995. kui ka 2010. aastal. Siiski rohkem rõhutatakse setode käsitlemist ohtlikuna riigi iseseisvusele perioodi alguses. Näiteks lugejakiri 1993. aastast setode suhtes negatiivse alatooniga seoses piiriküsimusega väljendab selgelt, et setode huvid selles küsimuses on Eestile ohtlikud.

„Paari rahvakillu tahtmisele ei saa ohvriks tuua enamiku riigikodanikke huve“ (Alaküla 1993).

Ka toonane Riigikogu liige Mart Nutt näeb seto rahvuse väljamõtlemises ohtlikku tendentsi, millest Venemaa saaks järeldada, et Setomaa peab kuuluma Vene Föderatsiooni koosseisu.

„Ma näen siin väga ohtlikku tendentsi – soovi näidata, et setud on üks väikesearvuline rahvas, keda eestlased on pidevalt rõhunud ja kes oma tõelist iseseisvust saab teostada ainult Vene Föderatsiooni raames“ (Kruus 1995).

Sarnasele järeldusele jõuab 2010. aastal ka Jaanus Piirsalu, kuid tema ei kasuta enam sõna ohtlik ning ka teemapüstitus on teine. 2010. aastal tõusis avalikkuse huviorbiiti uudis, et Venemaal on setode lülitatud Venemaal elavate väikerahvaste nimekirja ning seoses Pihkva kuberneriga algatus setodele toetusprogrammi loomiseks muutus aktuaalsemaks üldisem setode elu-olu ning rahaline toetamine Venemaal.

“Kui Andrejevil on õigus, siis võib Venemaa eesmärk olla näidata nelja-viie aasta pärast, et vaadake, mida nemad on setude jaoks kõik ära teinud, aga mida meie, Eestis, oleme nende jaoks teinud“ (Piirsalu 2010)

Kokkuvõtlikult rõhutati selle perioodi jooksul setode kuulumist eestlaste hulka, setosid integreeriti rahvuse kujundamise kaudu eestlastele rohkem tuttavaks ja lähedasemaks. Siiski ei kadunud ka setode eristamine eestlastest.

Kindlasti tuleb arvestada, et rahvuslikku kategoriseerimist rõhutasid sel perioodil poliitikud, mis omakorda kinnitab eelnevalt väljatoodud järeldust, et poliitikud tunnetasid vajadust rõhutada setode rahvuslikku kuulumist eestlasteks. Samas toimus setode iseloomustamine eestlastest erinevaks ka kultuuri tasandil.

Aastatel 2001–2012 rõhutati setode rahvuslikul kategoriseerimisel mõistet rahvakild, kuid rahvuslikku kategoriseerimist ei esinenud nii palju, kui perioodi alguses. Samas rõhutatakse siiski, et setod ei ole eraldi rahvus, vaid eestlaste etniline grupp. Erilist rõhku tuleb pöörata tõsiasjale, et rahvuslikku kategoriseerimist ei kasuta enam poliitikud, vaid ajakirjanikud ja kultuuritegelased.

Kirjanik Tõnu Õnnepalu kirjeldab üldisemalt rahvuse olemust ning puudutab sealjuures ka rahvussesse kuuluvate gruppide temaatikat. Õnnepalu ütleb, et setod on etnosed, rahvad, mitte (veel) aga rahvus (Õnnepalu 2004).

Lisaks toonitatakse setode seotust Venemaaga, kuid tuuakse välja, et setod on rohkem seotud Eesti kui Venemaaga. Lisaks väljendatakse Eesti ja Venemaa erinevat suhtumist setodesse.

„Venemaa arvates on setud eraldi rahvus, kuid Eesti jaoks vaid etniline rahvakild“
(Ojakivi 2010).

Seega, kuigi aastatel 2001–2012 kategoriseeriti setosid pigem rahvakilluks, esines rahvuslikku kategoriseerimist üldiselt võrreldes eelmise perioodiga vähem. Setode kategoriseerimist esines kõige tugevamalt seoses Venemaa otsusega setod eraldi rahvuseks kuulutada. Kuid setosid nimetatakse rahvakilluks ka seoses muude teemadega, näiteks Setomaal etendunud teatri Vanemuine suvelavastusega.

3.2.2. Setode konstrueerimine sise- või välisgruppi

Setode konstrueerimist sise- või välisgruppi oli võimalik vaadelda 20 artiklis. Neist artiklitest domineerisid setode konstrueerimine „Nendeks“. Setode konstrueerimine välisgruppi ilmnis peamiselt kultuuriga seonduvates artiklites, näiteks erinevate külapidude kajastamisega seoses, mis viitab setode kultuuritraditsioonide erinevust eestlaste omadega.

Samuti esines setode kategoriseerimist seal, kus püüti seletada setode ajalugu, kuid ka seoses piirileppe temaatikaga. Kuna ilmnis setode pidev kategoriseerimine „Nendeks“, siis ei olnud siinkohal otstarbekas kaht perioodi eristada.

Asesõnaga „Meie“ tähistati meediatekstides kogu eesti rahvast. Eriti ilmeka näitena kasutab Enn Soosaar 1993. aastal piiri temaatikat käsitlevas artiklis järjepidevalt asesõna „Meie“.

„Me peame endale – kogu eesti rahvale – selgeks tegema, mida me õieti tahame“
(Soosaar 1993).

Setode nimetamine „Nendeks“ eestlaste suhtes ilmnes mõneski artiklis päris selgelt ning samaaegselt toimus ka setode distantseerimine eestlastest.

„Setud. Nad on siin alati olnud. Nad olid siin vene rahva sünnihälli juures, või olgem tagasihoidlikumad – vene rahva (nime) ristsete juures.“ (Prügi 1992)

Koos setode vastandamisega eestlastele toob näiteks ajakirjanik Eva Kübar välja, et setod ise vastandavad end samuti eestlastele. Tihti töid ajakirjanikud setode kategoriseerimisel „Nendeks“ põhjuseks setode autentsuse. Samas nähakse seda „autentsust“ ka põhjusena, miks eestlased setodesse üleolevalt suhtuvad. Lisaks saab välja tuua, et setode ja eestlaste esivanemaid nähakse ühena, kuid eraldi tuuakse välja „suureestlased“ ja „setud“.

„Seetõttu on setud säilitanud enam esivanemate soomeugrilist pärandit. Viimane tõik on aga suureestlaste vihaste rünnakute ja üleoleva käitumise põhjuseks setude vastu.“
(Barkalaja 1995)

2008. aastal aga nimetas Postimehe ajakirjanik Eva Kübar setode kuulsat lauluema Taarkat vingeks eesti naiseks vastandades teda teisele Eesti kirjandusmaastikult tuntud tegelasele, Vargamäe Kröödale. Selline kategoriseerimine näitab, et setosid peetakse eestlasteks ka kultuuri tasandil.

„Sel nädalal esilinastunud Ain Mäeotsa film «Taarka» on setu naise lugu. Ning jättes kõrvale kuliseva hõppõkraami ja eestlasele eksootilise leelolaulu, oli Taarka ikkagi eelkõige naine. Selline vinge eesti naine, kes tossikesele mehele ühe sõrmeliigutusega või siis ka kõrvakiiluga koha kätte näitas. Mitte niisugune eestlaslik Vargamäe Krööda tüüpi pisar-raskest-tööst-ja-elust-silmas ning depressioon-konte-murdmas kannataja, vaid terane ja kiire mõtlemisega tegija“ (Kübar 2008).

Kuid setod Venemaal konstrueeritakse kindlasti välisgruppi ja seda erinevatel aastatel. Näiteks Eesti Päevalehe ajakirjanik Jaanus Piirsalu reportaažis Siberi seto külast (Piirsalu 2007).

Ka lugejakirjas 1996. aastal on tuntav distantseeritus „Nendest“ Venemaal elavatest eestlastest.

„Pole kuulda, et piirilepingusse kavatsetaks sisse võtta Eesti ja Venemaa kohustusi kaasa aidata kõigi nende Vene piiresse jäävate eestlaste ja õigusjärgsete Eesti kodanike ümberasumisele Eestisse, kes seda soovivad. Pole kuulda Eesti valitsuse ettevalmistustest nende vastuvõtuks“ (Grabbi 1996)

Eelnevalt mainitud Jaanus Piirsalu artiklis on tuntav ka „Meie“ ja „Nende“ vastandumine seoses Venemaa ja Eesti erineva suhtumisega setodesse. „Meie“ tähistas Eesti riiki ning „Nemad“ setosid.

„Kui Andrejevil on õigus, siis võib Venemaa eesmärk olla näidata nelja-viie aasta pärast, et vaadake, mida nemad on setude jaoks kõik ära teinud, aga mida meie, Eestis, oleme nende jaoks teinud“ (Piirsalu 2010).

Veel oli võimalik teatud distantseerumist näha seoses teatud teemadega, näiteks piirilepingu vastase meeleavalduse korraldamisega.

„Esmaspäeval kell 12 on oodata setusid ning nende toetajaid Toompeale miitingule, mille käigus antakse üle 12 000 protestiallkirjaga paber“ (Leppe vastased setud..).

Seega konstrueeritakse setod Petseroo järgi sisemiseks positiivseks „Teiseks“. Positiivseks seetõttu, et setode käsitlemisel leidis äärmiselt harva negatiivse alatooniga artikleid. Kuid siiski sisemiseks „Teiseks“, kuna toimus setode selge vastandamine ülejäänud eesti rahvale.

Setosid eristatakse eestlastest ning representeeritakse eksootilistena. Ka võib setod konstrueerida sisemiseks „Teiseks“ sisemise orientalismiga diskursuses, kuna setodel on ligipääs riiklikele institutsioonidele ning neil on üleriigilises meedias oma hääl.

3.3. Setode eneserepresentatsioon

Kolmanda uurimisküsimuse eesmärk on vaadata setode eneserepresentatsiooni üleriigilises meedias ning selle erinevust üleriigiliselt konstrueeritust. Selleks kasutan juba eelnevalt kasutatud analüüsiskeemi, kus esmalt vaatan seda, kuidas setod end iseloomustasid ning siis rahvusliku kategoriseerimise esinemist.

Kuna setod iseloomustasid end üleriigilises meedias väga napilt, siis on siinkohal raske eristada erinevaid perioode. Siiski tuleb märkida, et setod olid üleriigilises meedias aktiivsemad aastatel 1992–2001.

Setode eneserepresentatsiooni on võimalik vaadelda 27 artiklis ehk 8% kõigist artiklitest, mida on äärmiselt vähe. Seega on setode eneserepresentatsioon väga väikese osakaaluga ning kuvandit setodest konstrueeritakse väljastpoolt.

Eelkõige rõhutavad setodest kõneisikud oma piirkonna mahajäämust, vähemal määral unikaalset kultuuri. Kusjuures piirkonna mahajäämusele tõmmati üleriigilist tähelepanu just perioodi alguses. Samas 2002. aastal rõhutab kohalik ettevõtja Vello Saar ääremaa staatusele lisaks rikkalikku kultuuripärandit.

„Setomaa ei ole ääremaa, vaid Eestimaa üks rikkamaid kante, sest siin hoitakse, austatakse, siin on antud ja antakse põlvest põlve edasi setu kultuuripärandit“ (Saar 2002).

Vähem toonitatakse unikaalset ja ehedat kultuuri. Näiteks rõhutab seto päritolu folklorist Paul Hagu eripäraseid kultuurielemente, mis eristavad setosid nii eestlastest kui ka venelastest (Hagu 1993). Samal aastal märgib seto juurtega arst Nikolai Põdramägi, et Setomaa on omapärane, vanade traditsioonidega paik.

„Setumaa on üks omapärasemaid paiku Eestis. Kui Eestimaal veel midagi ehtsat on säilinud, siis on see eelkõige Setumaal“ (Põdramägi 1993).

Setod toovad oma kultuuri eristamiseks välja konkreetseid eripäraseid kultuurilisi elemente. Üleriigiliselt ei rõhutatud niivõrd detailseid kultuurilisi elemente, vaid üldiselt eksootilisust.

„Mis seostub setodega? Kindlasti seto laulud ning leelonaiste kõlisevad sõled, mõistagi ka eestlasele (seto kõnepruugis "tshhkna" või siis "mõtsik") arusaamatu keel, savipotid, sõir ja hansa, umbes 70-kraadine omavalmistatud puskar. Seto kommetest on läbi sajandite püsinud munaveeretamise traditsioon lihavõtete ajal“ (Laaneots 2000).

Setode väljaütlemistes domineerib Eesti riigi nimetamine omaks riigiks. Erilist kultuuri põhjendavad setod õigeusuga, mille tõttu erines setode kombestik eestlaste omadest. Kui etniliste eestlaste suhtumist setodesse peetakse üldiselt positiivseks, siis valitsuse poliitikute suhtes on setod kriitilised, seda eelkõige seoses poliitiliste teemadega.

Kuid seoses piirilepinguga rõhutas Ilmar Vananurm, üks tulihingelisimaid piirilepingu vastu võitlevatest seto aktivistidest 1993. aastal, et setod on okupeeritud omade ja võõraste poolt. Kusjuures Vananurmel oli ajakirjanikuna juurdepääs üleriigilisele meediale ning ka oskus oma probleemidele tähelepanu tõmmata. Vananurme seisukoht eestlaste suhtes oli aga veelgi kriitilisem 2005. aastal, kus seoses meelevaldusega piirileppe vastu väljendas Vananurm, et Eesti on setod täiesti maha jätnud.

“Võiksime olla veel okupeeritud, kuid mitte omade poolt maha kriipsutatud,” ütles Vananurm. “See ei ole ainult petserimaalaste mure, see on terve Eesti probleem“ (Leppe vastased setud..).

Ka teistel aastatel toob Vananurm välja, et riik on setod unustanud ning setod on riigis pettunud. Lisaks pöörab Vananurm tähelepanu Setomaa lõhestatusele, Setomaa positsioonile kahe riigi vahel samas end venelastest tugevalt vastandudes.

„Ma väidan, et see oli tähtsusetult esimene Setu kongress. Sest kaks eelmist (1921. ja 1930. a.) peeti ju ühtses, nüüdne aga lõhkikisutud Setumaal“ (Vananurm 1993a).

Rahvuslikku kategoriseerimist on setod välja toonud väga harva, peamiselt rõhutatakse, et setod on eestlased või siis rahvakild. Näiteks ütles toonane Värska vallavanem Vello Lõvi 1994. aastal, et setod on rahvakild eestlaste ja venelaste vahel. Oma rahvakillu positsiooni rõhutatakse erinevatel aastatel ning rahvakildu eristatakse ka lihtsalt ääremaal asuvast piirkonnast.

Kuigi setod tunnistasid end Seto Kongressil 2002. aastal eraldi rahvuseks, mainivad setod ise seda üleriigilised meedias alles 2010. aastal ning ka väljastpoolt ei ole trükimeedias seda rõhutatud. Siinkohal vastandavad setod end eestlastele.

„„Meie ise peame ennast juba mõnda aega eraldi rahvaks ja selle küsimuse on läbi arutanud ka seto kongress. Teate, iga inimene ja riik võivad arvata nii, nagu nad tahavad. Oluline on ju see, mida me ise arvame ja tunneme,“ rääkis Sarv“ (Ojakivi 2010).

Setod rõhutavad meedias, et on saanud eestlasteks. Samas eestlaste kohta väidab näiteks Vananurm, et eestlastele on setod siiski võõrad ning setosid eestlasteks üldiselt ei peeta.

„Paljud meist, eestlastest pole kuulnudki, et ka setud on eestlased“ (Vananurm 1993a).

Eesti riiki nimetavad setode kõneisikud omaks riigiks. Tundub, et setod tajuvad, et oma seotust Eestiga tuleb rõhutada. Teiselt poolt on tuntav ka setode teatav vastandumine Eestile, seda just seoses piiriküsimusega, kuid ka seoses teiste teemade ja perioodidega.

„Elavad nad kõik Tallinnas, mis paljude arvates ongi see õige, edukalt arenev Eesti riik. Ja vaielda mingi Setumaa pärast... /.../ Setumaa pole kahjuks Virumaa, millest me kõik tragilt kõnelesime“ (Vananurm 1993e).

Meie-nemad kategooriat oli võimalik sisemise vaate puhul kodeerida 4% artiklites. Ka siin väljendavad setod eranditult, et Eesti on ka setode riik ning setod on eestlased. Näiteks folklorist Paul Hagu toob välja, et setode naabrid on venelased ja kaimud eestlased.

Seega, ühelt poolt tuntakse vajadust rõhutada, et setod on saanud eestlasteks, kuid teiselt poolt tuleb rõhutada oma erisust. Ehk tuntakse vajadust rõhutada oma Eesti päritolu just seetõttu, et vähemalt osad setodest tundsid, et tallinlased pole setosid omaks võtnud?

„Kuni Vene piir jääb siia, siis meil, setudel, elu ei ole ega tule. /.../ Kui täna pole tallinlasele setu oma, siis homme pole seda ehk võrokõnõ“ (Vananurm 1993d).

Kui võrrelda setode eserepresentatsiooni üleriigilisega konstrueerituga selgub, et setod ise rõhutavad oma ääremaa staatust ning mahajäämust, kuid üleriigiliselt konstrueeritakse kuvand setodest eksootilise kultuuri kaudu. Setod rõhutavad üleriigilises meedias oma kuuluvust eestlasteks ning ka üleriigilise rahvusliku kategoriseerimise järgi nimetatakse setosid just eestlaste etniliseks rühmaks. Kuid mõlemad pooled püüavad setosid ka eestlastest eristada. Setodel on olnud vähe võimalusi endast üleriigilise meedia kaudu kuvandit luua.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Järgnevas peatükis esitan vastused käesolevas töös püstitatud uurimisküsimustele ja arutlen saadud tulemuste üle lähtuvalt teoreetilisest raamistikust. Diskussiooni osas püüan arutleda laiemalt rahvuse sisemise mitmekesisuse üle. Lõpetuseks esitan metodoloogilise reflektiooni töös kasutatud uurimismeetodi hindamiseks ning soovitused edasiseks uurimistööks.

4.1. Järeldused

Järgnevalt esitan uurimisküsimuste lõikes tähtsamad järeldused.

Setode mediarepresentatsioon

Kuna rahvuslik identiteet on sotsiaalselt konstrueeritud ning pidevalt muutuv, tuleb uurida ka muutusi setode mediarepresentatsioonis erinevatel perioodidel. Kuigi meedias levivad peamiselt küllaltki püsivad stereotüübid, on erinevatel perioodidel võimalik eristada teatud muutusi nii teemades, millega seoses setodest räägitakse kui ka setode iseloomustamisega seotud trendides.

Kõige rohkem ilmus kahes suuremas päevalehes setode ja Setomaaga seotud artikleid aastatel 1993-1995 ning 2005. Trükimeedias kajastatakse setode ja Setomaaga seotud teematikat peamiselt seoses kultuuriliste ja poliitiliste teemadega uudisväärtuslikkuse kriteeriumi alusel. Enamus kajastatud teemadest olid olulised üleriigiliselt. Näiteks poliitiliste teemade suure kajastamise tingis üleriigiliselt oluline piirilepingu sõlmimine, kus setod on vaid üks osapool.

Samas on märgata tendents, et poliitiliste teemade kajastamisel tõuseb ka kultuuriliste teemade kajastamine. Küsitav on see, kas setod oleks üldse ilma üleriigiliselt tähtsa piirilepinguta meedias nii palju tähelepanu pälvinud. Seoses piirilepinguga kasvanud tähelepanuga konstrueeriti setod eestlasteks, mida ehk ilma piirilepinguta poleks niivõrd rõhutatud. Lisaks said setod tähelepanu tõmmata oma probleemidele, nagu piirkonna majanduslik mahajäämus.

Setode kajastamine üleriigilises meedias jälgib üldisi meediamaastriku trende. Lisaks uudiste suurele osakaalule on ajakirjanikel suur roll setode representeerimisel ning ka Setomaaga seotud autorid olid valdavalt just ajakirjanikud. Seega määrab setode kajastamise nii üleriigiliste sündmuste seostamine Setomaaga, kuid ka isikud, kes (üleriigilises) meedias töötavad.

Setomaaga seotud temaatikat seostatakse ka muude üleriigiliste teemadega, mis näitab, et Setomaad ei vaadata Eestist eraldiseisvana. Lisaks selle näitab ka artiklites mainitud tegelaste analüüs, et vaid pooled passiivsetest tegelastest olid setod, mis viitab samuti setode seostamisele üleriigilise ning vahel isegi välismaise kontekstiga.

Allikatest domineerisid artiklites setod, kuid võrdlemisi palju anti sõna ka üleriigilistele poliitikutele ning ekspertidele, mis tuleneb üleriigiliste teemade kajastamisest, kuid mis on märgiks poliitikute suurele võimule kuvandi konstrueerimises. Peaaegu 30% artiklitest ei olnud võimalik ühtegi allikat välja tuua, mis kinnitab ajakirjanike ja arvamusiidrite suurt mõju kuvandi konstrueerimises.

Setomaaga seotud artiklites oli vaadeldav ka võru kultuuri mainimine, millest saab järeldada, et sarnaseid piirkondi käsitletakse meedias üheaegselt, muutes neid seeläbi üksteisele sarnasemaks.

Setomaa kajastamisel esinenud teemad olid esialgsel vaatlemisel vaid kultuurilised ja poliitilised, kuid täpsema analüüsi käigus oli võimalik eristada ka mitmekesisemaid alateemasid ning sündmusi. Kultuurilistest teemadest eristusid kindlasti kultuurisündmused ning seto murre, kombed, pühad ja haridus. Perioodi keskpaigast alates perioodi lõpuni oli meedias olulisel kohal ka setodega seonduvate persoonide tutvustamine. Lisaks pöörati tähelepanu Setomaa tulevikule. Poliitilistest teemadest domineerisid üleriigilise tähtsusega piirilepingu sõlmimine, halduskord ning meeleavaldused piirilepingu vastu, kuid ka setodele oluline piiri ületamine, Seto Kongresside pidamine ning piirkondlikud toetused leidsid üleriigilises meedias kajastamist. Samas leidis ka palju selliseid teemasid, mis minu hinnangul oleksid väärinud üleriigilises meedias kajastamist, kuid seda ei leidnud. Näiteks 1994. aastal nelja Setomaa valla põhjal Setomaa Valdade Liidu moodustamine.

Selgelt oli näha etnilisuse konstrueerimine etnilise identiteedi elementide kaudu. Setode eripärasteks tunnusteks tuuakse keel, identiteet, kultuur, rahvariided, ehted, kombed ja pühad ning usk.

Setomaa iseloomustamisel domineerib unikaalse kultuuri rõhutamine. Setosid nimetatakse eksootilisteks, omapärasteks, ebatavalisteks ja lõhestatud rahvaks, kes hoiavad teistest eraldi. Kui perioodi alguses rõhutati ka piirkonna majanduslikku mahajäämust, siis perioodi lõpus enam mitte, mis võib tuleneda poliitiliste teemade vähesest kajastamisest ning eestvõtja puudumisest.

Teisest küljest võib see tuleneda globaliseerumise mõjudest, millega seoses kajastatakse Setomaaga seoses peamiselt kultuurilisi teemasid ning suuremat rõhku pööratakse nn setode turustamisele.

Aastatel 1992-2000 proovitakse näidata ühendavaid tunnuseid eestlaste ja setode vahel, rõhutades keelelist sarnasust. Kuid samas näidatakse setode erinevust eestlastest, kuna setod on seotud venelastega. Eestis elavad setod eristatakse selgelt Venemaal elavatest. Setode seotus Venemaaga võib olla ka põhjuseks, miks arheoloog Heiki Valk on välja toonud, et eestlastele on Setomaa kaugel, võõras ja tundmatu.

Aastatel 2001-2012 rõhutatakse aga rohkem setode eristatavusele eestlastest. Näiteks pööravad ajakirjanikud tähelepanu keelelisele erinevusele, mis setosid eestlastest eristab. Samas aga domineerib setode eristamine venelastest ning seega võetakse setosid rohkem omaks. Kui perioodi algusaastatel representeeriti setosid kui võõraid, kuna näidati setode sarnasust venelastega, siis perioodi lõpuks eristati setosid tugevalt venelastest. Selline trend võimaldab järeldada, et perioodi algusaastatel kirjutati setodest palju, kuna setod olid eestlastele võõrad. Samas 2000. aastatest langes kajastamise arv ja setod olid Eestis omaks võetud, kuid siiski tuli leida põhjuseid setode eristamiseks eestlastest.

Selline tendents võib tuleneda sellest, et perioodi alguses toimus setode aktiivne integreerimine Eesti ühiskonda. Kuid 2000. aastateks olid setod juba küllaltki hästi rahvusesse sulandunud, üheks põhjuseks on kindlasti ka varasem meediarepresentatsioon setodest. Setod ei olnud enam nii võõrad, kuid siiski nähti meedias setosid kui indiaanlased, keda suureestlased saavad vaatamas käia. Samas võib siin märgata ka globaliseerumise trende.

Nimelt tekitab globaliseerumine üldise homogeniseerumise taustal vajaduse rõhutada kohalikke eripärasid. Samas ei ole need eripärad enam traditsioonilised, vaid pigem mõjutatud globaliseerumisprotsessist. Seega tekib Halli järgi nn setode „turustamine“, mis on eriti selgelt jälgitav perioodi lõpus, kus setodest räägiti peamiselt seoses suurt üleriigilist publikuhuvi tekitanud Vanemuise suvelavastustega, mis teisalt võib olla tingitud uudisväärtuslikkusest.

Lisaks on seoses globaliseerumisprotsessiga oluline vaadata ka setodega seonduvate temade kajastamise arvu, mis oli kõige suurem perioodi alguses, perioodi keskel aga tugevalt madalseisus, erandiks aasta 2000, mil viisasüsteemis toimus muudatus. Uue huvi tekkimine alates 2004. aastast võib mingil määral olla seletatav globaliseerumise mõjudega, kuid peamiselt siiski üleriigiliselt uudisväärtuslike lugudega Setomaalt.

Setode representatsioon oli reeglina positiivne. Erandiks võib tuua mõned lugejakirjad ning ühe arvamuseartikli. Samas näiteks sisemise orientalism diskursuses rõhutatakse, et kuna teisestatud grupil on üleriigilises diskursuses oma hääl, ilmub nende kohta lisaks negatiivsetele ka positiivseid representatsioone. Seega on sisemise orientalism diskursuse esinemine mingil määral vaadeldav, kuid mitte täielikult.

Kindlasti tuleb meedia analüüsimisel arvestada meedias üldiselt kehtivate reeglitega, nii ka etniliste gruppide representatsiooni korral. Kinnitust leidis teoreetilises raamistikus välja toodu meedia rollist etniliste gruppide representeerimisel. Esiteks levisid setode iseloomustamisel stereotüübid (Luostarinen 1997), pidevalt iseloomustati setosid eksootilistena (Fürsich 2010) ning setode kajastamisel peeti oluliseks peamiselt uudisväärtuslikkuse kriteeriumit (Pietikäinen 2004), kuid samas võis setode representatsioon eestlastest erinevatena viidata ka ajakirjanike poolse konflikti otsimises, mis on samuti oluline kriteerium vähemuste kajastamisel meedias (Pietikäinen 2004).

Meedia muudab ühiskonda, rahvust homogeensemaks, meedia kaudu levivad stereotüübid, mis muutuvad mingi grupi iseloomustamisel tavaks. Lisaks on vaadeldav globaliseerumise mõju, kuid selle piirid on hägused. Samas tuleb toonitada, et meedia on vaid üks allikas rahvusliku identiteedi levikul.

Setod kui etniline grupp rahvuse osana

Rahvuse sise- ja välisgrupi konstrueerimisel on meedial suur roll, kuna meedias kajastatakse uudisväärtuslikkusel alusel erinevate gruppide tegevust. Viis, kuidas meedia mingitest gruppidest räägib, määrab suuresti ära, mida neist gruppidest arvatakse.

Meediarepresentatsioonide kaudu levib rahvuslik identiteet, meedias kasutatud sõnavara kujundab ideed rahvusest ning sellest, kes kuulub rahvuslikku sise- ja välisgruppi. Kasutades Andersoni mõttekäiku, kõik inimesed rahvuses ei tunne üksteist isiklikult ning seega omab meedia võimu levitada erinevaid kujutlusi nii rahvusest kui ka erinevatest gruppidest rahvuse sees.

Petersoo (2007) rõhutab, et „Teise“ roll on erinevatel ajaperioodidel erinev, eriti suur identiteedi formuleerimise alguses ning kriisiperioodidel. Seega vaatasin setode iseloomustamist ning rahvuslikku kategoriseerimist erinevatel perioodidel. Kuigi saab välja tuua teatud muutusi, on palju ka selliseid elemente, mis on püsivad muutumatutena, kuigi rahvusliku kategoriseerimise muutust on võimalik vaadelda küll. Paika pidas Petersoo väide

sellest, et „Teise“ roll oli suurem identiteedi formuleerimise alguses ehk taasiseseisvumise järel. Samas tahan rõhutada, et kuigi rahvuslik identiteet ja „Teise“ roll selles on pidevalt muutuv ning erinev, on võimalik välja tuua teatud elemendid, mis on 21 aasta jooksul püsinud muutumatutena.

Aastatel 1992-2000 rõhutasid just poliitikud setode kuulumist eestlaste hulka, setosid muudeti eestlastele rohkem tuttavaks ja lähedasemaks. Samas toimus setode iseloomustamine eestlastest erinevaks kultuuri tasandil. Setode rahvuslikul kategoriseerimisel rõhutati mõistet etniline grupp ja rahvakild. Kuigi mõlemad mõisted viitavad rahvuse osale, võib vaadata mõiste rahvakild kasutamisel rohkem eristamist, väljajätust rahvuslikust kogukonnast – eraldi killuke rahvusest. Samal ajal kui etniline grupp viitab minu hinnangul rohkem rahvuslikku kogukonda kaasatust, eriti kui kasutatakse mõistet „*eestlaste etniline rühm*“.

Aastatel 2001-2012 rõhutati setode rahvuslikul kategoriseerimisel mõistet rahvakild, kuid rahvuslikku kategoriseerimist ei esinenud nii palju, kui perioodi alguses. Samas rõhutatakse siiski, et setod ei ole eraldi rahvus, vaid eestlaste etniline grupp. Erilist rõhku tuleb pöörata tösiasi jaoks, et rahvuslikku kategoriseerimist ei kasuta enam poliitikud, vaid ajakirjanikud ja kultuuritegelased. Perioodi lõpus ilmneb setode kategoriseerimine kultuuripiirkonnaks, mis viitab setode eestlastest eristamise hääbumisele. Ka setodest aktivistid on viimastel aastatel eelistanud just mõistet kultuuripiirkond.

Kokkuvõtlikult viitab analüüs sellele, et taasiseseisvuse algusaastatel olid setod eestlastele võõramad, kuna oma riigi ehitamisega alles alustati. Varasemalt, nõukogude ajal olid etnilised grupid alla surutud ning neile ei pööratud tähelepanu. Seega tuli setod rahvuse kujundamise kaudu rahvusesse integreerida ning seetõttu oli vajalik setode kuulumist eestlaste hulka rõhutada.

Setode kui omaette rahvuse käsitlemist meedias näidatakse Eesti riigile ohtlikuna, seda nii 1993., 1995. kui ka 2010. aastal. Näiteks lugejakiri 1993. aastast setode suhtes negatiivse alatooniga seoses piiriküsimusega väljendab selgelt, et setode huvid selles küsimuses on Eestile ohtlikud. Triandafyllidou (1998) tõi välja, et „Teisi“ eristatakse rahvuse sees, kuna selles grupis nähakse ohtu rahvuse eristatavusele, autentsusele ja/või iseseisvusele. Sama võib näha ka setode kui etnilise grupi mediarepresentatsiooni puhul, eriti seoses riigi iseseisvusega. Kuid kaudsemalt võib setode teisestamine tuleneda ka tajutavast ohust, mida setode autentsus kätkeb eestlaste autentsusele.

Rahvust nähti domineerivana ning etnilist gruppi selle osana. Näiteks vastandati „suureestlased“ ja „setud“. Setod konstrueeritakse rahvuse siseselt välisgruppi. Kui asesõnaga „Meie“ tähistati meediatekstides kogu eesti rahvast, siis setosid nimetati „Nendeks“. Lisaks erines samal ajal setode vastandamist eestlastele, seda seoses nii piirilepingu kui ka muude teemadega.

Seega konstrueeritakse setod Petseroo järgi sisemiseks positiivseks „Teiseks“. Positiivseks seetõttu, et setode käsitlemisel leidis äärmiselt harva negatiivse alatooniga artikleid. Kuid siiski sisemiseks „Teiseks“, kuna toimus setode selge vastandamine ülejäänud eesti rahvale. Ka võib setod konstrueerida sisemiseks „Teiseks“ sisemise orientalism diskursuses, kuna setodel on ligipääs riiklikele institutsioonidele ning neil on üleriigilises meedias oma hääl.

Küsimusele, kas setod kuuluvad rahvuse kujutletud kogukonda või mitte aga ühest vastust anda ei saa. Esiteks, kuna erinevatel ajaperioodidel on rahvuslik kategoriseerimine muutunud. Kui perioodi algusaastatel võis väita kindlamini, et setod ei kuulu ühiselt kujutletud kogukonda, siis perioodi lõpus enam nii selget eristust ei tekkinud. Prognoosin, et sama trend jätkub, kuna Setomaa integreerub üha rohkem Eestiga. Kuid koos globaliseerumisprotsessiga võib jätkuda setode eksootilisuse rõhutamine.

Samas võib siiski eestlaste ja setode eristamise põhjal öelda, et setod ei ole kujutletud kultuuriliselt ühtsesse kogukonda.

Kindlasti ei saa siinkohal teha järeldusi kogu rahvusliku identiteedi olemuse kohta. „Teised“ on vaid üks aspekt rahvusliku identiteedi kujutamisel. Lisaks on meedia samuti vaid üks viis, mille kaudu levivad arvamused ning mediarepresentatsioon ei ole avalik arvamus.

Setode eneserepresentatsioon

Selleks, et setodega seonduvat temaatikat üleriigilises meedias kajastataks, tuleb setodel endal teha palju tööd, et piirkonnast oleks uudisvääruslikke lugusid. Siinkohal on oluline rõhutada, et kuna seto kogukonnas puudub tihti üksmeel, siis ei saa meedias välja toodud arvamusi võtta kõigi setode arvamuseks.

Setod ise rõhutavad oma piirkonna majanduslikku mahajäämust, kuid ka unikaalseid kultuuri-elemente, mis mõlemad neist eestlastest eristab. Lisaks tõmmatakse tähelepanu oma asukohale kahe riigi vahel, ning piirileppega seoses väljendavad kõneisikud pettumust oma riigi suhtes.

Tugevalt vastandavad setod end venelastele. Ühelt poolt tuntakse vajadust rõhutada, et setod on saanud eestlasteks, kuid teiselt poolt rõhutatakse oma erisust eestlastest. Sarnane kuvand konstrueeritakse ka üleriigiliselt. Ehk tunnevad setod vajadust rõhutada oma Eesti päritolu just seetõttu, et vähemalt osad setodest tundsid, et tallinlased pole setosid omaks võtnud?

Setode väljaütlemistes domineeribki see, et Eesti on oma riik. Erilist kultuuri põhjendavad nad õigeusuga, mille tõttu erines setode kombestik eestlaste omadest. Kui etniliste eestlaste suhtumist setodesse peetakse üldiselt positiivseks, siis valitsuse poliitikute suhtes on setod kriitilised.

Rahvuslikku kategoriseerimist on setod välja toonud väga harva, peamiselt rõhutatakse, et setod on eestlased või siis rahvakild. Samas seda, et setod tunnistasid end Seto Kongressil 2002. aastal eraldi rahvuseks, mainivad setod ise seda üleriigilised meedias alles 2010. aastal ning ka väljastpoolt ei ole meedias seda rõhutatud. Ehk tajuvad mõlemad pooled eraldi rahvuse staatuse rõhutamist üleriigilisel tasandil ohtlikuna Eesti riigi suveräänsusele või pole leidunud setode hulgas aktivisti, kes selle teema üleriigiliselt püstitaks?

Setod rõhutavad üleriigilises meedias oma kuuluvust eestlasteks ning ka üleriigilise rahvusliku kategoriseerimise järgi nimetatakse setosid just eestlaste etniliseks rühmaks. Kuid mõlemad pooled püüavad setosid ka eestlastest eristada. Setodel on olnud vähe võimalusi endast üleriigilise meedia kaudu kuvandit luua.

Setode eneserepresentatsioon ei erinenud kuigi palju üleriigiliselt konstrueeritust. Selline tendents on samuti välja toodud ka teoreetilises raamistikus. Esiteks, toimub etnilisuse konstrueerimine vastastikkuse sildistamise kaudu. Ka sisemise orientalism diskursuse kohaselt kopeerib teisestatud regiooni eneserepresentatsioon üleriigilist representatsiooni. Samas rõhutavad setod ise rohkem oma ääremaa positsiooni, kui üleriigiliselt, mille eesmärgiks võib olla ootus probleemide lahendamisele.

Setode eneserepresentatsioon on üleriigilises meedias väga väikese osakaaluga ning kuvandit setodest konstrueerivad peamiselt ajakirjanikud, vähemal määral ka poliitikud ning arvamussliidrid.

4.2. Diskussioon

Järgnevalt arutlen selle üle, mida näitab setode kui sisemise teise konstrueerimine Eesti rahvusluse kohta. Esiteks tuleb arvestada, et Eesti riik on väga noor ning rahvastik väike. Teiseks tuleb arvestada meie geopoliitilist asendit ning seda, et setod on seotud Venemaaga, keda Eesti avalikus diskursuses sõbralike riikide hulka ei arvata. Kõik need aspektid väljenduvad meie rahvuslikus identiteedis.

Rahvusluse teoorias on hakatud mõistma ühiskondade pluralistlikku iseloomu ning kultuuriline mitmekesisus muudab riigi tugevamaks ning rikkamaks. Tundub, et Eestis toetatakse rahvuse sisemiselt erinevaid kultuuriipiirkondi tänaseks igati. Setomaa regionaalprogramm, mis tänaseks on muutunud kultuuriprogrammiks loodi juba 1997. aastal koos teiste riiklikul tasandil loodud regionaalprogrammidega. Tänapäevaks on Kultuuriministeriumis kultuuriväärtuste toetamiseks eraldi kultuuriprogrammid kõigile seitsmele Eesti paikkondlikule kultuuriipiirkonnale. Kultuurilist mitmekesisust edendab Kultuuriministerium aga rahvusvähemuste ja väliseestlaste kultuuriühingute toetamisega.

Kuid meedias konstrueeritud rahvuse mitmekesisus on palju komplekssem. Meedias rõhutatakse kultuurilist mitmekesisust setode konstrueerimisel eksootilisteks. Kuid samas vastandatakse setosid ülejäänud Eestile konstrueerides setod välisgruppi. Kui Pille Petersoo tõi välja, et on võimalik vaadelda kas rahvuse mitmekesisust või killustatust, siis minu analüüsi tulemusena on meedias võimalik vaadelda mõlemat trendi. Samas näitab setode unikaalsuse rõhutamine, et erinevust ei ignoreerita.

Kuigi setode puhul rõhutati meedias nende kuulumist eestlaste hulka, oli selge ka setode tuntav eristamine eestlastest. Setomaa representatsioon meedias on kui mingi piirkond Eesti servas, mis ühelt poolt on huvitav ja eksootiline, kuid teiselt poolt kauge ja võõras ääremaa, kus mõlemal pool Vene piiri elavad setod. Küll aga eristatakse Eestis ja Venemaal elavad setod.

Siinkohal tahan laiemalt arutleda ka Eesti rahvusliku identiteedi kujundamise üle. Minu hinnangul on rahvuslik identiteet kujundatud nii ida- kui ka lääne tüüpi rahvusluse elementidest, mis Smithi järgi näitab pluralistliku rahvuse kujundamise mudelit. Näiteks lääne tüüpi rahvuslus on rohkem avatud erinevatele gruppidele kui ida tüüpi rahvuslus, mis kaasab rahvusse vaid tuumikrahvuse. Minu analüüsi põhjal saab välja tuua mõlemad trendid. Ühelt poolt aktsepteeritakse sisemist mitmekesisust, kuid teiselt poolt näidatakse seda kui „Teist“, midagi mis ei kuulu päriselt meie hulka.

Meedias ei esitata kindlasti üht ja fikseeritud rahvuslikku identiteeti, mis muutub erinevatel perioodidel sõltudes nii konstrueerijast, auditooriumist kui ka laiemast kontekstist. Samas on võimalik eristada teatud elemendid, mis vähemalt sisemise „Teise“ konstrueerimisel on püsinud muutumatutena. See on seletatav sellega, et representeeritakse kinnistunud stereotüüpe.

Triandafyllidou (1998) järgi defineeritakse rahvuslikku identiteeti etniliste gruppide kaudu, keda tajutakse rahvuse eristatavusele, autentsusele ja/või iseseisvusele ohtlikuks. Setode käsitlemist eraldi rahvusena nähti meedias selgesõnaliselt riigi iseseisvusele ohtlikuna rõhutades setode seotust Venemaaga. Setode kajastamine eestlastena samas setode konstrueerimine välisgruppi on siiski ka märgiks, et setosid tajutakse ohuna ka rahvuse eristatavusele ja unikaalsusele. Ühelt poolt nimetatakse setosid unikaalseteks, kuid millistena nähakse samal ajal eestlasi? Kui setod on unikaalsed eestlased, kas siis suureestlased seda ei ole? Ehk just seetõttu setod sisemiseks teiseks konstrueeritaksegi.

Sellise nähtuse täpsemaks analüüsiks kasutan Wodak et al (2009) välja toodud strateegiaid rahvusliku identiteedi konstrueerimisel, mida saab rakendada sisemise teise analüüsimisel ning mida saab ka minu töö kontekstis välja tuua:

- rõhutatakse erinevust „meie“ ja „nemad“ vahel;
- rõhutatakse rahvuse sisest erinevust;
- rõhutatakse positiivselt rahvuslikku ja rahvuslike gruppide unikaalsust ning rahvuslike gruppide unikaalsust konstrueeritakse rahvuslikule tasandile;

Esiteks, selgelt eristati setosid eestlastest erinevate identiteedielementide kaudu. Kuigi setosid peetakse eestlasteks, rõhutatakse rahvuse sisemist erinevust. Representatsioon setodest oli valdavalt positiivne ning setod konstrueeriti positiivseks sisemiseks teiseks.

Noor rahvus peab oma unikaalsust ja ainulaadsust rõhutama enda eksisteerimise õigustamiseks. Minu uuritud artiklid üleriigilises trükimeedias, mis käsitlesid setode temaatikat võimaldavad analüüsida esmalt meedia rolli rahvuse sisemiste gruppide konstrueerimises ning teha mõningaid üldistusi ka üldiselt rahvusliku identiteedi ja sisemise teise konstrueerimises.

Esiteks, meedias representeeritakse üht Eesti eripalgelist piirkonda eksootilisena, eristades seda nii ülejäänud Eestist. Samas rõhutatakse, et setod on eestlaste etniline grupp. Setode seotust Eestiga võib analüüsida kui ohu tunnetamist eestlaste hulgas. Nimelt tuleb omapärasel

setod integreerida eestlastega, et mitte kaotada oma rahvuslikku unikaalsust ja iseseisvust. Just iseseisvus on siinkohal olulise tähendusega, kuna eestlastele on iseseisvus olnud midagi eriti kallist. Või vähemalt nii on meile kõigile keegi õpetanud. See omakorda näitab meie rahvuse noorust, et mitte öelda nõrkust.

Meedia roll on siinkohal levitada stereotüüpe. Setosid kajastati stereotüüpselt, jäljendades samu trende, mida on uurijad välja toonud erinevates maades. Etniliste gruppide kajastamisel on meedial mitmeid võimalusi – rõhutada nende erinevust või seda ignoreerida, seostada neid rahvusliku sisegrupiga või konstrueerida neist kuvand kui kellestki kusagil kaugel. Eesti näite põhjal tehti mõlemat.

Seega, meedias esinevad erinevad arvamused, erinevad kõneisikud erinevate huvidega. Meedia analüüsimisel tuleb seega arvestada, et üht nähtust käsitletakse meedias tavaliselt mitmest vaatekohast. Kuigi meedia on stereotüüpide levitaja ning meedia määrab tihti ära selle, millest räägitakse ja millest vaikitakse.

4.3. Metodoloogiline refleksioon

Edasine uurimistöö on kindlasti vajalik, et aru saada rahvuse sisemiste gruppide rollist rahvusriigis. Kuna minul tuli alustada mahukast materjali kogumisest ning filtreerimisest, jäi kahjuks vähem aega diskursusanalüüsi läbiviimiseks, mis oleks kindlasti andnud sisukamaid tulemusi. Samas võimaldas kontentanalüüs teha järeldusi erinevate tunnuste esinemissageduse kohta ning seega võrrelda uuritud tunnuste esinemist pikema perioodi vältel.

Valitud meetodika täitis minu uurimiseesmärgi, kuna kontentanalüüsi tulemusel selgusid üldisemad trendid setode kajastamisel, mis samuti andsid ainek üldise meediarepresentatsiooni analüüsiks. Diskursusanalüüsi käigus vaatasin täpsemalt setode iseloomustamist, rahvuslikku kategoriseerimist ning konstrueerimist sise- või välisgruppi. Lisaks uurisin ka setode eneserepresentatsiooni, mida kontentanalüüsiga vaadelda ei oleks saanud. Seega oli kahe erineva uurimismeetodi kasutamine oluline mitmekülgsimate tulemuste saamiseks.

Minu pakutud võimalus setode kui etnilise grupi analüüsimiseks rahvusriigi kontekstis on ainult üks viis teema uurimiseks. Kindlasti tuleks põhjalikuma analüüsi huvides rohkem keskenduda kogutud materjali analüüsile diskursusanalüüsi meetodiga.

Siinkohal võiks analüüsis eristada ka setode kajastamist erinevate teemade lõikes, näiteks fokuseerida uurimus meediarepresentatsioonile seoses piiriküsimusega kus pärast artiklite süvaanalüüsi võiks intervjuuerida ka näiteks olulisimaid seto kõneisikud, piirileppega seoses kindlasti Ilmar Vananurme.

Kuna minu uurimistöös oli vaatluse all Eesti kaks suuremat päevalehte, võiks setode kajastamist uurida ka teistes meediakanalites, näiteks televisioonis ning ajalehtede *online*-väljaannetes. Setode visuaalne analüüs oleks kindlasti oluline, kuna minu analüüsis jäid välja ka trükimeedias rõhutatud fotod seto rahvariideid kandvatest inimestest. Mitmelgi korral esines selliseid artikleid, näiteks seoses mõne sündmusega, kus osalesid setode esindajad, ning artiklile oli lisatud seto riideid kandvad inimesed. Samas artiklis ei olnud konkreetsemalt setodega seonduvat mainitud. Sellega rõhutati setode eksootilisust pildiliselt, kuid tekstiliselt setosid ei mainitud.

Samas võiks minu teemat vaadata ka teistest teoreetilistest lähtekohtadest, näiteks lähtudes regionaalse identiteedi käsitlusest.

Sarnaselt võiks uurida ka teiste Eesti piirkondade kajastamist ning võrrelda erinevate kultuuripiirkondade kajastamist meedias. Selline uurimisviis annaks kindlasti võrreldavaid tunnuseid ning saaks teha ammendavaid järeldusi selle kohta, kuidas ja mil määral erinevatest eripalgelistest gruppideest meedias räägitakse.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli uurida Setomaa kajastamist kahes Eesti suuremas päevalehes aastatel 1992-2012 rahvusriigi kui kujutletud kogukonna kontekstis. Lähtudes konstruktivistlikust paradigmat, mille kohaselt on reaalsus sotsiaalselt konstrueeritud, uurisin sisemise teise konstrueerimist rahvusriigis. Minu kui uurija positsioon oli käesolevas töös mitmene. Olles ise seto kogukonna liige, püüdsin uurijana jääda võimalikult neutraalseks.

Eeldades, et meedial on oluline roll rahvusliku identiteedi konstrueerimisel, käsitlesin setosid kui eestlaste etnilist gruppi rahvuse sisemise teisena. Rahvuslik identiteet võimaldab määratleda erinevate gruppide kuulumist rahvuslikku kogukonda (sisegrupi) või mitte (välisgrupp). Lisaks sellele tuli arvestada ka vaadeldava perioodi pikkuse ning toimunud muutustega. Kui taasiseseisvumise järel domineeris Eestis rahvusriigi ülesehitamine ning riik ei olnud veel täielikult rahvusriik, siis alates 2000. aastatest saab kindlamini vaadata ka globaliseerumise mõju rahvusriigile ja etnilistele gruppidele.

Tulenevalt uurimiseesmärgist olid minu uurimisküsimusteks:

- Kuidas on 21 aasta jooksul muutunud setode meediarepresentatsioon Eesti suuremates päevalehtedes?
- Kuidas kujutletakse Eesti suuremates päevalehtedes setosid kui etnilist gruppi rahvuse osana?
- Milline on setode representatsioon endast ja kuivõrd see erineb üleriigiliselt konstrueeritust?

Uurimisküsimustele vastamiseks tuli alustada artiklite kogumisega, kõikse valimi moodustas 298 trükiajakirjanduses ilmunud artiklit, milles kajastati olulisel määral setode ja Setomaaga setotud temaatikat. Artiklite esmaseks analüüsiks viisin läbi kvantitatiivse kontentanalüüsi, mille käigus valisin välja 38 artiklit detailsemaks diskursusanalüüsiks. Uurimisküsimustele vastuste saamiseks kombineerisin kvantitatiivset ja kvalitatiivset uurimisviisi.

Trükimeedias kajastatakse setode ja Setomaaga seotud temaatikat peamiselt seoses kultuuriliste ja poliitiliste teemadega uudisväärtuslikkuse kriteeriumi alusel. Setode enserepresentatsioon on üleriigilises meedias väga väikese osakaaluga ning kuvandit setodest konstrueeritakse väljastpoolt.

Setomaa iseloomustamisel domineerib unikaalse kultuuri rõhutamine. Setosid nimetatakse eksootilisteks, omapärasteks, ebatavalisteks ja lõhestatud rahvaks, kes hoiavad teistest eraldi. Vähemal määral rõhutati piirkonna majanduslikku mahajäämust. Setode representatsioon oli reeglina positiivne. Kinnitust leidis teoreetilisest raamistikust välja toodu meedia rollist etniliste gruppide representeerimisel.

Taasiseseisvuse algusaastatel olid setod eestlastele võõramad, kuna oma riigi ehitamisega alles alustati. Rõhutati setode kategoriseerimist eestlasteks, kuigi toimus ka teatud vastandumine. 2000. aastateks olid setod juba küllaltki hästi rahvusesse integreerunud, üheks põhjuseks kindlasti ka meediarepresentatsioon setodest. Setod ei olnud enam nii võõrad, kuid siiski nähti meedias setosid eksootilistena. Lisaks võib siin märgata ka globaliseerumise trende.

Küsimusele, kas setod kuuluvad rahvuse kujutletud kogukonda või mitte aga ühest vastust anda ei saa. Setod konstrueeritakse rahvuse siseselt välisgruppi, Pille Petersoo liigituse järgi sisemiseks positiivseks „Teiseks“. Kui asesõnaga „Meie“ tähistati meediatekstides kogu eesti rahvast, siis setosid nimetati „Nendeks“. Samas võib siiski eestlaste ja setode eristamise põhjal öelda, et setod ei ole unikaalse kultuuri tõttu kujutletud kultuuriliselt ühtsesse kogukonda.

Setode eneserepresentatsioon ei erinenud kuigi palju üleriigiliselt konstrueeritust. Selline tendents on samuti välja toodud ka teoreetilisest raamistikust. Esiteks, toimub etnilisuse konstrueerimine vastastikkuse sildistamise kaudu. Teiseks, ka sisemise orientalismidiskursuse kohaselt kopeerib teisestatud regiooni eneserepresentatsioon üleriigilist representatsiooni.

Meedia analüüsimisel tuleb seega arvestada, et üht nähtust käsitletakse meedias tavaliselt mitme nurga alt. Meedia on stereotüüpide levitaja ning meedia määrab tihti ära selle, millest räägitakse ja millest vaikitakse.

Kindlasti ei saa siinkohal teha järeldusi kogu rahvusliku identiteedi olemuse kohta. „Teised“ on vaid üks aspekt rahvusliku identiteedi kujutamisel. Lisaks on meedia samuti vaid üks viis, mille kaudu levivad arvamused ning meediarepresentatsioon ei ole avalik arvamus.

Edasine uurimistöö rahvuste siseste gruppide käsitlemisel on kindlasti vajalik, milleks soovitan kasutada diskursusanalüüsi meetodit.

SUMMARY

Representation of Setos as an Ethnic Group in Estonian Printed Press from 1992 to 2012

The aim of this Master's thesis is to study the coverage of Setomaa in Estonia's two major daily newspapers from 1992 to 2012 in the context of a nation state as an imagined community. Based on a constructivist paradigm, stating that reality is socially constructed, I investigated the construction of an internal other in a nation state. As a researcher I had a mixed relation to the subject matter. While being a member of the Seto community, I also tried to remain as neutral as possible in the study.

Assuming that the media play an important role in constructing the identity of a nation state, I approached Setos as an ethnic group of Estonians constituting an internal other within the nation. National identity enables to determine whether any particular group belongs to the national community (internal group) or not (external group). Another necessary consideration was the length of the period examined and the changes that occurred in this timeframe. While after restoring its independence, Estonia was focussed on building a nation state, which was not yet fully realised, from the year 2000 onwards we can have a clearer view of the impact of globalisation on a nation state and ethnic groups.

Based on the research objective, I posed the following research questions:

- How has the media representation of Setos in Estonia's largest daily newspapers changed over 21 years?
- How do the largest daily newspapers present Setos as an ethnic group and as a part of the nation?
- What is the self-representation of Setos and to what extent it differs from the national construct?

To answer these research questions, I had to start collecting the relevant articles. The final exhaustive sample included 298 articles, published in printed press, with significant coverage of issues pertaining to Setos and Setomaa. As a first step, I performed a quantitative content analysis of the articles, which enabled me to select 38 articles for a more detailed discourse analysis. Finally I combined the two research approaches to answer the research questions.

In printed press, the issues pertaining to Setos and Setomaa are mainly covered in connection with cultural and political subjects, based on the criterion of newsworthiness. The self-representation of Setos constitutes a very marginal part of the national media and the image of Setos is constructed from outside.

Characterisations of Setomaa are dominated by an emphasis on its unique culture. Setos are described as exotic, peculiar, unusual and divided people, who like to keep to themselves. The disadvantageous economic position of the region has been discussed as well, but to a lesser extent. The representation of Setos was generally positive. Exceptions could be found in some letters from readers and one opinion article. The assumed role of the media in representing ethnic groups, presented in the theoretical framework, was confirmed.

During the first years after the restoration of independence, Setos seemed more alien to Estonians, as they had only started to build up the country. It was emphasised that Setos should be classified as Estonians, even though they were also contrasted to a certain extent. By the 2000s, Setos were relatively well integrated in the nation, partially also as a result of the media representation. Setos were no longer as alien, but the media still viewed Setos as something exotic. Some trends of globalisation are also noticeable in this context.

However, there is no unambiguous answer to the question, whether Setos belong to the imagined national community or not. Within the nation, Setos are constructed as an external group. According to the classification by Pille Petersoo, they are seen as an internal, positive 'other'. While the pronoun 'us' was used in media texts to denote the whole Estonian nation, Setos were often called 'them'. The differentiation between Estonians and Setos indicates that Setos are not imagined as part of a culturally uniform community.

The self-representation of Setos was not very different from the national construct. This tendency is also mentioned in the theoretical framework. Firstly, construction of ethnicity occurs through mutual labelling. Similarly, the internal orientalism discourse suggests that the self-representation of a differentiated region copies the national representation.

Therefore, when analysing the media, one should keep in mind that the media usually approach a phenomenon from multiple angles. The media are a distributor of stereotypes, often determining the issues that are talked about and others that remain suppressed.

We are here certainly not in a position to draw conclusions about the nature of national identity. 'Others' are simply one aspect in the development of national identity. In addition, the media are also only one channel for spreading opinions and media representation is not the same as public opinion.

Further research into smaller groups within a nation is certainly important and I would recommend the method of discourse analysis as a useful tool for such research.

ALLIKAD

1. Anderson, B. (1991). *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
2. Annist, A. (2009) Outsourcing culture: Establishing heritage hegemony by funding cultural life in South Eastern Estonia. *Lietuvos etnologija: socialinès antropologijos ir etnologijos studijos*, 9: 117 - 138.
3. Antonsich, M. (2009) National identities in the age of globalisation: The case of Western Europe. *National Identities*, 11(3): 281-299
4. Barth, F. (1969) Introduction. Barth, F. (toim) *Ethnic groups and boundaries. The social organization of culture difference*. Boston: Little, Brown and Company 9-37.
5. Berger, Peter & Luckmann, Thomas. (1991) *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books.
6. Bond, R. (2006) Belonging and Becoming: National Identity and Exclusion. *Sociology* 40(4): 609–626
7. Brubaker, R. (1996) Nationalizing states in the old „New Europe“ – and the new. *Ethnic and Racial Studies*, 19(2): 412-437.
8. Bryman, A. (2006) Integrating quantitative and qualitative research: how is it done? *Qualitative Research*, 6(1): 97-113
9. Fürsich, E. (2010), Media and the representation of Others. *International Social Science Journal*, 61: 113–130.
10. George, A. L. (2009) Quantitative and Qualitative Approaches to Content Analysis. Krippendorff, K & Bock, M.A. (toim). *The content analysis reader*. Sage Publications 144–155
11. Greene, J.C., Caracelli, V.J. and Graham, W.F. (1989) ‘Toward a Conceptual Framework for Mixed-method Evaluation Designs’. *Educational Evaluation and Policy Analysis* 11(3): 255–74.
12. Hall, S. (1992) "The Question of Cultural Identity". Hall, David Held, Anthony McGrew, (toim) *Modernity and Its Futures*. Cambridge: Polity Press, 595-634
13. Hall, S. (1997) The work of representation. Hall, S. (toim) *Representation: Cultural representations and signifying practices*. Sage Publications 13-74.
14. Hüdsi, S. (2010) Kas müüsimine enda kultuuri maha? *Setomaa*. (URL kasutatud mai 2013) http://www.setomaa.ee/index.php?id=63dc7ed1010d3c3b8269faf0ba7491d4&act=magazine_article&article_id=657
15. Jansson, David R (2005). ‘A Geography of Racism’: Internal Orientalism and

- theConstruction of American National Identity in the Film Mississippi Burning. *National Identities*, 7(3), 265-285
16. Jääts, I. (2000) Ethnic identity of the setus and the Estonian-Russian border dispute. *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity*, 28(4), 651-670
 17. Kaiser, R & Nikiforova, E. (2006): Borderland spaces of identification and dis/location: Multiscalar narratives and enactments of Seto identity and place in the Estonian-Russian borderlands. *Ethnic and Racial Studies*, 29(5), 928-958
 18. Koreinik, K. (2011) *Language ideologies in the contemporary Estonian public discourse: With a focus on South Estonian*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus
 19. Kultuuriministeerium. Setomaa riiklik kultuuriprogramm 2006 – 2009
 20. Lauristin, M & Heidmets, M. (2002) Introduction: The Russian Minority in Estonia as a Theoretical and Political Issue. Lauristin, M & Heidmets, M (toim). *The Challenge of the Russian Minority: Emerging Multicultural Democracy in Estonia*. Tartu: Tartu University Press 19-31
 21. Lauristin, M. (2012). Eestlaste kultuurisuhte muutused liikumisel siirdeühiskonnast võrguühiskonda. Aarelaid-Tart, Aili (toim.) *Nullindate kultuur I: teise laine tulemine*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 13 - 43
 22. Lombard, M., Snyder-Duch, J. and Bracken, C. C. (2002) Content Analysis in Mass Communication: Assessment and Reporting of Intercoder Reliability. *Human Communication Research*, 28: 587–604
 23. Luostarinen, H. (1997) Media Construction of National Identities - Introduction to a Project. Luostarinen, H., Mattenschlager, A., Riedle H., Rüegg C. (toim) *Media Construction of National Identities in Post-War Europe*, 3 – 6.
 24. Muuli, K. (1995). Eesti Päevaleht – pigem klassikaline kui mässumeelne. Eesti Päevaleht 5.06.
 25. Nagel, J. (1994) Constructing Ethnicity: Creating and Recreating Ethnic Identity and Culture. *Social Problems*. 41(1): 1152-176.
 26. Petersoo, P. (2007) Reconsidering otherness: constructing Estonian identity. *Nations and Nationalism*. 13 (1): 117-133.
 27. Pieterse, J. N. (2007) *Ethnicities and Global Multiculture: Pants for an Octopus*. Lanham, MD, Rowman & Littlefield
 28. Pietikäinen, Sari (2004) Representations of ethnicity in journalism. Multiculturalist transitions in the pages of a Finnish daily. *Nordicom Information* 26(1): 71-82.

29. Priks, K. (2011) Kristjan Priks: Mis saab seto gümnaasiumist? *Setomaa*. (URL kasutatud mai 2013)
http://www.setomaa.ee/index.php?id=63dc7ed1010d3c3b8269faf0ba7491d4&act=magazine_article&article_id=753
30. Raun, T. U. (2009) Estonia after 1991: Identity and Integration. *East European Politics & Societies*. 23 (4): 526-534.
31. Smith, Anthony D. (1992). National identity and the Idea of European Unity. *International Affairs*. 68(1): 55-76.
32. Tajfel, H., Billig, M. G., Bundy, R. P. and Flament, C. (1971) Social categorization and intergroup behaviour. *Eur. J. SOC. Psychol.* I (Z), pp. 149-178.
33. Triandafyllidou, A. (1998) National identity and the „other“. *Ethnic and Racial Studies*. 21(4): 593-612.
34. Tähepõld, K., Alumäe, H., Keinast, E. (2008) *Setomaa: ida ja lääne vahel*. Tallinn: Ecce Revalia
35. Vihalemm, P & Juha, L. (2004) Lisa 3. Trükisõna ja lugejad. Vihalemm, P (toim). *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus
36. Wodak, R., de Cillia, R., Reisigl, Liebhart, K. (2009) *The discursive construction of national identity*. Edinburgh : Edinburgh University Press
37. Wodak, R., de Cillia, R., Reisigl. (1999) The Discursive Construction of National Identities. *Discourse & Society*. 10(2): 149–173.

VIIDATUD ARTIKLID VALIMIST

1. Alaküla, A. (1993) Sorry, setud. *Postimees*, 11.10.
2. Allas, T. (2005) Lõuna-eesi elujõud hirmutab ja tekitab kadedust. *Postimees*, 8.08.
3. Barkalaja, A. (1995) Seto. *Postimees*, 18.03.
4. Einar Rull, E. (1994) Setude küsimus Rootsi riigipäevas. *Postimees*, 4.05.
5. Epner, E. (2003) Peeter Laurits: inimene on siinilmas kaitsetu ja üksinda. *Postimees*, 11.11.
6. Grabbi, H. (1996) Uus riigipiir ja setud. *Postimees*, 25.03.
7. Hagu, P. (1993) Seto ilo talgo'. *Postimees*, 4.08.
8. Jürgenson, A. (1996) Müüdi müümisest ja piiri rikkumisest. *Postimees*, 6.12.
9. Keil, A. (2005) Suure kujundi lugu hoovis. *Postimees*, 8.08. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.postimees.ee/080805/esileht/kultuur/173552.php>
10. Koch, T. (2012) Võrokesed ees, setod järel. *Postimees*, 13.07.
11. Kruus, O. (1995) Seto Etnokultuuriline Ühing tahab setusid kuulutada omaette rahvuseks. *Postimees*, 19.01.
12. Kübar, E. (2008) Tossike mees, hoia alt!. *Postimees* 16.08. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.postimees.ee/27184/tossike-mees-hoia-alt/>
13. Laaneots, A. (2000) Seto elu veereb õnnemänguna. *Eesti Päevaleht* 28.04. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/eesi/seto-elu-veereb-onnemanguna.d?id=50786664>
14. Leppe vastased setud ähvardavad pikettidega. (2005) *Eesti Päevaleht* 05.05. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/eesi/leppe-vastased-setud-ahvardavad-pikettidega.d?id=51009777>
15. Ojakivi, M. (2010) Setud peavad täna Mikitamäel pidu ja valivad endale uue ülemsootska. *Eesti Päevaleht* 7.08. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/eesi/setud-peavad-tana-mikitamael-pidu-ja-valivad-endale-ue-ulemsootska.d?id=51280761>
16. Piirsalu, J. (2007) Imesta või oimetuks - setu küla ja keel keset Siberit. *Eesti Päevaleht*, 16.03. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/eesi/imesta-voi-oimetuks-setu-kula-ja-keel-keset-siberit.d?id=51079621>
17. Piirsalu, J. (2010) Pihkva kuberner: juba kolm setu peret tahab Eestist meile kolida! *Eesti Päevaleht*, 15.04. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/valismaa/pihkva-kuberner-juba-kolm-setu-peret-tahab-eesist-meile-kolida.d?id=51274451>
18. Põdramägi, N. (1993) Setomaa, kas elät viil? *Postimees*, 18.10.
19. Püüa, M. (2004) Harivesilik aitab setudel tiike kaevata. *Postimees*, 6.11. (URL kasutatud

- mai 2013) <http://www.postimees.ee/081104/esileht/siseuudised/149376.php>
20. Ritari, T. (1994) Setudel üle piiri pääseda senisest keerulisem. *Postimees*, 22.07.
 21. Runnel, P (1996) Elu võimalikkusest piiri ääres. *Postimees*, 2.07.
 22. Runnel, P. (1999) Viljandi folk kõlas nagu päris. *Postimees*, 27.07. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/kultuur/viljandi-folk-kolas-nagu-paris.d?id=50775002>
 23. Saar, V. (2002) Elu võimalikkusest Põlva maakonnas. *Postimees*, 12.07.
 24. Sikk, R. (2012) Setomaal võib sündida Seto vald. Või hoopis Seto mikromaakond? *Eesti Päevaleht*, 30.03. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/eesti/setomaal-voib-sundida-seto-vald-voi-hoopis-seto-mikromaakond.d?id=64154743>
 25. Sirkel, M. (1999) Need tagakiusatud paremad eestlased. *Eesti Päevaleht*, 17.05. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/kultuur/need-tagakiusatud-paremad-estlased.d?id=50772471>
 26. Soosaar, E. (1993) Idapiir ootab arukat kompromissi. *Postimees*, 10.06.
 27. Tali, P. (1995) Setokesed pidasid kirmaskit. *Eesti Päevaleht*, 22.08.
 28. Vahtre, L. (2004) Lõhutud maa. *Postimees*, 16.11. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.postimees.ee/171104/esileht/150145.php>
 29. Valk, H. (2000) Fotonäitus äralõigatud Setumaa idaosast. *Postimees*, 10.05.
 30. Vananurm, I. (1993) Setude pidu igal aastal. *Rahva Hääl*, 12.08.
 31. Vananurm, I. (1993)a Kes on säälpool, on juba võõras. *Rahva Hääl*, 16.10.
 32. Vananurm, I. (1993)b Petserimaa tahab ellu jääda. *Rahva Hääl*, 13.12.
 33. Vananurm, I. (1993)c Ühest Setumaa aknast. *Rahva Hääl*, 23.12.
 34. Vananurm, I. (1993)d Miks setud on püsima jäänud. *Rahva Hääl*, 17.01.
 35. Vananurm, I. (1993)e Setu, mis meist saab. *Postimees*, 28.12.
 36. Önnepalu, T. (2004) Tõnu Önnepalu: maad ja rahvad. *Eesti Päevaleht*, 26.04. (URL kasutatud mai 2013) <http://www.epl.ee/news/arvamus/tonu-onnepalu-maad-ja-rahvad.d?id=50982391>

LISAD

Lisa 1. Kodeerimisjuhend **Üldised andmed artikli kohta**

0 Artikli number

1 Kuupäev (päev, kuu, aasta)

2 Väljaanne

1 Postimees

2 EPL

3 RahvaHääl

4 Päevaleht

5 Hommikuleht

3 Autori nimi

4 Autori roll

1 Ajakirjanik, toimetaja

3 Kolumnist, kirjanik, kriitik, spetsialist

4 Märgitud on allikas, ajaleht, toimetaja.

5 Lugeja

6 Autor puudub

7 Mitu autorit

8 Muu

5 Autori seotus Setomaaga

1 Autor on seotud Setomaaga

2 Autor ei ole seotud Setomaaga

3 Muu (Kaks autorit, üks on, teine pole vms)

6 Pealkiri

7 Rubriik

1 Uudised

2 Kultuur

3 Arvamus (ka lugejate kirjad)

4 Muu

8 Žanr

1 Uudis

2 Intervjuu

3 Arvamuslugu, kommentaar, repliik, lugejakiri

4 Olemuslugu

5 Reportaaž

6 Ülevaade, analüütiline artikkel

7 Muu (juhtkiri, In Memoriam)

9 Seto on põhiteema (kirjuta, mida see tähendab)

1 Ei

2 Jah

3 Muu

Teemad sündmused, allikad ja tegelased

10 Teema	11 Alateema	12 Sündmus	13 Allikad 14 Tegelased
1 Kultuur	1 Kultuurisündmused- etendused, näitused, peod, raamatud, festivalid jms	0 Puudub	0 Puudub
2 Poliitika	2 Komed ja pühad	1 Laadad, festivalid, muuseumid	1 Kohalikud poliitikud ja ametnikud Setomaal
4 Ajalugu	3 Seto keel ja murded	2 Kuningriigipäev	2 Eesti üleriigilised poliitikud ja ametnikud
5 Setod Venemaal	4 Koolid ja haridus	5 Näitus	3 Välismaa pliitikud ja ametnikud, välismaalased üldiselt
6 Sotsiaalprobleemid	5 Ajaloolised ülevaated setodest	6 Raamat, eepos	4 Setod üldiselt
7 Muu (igast teemast artiklit)	6 Piiriküsimus	8 Etendus, muusika	5 Konkreetsed seto tavalised inimesed
	7 Halduskord, viisad, ümberasumine	9 Film, saade	6 Kohalikud kultuuritegelased
	8 Seto kongress	10 Kirikupüha	7 Eesti kultuuritegelased
	9 Toetused	11 Leelopidu, leelopäev	8 Ekspertid
	10 Uuringud	12 Konverentsid,	9 Riigid

		suveülikool	
	12 Seto raadio	16 Valitsusele esitatud märgukirjad, meeleavaldused, visiidid	10 Setod Venemaal ja Venemaaga seotud setod Eestis
	13 Koorde, ansamblite tegevus	24 Setod esinemas välismaal	11 Ajakirjanikud
	14 Setomaaga seotud persoonid	18 Leelotraditsiooni kandmine maailma kultuuripärandisse	12 Konkreetsed Eesti tavainimesed ja eestlased üldiselt
	15 Eesti-Vene koostöö	19 Rahvaloendus	13 Venelased, vene ametnikud
	16 Salaviin	20 Muu	14 Eesti kuulsad setod
	19 Setode tulevik ja püsimine		17 Teised rahvakildude esindajad
	20 Eesti liitumine Petsoriga, varade tagasisaamine, piiriäärne omand		
	21 Piiri ületamine		
	25 Setode küsimus rahvusvahelisel areenil		
	26 Kodakondsus		

Teiste Eesti eripäraste piirkondade mainimine

15 Kas mainitakse Kihnut või kihnalasi, Saaremaad või saarlasi, Muhumaad või muhulasi

- 1 Jah, kultuuriga seoses
- 2 Jah, piirkonna või poliitikaga seoses
- 3 Ei mainita

16 Kas mainitakse Võrut või võrulasi

- 1 Jah, kultuuriga seoses
- 2 Jah, piirkonna või poliitikaga seoses
- 3 Ei mainita

17 Kas mainitakse Mulgimaad või mulke

- 1 Jah, kultuuriga seoses
- 2 Jah, piirkonna või poliitikaga seoses
- 3 Ei mainita

18 Kas mainitakse Narvat või narvalasi

- 1 Jah, kultuuriga seoses

2 Jah, piirkonna või poliitikaga seoses

3 Ei mainita

19 Artiklid diskursusanalüüsiks

0 Ei analüüsi

1 Analüüsin

Setode diskursiivne konstrueerimine

20 Nimetatakse seto või setu?

1 Seto

2 Setu

3 Mõlemad

Väline vaade

21 Setode rahvuslik kategoriseerimine

0 Ei tooda eraldi välja

1 Rahvus (mitte rahvas – see ei tähenda rahvust)

2 Rahvakild

3 Eestlaste etniline rühm (näidatakse setode kuulumist eestlaste hulka)

4 Kultuuripiirkond

5 Muu – kirjuta välja

6 Muu

22 Kas setod konstrueeritakse meie või nemad grupiks väljastpoolt?

0 Ei ole võimalik määratleda

1 Meie

2 Nemad

23 Setode iseloomustamine, stereotüübid, omadussõnad setode kohta

Kirjuta välja

24 Setomaa iseloomustamine, stereotüübid, omadussõnad Setomaa kohta kohta

Kirjuta välja

Sisemine vaade

25 Setode rahvuslik kategoriseerimine

0 Ei tooda eraldi välja

1 Rahvus (mitte rahvas – see ei tähenda rahvust)

2 Rahvakild

3 Eestlaste etniline rühm

4 Kultuuripiirkond

5 Muu – kirjuta välja

6 Muu

26 Setode iseloomustamine, stereotüübid, omadussõnad setode kohta

Kirjuta välja

27 Setomaa iseloomustamine, stereotüübid, omadussõnad Setomaa kohta

Kirjuta välja

28 Kuidas iseloomustavad setod eestlasi?

Kirjuta välja

Lisa 2. Valimi moodustanud artiklid

	Ilmumisaeg	Väljaanne	Autor	Pealkiri
1	13.02.1992	Päevaleht	Harri Prügi	Kes sa oled, setu?
2	13.05.1992	Postimees	Helve Anton	Setumaa loodusest
3	20.07.1992	Postimees	Stepan Karja	Kuues Väraska leelopäev
4	3.08.1992	Postimees	Stepan Karja	Väikest rahvast nõõgitakse
5	22.08.1992	Rahva Häääl	Mati Määrtis	Petserimaalased tahavad oma maakonda
6	15.01.1993	Postimees	Stepan Karja	Eesti-Vene piirist ja Petserimaast
7	18.02.1993	Postimees	Stepan Karja	Setud tahavad korraldada oma kongressi
8	1.03.1993	Hommikuleht	Andres Herkel	Petserimaa ja 75-aastane Eesti Vabariik
9	3.03.1993	Rahva Häääl	Tiit Tamm	Setumaalased nõuavad oma kodukanti tagasi
10	18.03.1993	Päevaleht	Jaanus Mägi	Külas kahel Eesti väikerahval
11	18.03.1993	Rahva Häääl	Asso Ladva	"Teiega on vahva koos olla."
12	19.03.1993	Päevaleht	Jaanus Mägi	Külas kahel Eesti väikerahval
13	10.06.1993	Postimees	Enn Soosaar, kolumnist	Idapiir ootab arukat kompromissi
14	15.06.1993	Postimees	Raimu Hanson	Setud ja tartlased tutvustasid Eestit Viini ülikoolis
15	26.07.1993	Rahva Häääl	Ilmar Vananurm	Tahan Petserisse! Tahan Eestisse!
16	2.08.1993	Postimees	Stepan Karja	Reedel oli Setumaal Saatse kiriku püha
17	4.08.1993	Postimees	Paul Hagu	Seto ilo talgo'
18	10.08.1993	Postimees	Stepan Karja	Leelopidu Meremäel
19	11.08.1993	Hommikuleht	Ivar Jõesaar	"Kirmask tulemas ehk sab kiskudagi!"
20	12.08.1993	Rahva Häääl	Ilmar Vananurm	Setude pidu igal aastal
21	18.08.1993	Postimees	Heno Sarv	Jaapani etnoloog käis Setumaal
22	16.09.1993	Rahva Häääl	Ilmar Vananurm	Setumaa sügis
23	17.09.1993	Postimees	Stepan Karja	Kolmas setu rahva kongress peetakse 9. oktoobril Värskas
24	27.09.1993	Postimees	Paul Hagu	9. oktoobril tuleb Värskas kokku kolmas seto kongress
25	8.10.1993	Hommikuleht	Aili Sandre	Setud peavad homme Värskas kongressi
26	11.10.1993	Päevaleht	ETA	Värskas toimus III Seto Kongress
27	11.10.1993	Rahva Häääl	Puudub	Seto kongress: rohkem tähelepanu Petserimaale
28	11.10.1993	Hommikuleht	Puudub	Seto Kongress nõudis terviklikku Setumaad Eesti koosseisus
29	11.10.1993	Postimees	Stepan Karja	Setud pidasid kolmanda kongressi
30	11.10.1993	Postimees	Allan Alaküla, lugeja	Sorry, setud
31	14.10.1993	Rahva Häääl	Ülo Kalm	Setumaal ehitatakse külateed, kas tuleb ka teelisi?
32	16.10.1993	Rahva Häääl	Ilmar Vananurm	Kes on säälpool, on juba võõras
33	18.10.1993	Postimees	Nikolai Põdramägi	Setomaa, kas elät viil?
34	13.12.1993	Rahva Häääl	Ilmar Vananurm	Petserimaa tahab ellu jääda
35	23.12.1993	Rahva Häääl	Ilmar Vananurm	Ühest Setumaa aknast
36	31.12.1993	Rahva Häääl	Ilmar Vananurm	Petserimaal oli palju koole
37	17.01.1994	Rahva Häääl	Ilmar Vananurm	Miks setud on püsima jäänud
38	17.01.1994	Hommikuleht	Aili Sandre	Petseri maakonna saaks moodustada aasta lõpus
39	17.01.1994	Postimees	Olav Kruus	Setud ei taha jääda "etnograafilisteks unistajateks"
40	27.01.1994	Postimees	Olav Kruus	Setudel on piiriületamine jälle raskendatud
41	2.03.1994	Postimees	Stepan Karja	Värskast tuleb kui Vändrast... pöördumisi ja läkitusi
42	7.04.1994	Postimees	Rudolf Aller, lugeja	Eesti piirist ja Petserimaast

43	8.04.1994	Postimees	Viire Villandi, toimetaja	Setu sõlgede sõlin kutsub Eesti Rahva Muuseumi
44	4.05.1994	Postimees	Einar Rull	Setude küsimus Rootsi riigipäevas
45	12.05.1994	Rahva Hääl	Enn Haabsaar, Võrumaa	Soomeugri rahvad ärkavad
46	22.07.1994	Postimees	ETA	Setumaa piirikokkulepe läks luhta
47	22.07.1994	Postimees	Tiiu Ritari	Setudel üle piiri pääseda senisest keerulisem
48	25.07.1994	Postimees	ETA	Setude ühistegevust suur suvi ei sega
49	2.08.1994	Rahva Hääl	Jüri Vaidla	Kompromissid ja Seto Müür
50	2.08.1994	Postimees	Tiiu Ritari	Setu suveülikoolis püüti maailma parandada
51	2.08.1994	Postimees	Stepan Karja	Postimehe reportaaž: Värskas Võmmorskini
52	5.08.1994	Postimees	Stepan Karja	Petserimaal on käinud vilets Soome ajakirjanik
53	9.08.1994	Postimees	Stepan Karja	Värska vallavanem Vello Lõvi: Setumaa kosub niikuinii
54	10.08.1994	Postimees	Enno Tammer	Petserimaa vajab erihalduskorda, nõustub Peeter Olesk
55	17.08.1994	Päevaleht	BNS/PL	Laar ja Olesk ei usu, et Eesti saab Petserimaa varsti tagasi
56	22.08.1994	Postimees	Stepan Karja	Seto Kuningriik oli
57	6.09.1994	Hommikuleht	Piret Rist	Setu Kuningriigis on omad seadused, oma kultuur ja oma kuningas Peko
58	15.09.1994	Rahva Hääl	Enn Haabsaar, Võrumaa	Setu separatistid jõuavad rahvusvahelisele areenile
59	13.10.1994	Postimees	Olav Kruus	Raskesse olukorda seatud setud võivad käituda ettearvamatult, tõdevad Seto Kongressi juhid
60	15.11.1994	Postimees	Mati Hint	Setu küsimus ning Eesti-Vene piiriprobleem võivad jõuda Euroopa Nõukogusse
61	15.11.1994	Postimees	Stepan Karja	Leelokoori Leiko tähtpäev
62	7.12.1994	Päevaleht	Aare Raid, Rahvusvaheline Sotsioloogiauringute keskus	Eesti riigipiirist idas
63	8.12.1994	Päevaleht	Aare Raid, Rahvusvaheline Sotsioloogiauringute keskus	Eesti riigipiirist idas
64	12.12.1994	Päevaleht	Aare Raid, Rahvusvaheline Sotsioloogiauringute keskus	Eesti riigipiirist idas
65	28.12.1994	Postimees	Ilmar Vananurm	Setu, mis meist saab?
66	28.12.1994	Postimees	Stepan Karja	Jõulu ajal üle kontrolljoone
67	19.01.1995	Postimees	Olav Kruus	Lihtsustatud piiriületamise ajal tehti setudele takistusi Eestisse pääsemisel
68	19.01.1995	Postimees	Olav Kruus	Seto Etnokultuuriline Ühing tahab setusid kuulutada oamette rahvuseks
69	30.01.1995	Postimees	Tiiu Ritari	Setud tahavad anda allkirju Seto maakonna moodustamise vastu
70	31.01.1995	Postimees	Jaan Pulk, talupidaja; Evar Saar, üliõpilane; Võru kultuuri ja keele fond	Setudest lähima naabri pilguga
71	1.02.1995	Postimees	Stepan Karja	Setomaa päev Värskas 4. veebruaril
72	6.02.1995	Hommikuleht	Aili Sandre	Setud soovivad Venemaa asekonsulaati Võrusse
73	6.02.1995	Postimees	Stepan Karja	Setud isekeskis ehk Kust peaks kulgema Eesti-Vene piir
74	11.02.1995	Postimees	Stepan Karja	Setu kongressi vanemate kogu ootab vastused

75	7.03.1995	Postimees	Olav Kruus	Setu veri soomlaste katseklaasis
76	18.03.1995	Postimees	Anzori Barkalaja	Seto
77	8.04.1995	Postimees	Tiiu Ritari	Tõsilood Setumaalt I
78	11.04.1995	Postimees	Tiiu Ritari	Setumaa vallad taotlevad lihtsustatud piiriületust
79	11.04.1995	Postimees	Tiiu Ritari	Tõsilood Setumaalt II
80	10.07.1995	Postimees	Stepan Karja	Värskas peeti leelopäeva
81	27.07.1995	Postimees	Alo Lõhmus, Postimees	Setukeelne raadioprogramm küsib pool miljonit eurot
82	9.08.1995	Postimees	Pille Runnel	Võrukesed ei karda, et nende kultuur muutub müüdik
83	16.08.1995	Postimees	Tiit Tuumalu	Soomes ilmus trükist setu rahvuseepos "Peko"
84	22.08.1995	Eesti Päevaleht	Piret Tali	Setokesed pidasid kirmaskit
85	22.08.1995	Postimees	Stepan Karja	Üheks päevaks Seto Kuningriiki
86	29.08.1995	Postimees	Paul Hagu,Seppo Suhonen	Kuidas teha Pekot
87	7.09.1995	Postimees	Tiiu Ritari	Setude mured jõudsid selgelt Tallinna
88	8.11.1995	Postimees	Alo Lõhmus, Postimees	Riik otsib setu raadio eetrisseandjat
89	10.11.1995	Postimees	Stepan Karja	Setumaa sügisel 1995
90	24.11.1995	Postimees	Alo Lõhmus, Postimees	Setu raadio tegemiseks võistlevad Kaguraadio ja Eesti Raadio
91	8.12.1995	Postimees	Hardo Aasmäe, Keskerakond	Eesti välispoliitika - ühe jalaga mees
92	11.01.1996	Postimees	Lauri Vahtre, ajaloolane (poliitik)	Tõkked Tartu rahu ümber
93	1.02.1996	Postimees	Art Leete	Paugud segaduse pihta
94	6.02.1996	Postimees	Tiiu Ritari	Piiriületamisprobleemid on Kagu-Eestis ikka lahendamata
95	14.03.1996	Postimees	Aivar Jürgenson	Laulud majas vanade kaskede all
96	25.03.1996	Postimees	Hellar Grabbi, Washington	Uus riigipiir ja setud
97	1.04.1996	Postimees	Stepan Karja	Setu raadio vaikib
98	2.07.1996	Postimees	Pille Runnel	Elu võimalikkusest piiri ääres
99	14.08.1996	Postimees	Nasta Pino	Seto kuningriik kestis terve päeva
100	19.09.1996	Postimees	Tiit Tuumalu	Võrukeelne lugemik levitab uut võru-setu kirjaviisi
101	10.10.1996	Eesti Päevaleht	Kristi Malmberg, Värskas	Setud tahavad vabalt liikuda
102	14.10.1996	Eesti Päevaleht	Kristi Malmberg, Värskas	Setod tunnevad end reedetuna
103	15.10.1996	Postimees	Mare Piho, Art Leete	Sõle sisemus
104	27.11.1996	Postimees	Stepan Karja	Kas piirileping venega muudab Eesti seadusi?
105	6.12.1996	Postimees	Aivar Jürgenson	Müüdi müümisest ja piiri rikkumisest
106	9.12.1996	Postimees	Urmas Klaas	Ümberasuvate setude arv on teadmata
107	12.12.1996	Postimees	Albert Laegas, Tallinn	Setud mõelgu järele
108	31.12.1996	Postimees	Tiiu Ritari	Värskas jagati omakultuuripreemiaid
109	7.01.1997	Postimees	Alo Lõhmus, Postimees	Idaeestlaste ümberasumine Eestisse kaasab ka setusid
110	26.02.1997	Postimees	Art Leete	Hale Setomaast
111	21.06.1997	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Setu neiu tunneb tantsust rõõmu
112	19.07.1997	Postimees	Andrus Laansalu	Isiklik ja subjektiivne
113	4.08.1997	Eesti Päevaleht	Kärt Karpa	Setomaa pidas kuningriigi päeva

114	15.08.1997	Postimees	Stepan Karja	Setud kaitsevad Siimanni
115	17.09.1997	Eesti Päevaleht	Anneli Ammas	Meremäe annab seitse küla naabritele
116	20.11.1997	Postimees	Tarmo Virki	Peko jõudis Helsingisse
117	20.01.1998	Postimees	Tõnu Õnnepalu, kirjanik	Eesti kodakondsuse omandamine: kas veri või maa?
118	24.01.1998	Postimees	Tiiu Ritari	Setudele ümberasumiseks raha vähem
119	1.02.1998	Postimees	Tiiu Ritari	Setumaa noored lahkuvad kodust
120	1.06.1998	Postimees	Madis Hint	Märt Piiskop pole rahul vene viisasüsteemiga
121	3.08.1998	Postimees	Küllike Rooväli	Päätnitsapäev toob kahe riigi setud kokku
122	7.08.1998	Postimees	Stepan Karja	Meremäel valitakse asekuningat
123	10.08.1998	Eesti Päevaleht	Urmo Kübar	Kago sai meeli hää, keeli kerge
124	20.10.1998	Postimees	Piret Õunapuu	Pühapäev argipäeval Lindora laadal
125	17.05.1999	Eesti Päevaleht	Mati Sirkel, Eesti Kirjanike Liidu Esimees	Need tagakiusatud paremad eestlased
126	1.07.1999	Postimees	Margus Kasterpalu	Berliin lõhnab teatri ja pärnaõite järele
127	9.08.1999	Eesti Päevaleht	Meelis Kapstas	Vihmauss afaldil
128	23.10.1999	Eesti Päevaleht	Pille Runnel	Talurahvas magas lühikestes voodites
129	27.10.1999	Eesti Päevaleht	Pille Runnel	Setumaa pildid näitavad piiri taha jäänud inimesi
130	16.11.1999	Eesti Päevaleht	Piret Tali	Rahvuskultuuri fond jagas 3,2 miljonit krooni
131	19.01.2000	Postimees	Toomas Sildam	Idapiirilt saab varsti üle ainult viisadega
132	26.01.2000	Postimees	Toomas Sildam	Lihtsustatud piiriületuse kord lõpeb
133	26.01.2000	Postimees	Mart Linnart	Seto noot
134	26.01.2000	Postimees	Toomas Sildam	Ain Sarve tõde on üks ja jagamatu Setomaa
135	12.02.2000	Eesti Päevaleht	Eva Potter	Koorijuhist telerežissöör
136	24.03.2000	Postimees	Urmas Seaver	Lõuna-Eesti lapsi ähvardab võru ja setu keele sundõpe
137	25.03.2000	Postimees	Urmas Seaver	Murre jääb koolis endiselt valikaineiks
138	28.03.2000	Postimees	Karl Pajusalu, TÜ eesti keele ajaloo dotsent	Kui lühike on eestlase mälu
139	28.03.2000	Postimees	Ott Heinapuu, üliõpilane	Lõunaeeesti keelest
140	1.04.2000	Postimees	Alli Lunter	Murdekeel on keel omas ajas ja ruumis
141	5.04.2000	Postimees	Puudub	Mõistlik piirilahendus
142	5.04.2000	Postimees	Toomas Sildam	Lihtpiiriületajate arv väheneb kaks korda
143	7.04.2000	Eesti Päevaleht	Anneli Ammas	Maakonnad nõus veelgi valdu vähendama
144	8.04.2000	Postimees	Enn Soosaar, kolumnist	Keel sunnib tahtmatult tarkusele
145	18.04.2000	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Kirjad kaduvatelt valdadest
146	18.04.2000	Eesti Päevaleht	Anneli Ammas	Setude ühinemist takistavad riigipiirid
147	28.04.2000	Eesti Päevaleht	Annela Laaneots, Tartu	Seto elu veereb õnnemänguna
148	10.05.2000	Postimees	Heiki Valk, arheoloog	Fotonäitus äralõigatud Setumaa idaosast
149	31.08.2000	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Täielik viisarežiim ärritab piirielanikke
150	8.09.2000	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Setu liidrid pahandasid välisminister Ilvesega
151	13.09.2000	Eesti Päevaleht	Ilmar Vananurm	Mitte viin ja viisad...
152	31.03.2001	Postimees	Annela Laaneots	Reformikäärid lõhuvad Setomaad
153	4.05.2001	Postimees	Annela Laaneots	Aus on olla omapärane
154	23.03.2002	Postimees	Villu Päärt	Hual käimine nõuab aastas pea kuupalga
155	13.05.2002	Eesti Päevaleht	Tiina Laanem, Eesti	Aasta ema lubab Setumaale jääda elupäevade lõpuni

Päevaleht				
156	13.05.2002	Postimees	PM	Seto kuninganna tõusis aasta emaks
157	20.06.2002	Eesti Päevaleht	EPL	Setud lähevad homme suvepealinna tervitama
158	11.07.2002	Postimees	Eda Post	Aasta ema tutvustas setu kokaraamatut
159	12.07.2002	Postimees	Vello Saar	Elu võimalikkusest Põlva maakonnas
160	26.06.2003	Eesti Päevaleht	Ülle Harju	Rändavad potisetud ajavad vilgast potiäri
161	30.06.2003	Postimees	Villu Päärt	Setud laulsid Aafrika trummidega võidu
162	23.07.2003	Postimees	Avo Kartul, muusikavaatleja	Seto meeste laul kõlab võimsalt
163	30.07.2003	Eesti Päevaleht	EPL	"Wõõbsu palas" lisaetendus
164	4.08.2003	Eesti Päevaleht	Sander Silm	Setumaal kadus päevaks Eesti võim
165	25.09.2003	Eesti Päevaleht	Helen Eelrand	Petseri koolilapsd õpivad eestlasteks
166	4.10.2003	Postimees	Ilmar Vananurm	Kas ei võiks sügavamale kaeda?
167	11.10.2003	Postimees	Guido Arro, Tartu	Setodest ja muustki
168	29.10.2003	Postimees	Villu Päärt	Setude aastalaat kihises tööpäevast hoolimata
169	1.11.2003	Postimees	Villu Päärt	Euroliidu tulevasel idapiiril õitseb kotikaubandus
170	11.11.2003	Postimees	Eero Epner, kriitik	Peeter Laurits: inimene on siinilmas kaitsetu ja üksinda
171	5.02.2004	Eesti Päevaleht	Mirko Ojakivi	Veerevad eestlased naasid ümbermaailmareisilt
172	11.02.2004	Postimees	Neeme Korv	Repliik: Lõunaeeesti kultuuritangud
173	13.02.2004	Eesti Päevaleht	Kauksi Ülle	Ilvese Aapo tii
174	15.03.2004	Postimees	Ülo Mattheus	Sutrop: lõunaeeesti keel pole keel, vaid murre
175	18.03.2004	Postimees	Priit Rajalo	Firma lubas loobuda lageraiest muinaskäabastel
176	19.03.2004	Eesti Päevaleht	Evar Riitsaar	Teadaandmine
177	19.04.2004	Postimees	Liis Keerberg, keskkonnakaitsja	Obinitsa käabaste kaitseks
178	26.04.2004	Eesti Päevaleht	Tõnu Õnnepalu	Tõnu Õnnepalu: maad ja rahvad
179	30.04.2004	Eesti Päevaleht	Anneli Ammas	Hundi talu pereahvas euroliidu tuleku ees hirmu ei tunne
180	6.05.2004	Postimees	Villu Päärt	Euroliit maksis kinni setude tsäimaja
181	21.05.2004	Eesti Päevaleht	EPL	Kaido Kama: Lõunaeeesti keelest ja sallivusest
182	28.06.2004	Eesti Päevaleht	Ülle Harju	Seto lipp teeb punnvõrridel Eestile tiiru peale
183	8.07.2004	Postimees	Villu Päärt	Alanud kukeseenehooaeg ajab kagueestlased metsa kammima
184	17.08.2004	Eesti Päevaleht	Priit Simson	Mari tudengid õpivad setudelt eesti keelt
185	26.10.2004	Postimees	Villu Päärt	«Entel-Tentel» asendas vanad rahvaviisid
186	6.11.2004	Postimees	Marko Püüa	Harivesilik aitab setudel tiike kaevata
187	16.11.2004	Postimees	Lauri Vahtre, ajaloolane	Lõhutud maa
188	3.12.2004	Eesti Päevaleht	Ain Sarv	Setomaa vajab päästmist
189	21.12.2004	Eesti Päevaleht	Ilmar Vananurm	Ilmar Vananurm: Iseennast lõhkuv Eesti
190	24.12.2004	Postimees	Vilja Kohler	Ain Mäeotsal kukub jõuluõöl jeesuseiga
191	4.01.2005	Postimees	Rebekka Lotman, reporter	Setud avaldavad meelt piirileppe vastu
192	26.01.2005	Postimees	Toomas Sildam	Saatse saabas tuleb Eestile tagasi
193	27.01.2005	Eesti Päevaleht	EPL	Ligi pool tuhat setut protestis Toompeal vigase piirilepingu vastu
194	2.02.2005	Postimees	Villu Päärt	Setu naine igatseb piirilepinguga kodu tagasi
195	3.02.2005	Postimees	Puudub	Parts andis setudele lootust
196	17.02.2005	Postimees	Küllo Arjakas,	Piirilepe tuleb sõlmida

Keskerakond				
197	11.03.2005	Eesti Päevaleht	Anneli Ammas	Piiriäärne vahetusmaa seisab tühjana
198	14.03.2005	Eesti Päevaleht	Indrek Jääts	Indrek Jääts: Ühtse eesti kirjakeele kaitseks
199	17.03.2005	Eesti Päevaleht	Sigrid Laev	Väliseestlane kaitseb setusid autole seatud hiiglasliku protsestitplakatiga
200	23.03.2005	Eesti Päevaleht	Anneli Ammas	Setu naised käisid Kadriorus kohvitamas
201	23.03.2005	Postimees	Puudub	Arnold Rüütel: piirilepingust loobumine pole reaalne
202	8.04.2005	Eesti Päevaleht	Sigrid Laev	Petseri: kodu ja kodumaa vahele veetud valus piir paljude jaoks
203	8.04.2005	Eesti Päevaleht	Sigrid Laev	Setu memme ümber kasvas aastate jooksul vene küla
204	12.04.2005	Eesti Päevaleht	Sigrid Laev	Petseris hoiavad eesti keelt lapsed
205	5.05.2005	Eesti Päevaleht	EPL	Leppe vastased setud ähvardavad pikettidega
206	5.05.2005	Eesti Päevaleht	Tuuli Koch, Kai Kalamees	Eesti-Vene piirileping saab allkirjad mai keskel Moskvast
207	10.05.2005	Postimees	Aleksei Günter, reporter	Setude meeleavaldus ei jäta piirilepet allkirjadeta
208	19.05.2005	Eesti Päevaleht	Mirko Ojakivi	Piirilepe jätab kahe talu teed Venemaale
209	23.05.2005	Eesti Päevaleht	Puudub	Rein Taagepera: Iseseisvusmanifest ja Eesti piirid
210	9.06.2005	Postimees	Villu Päärt	Setumaa ootab riigilt piirilepingu järel kiireid tegusid
211	10.06.2005	Postimees	Villu Päärt	Setud jätsid Rüütli piirileppega rahule
212	17.06.2005	Eesti Päevaleht	Kai Kalamees	Eestikeelsel haridusel Petseris lootust
213	21.06.2005	Eesti Päevaleht	Eero Laidre	Eero Laidre: Padurahvuslusele ässitajad
214	30.06.2005	Eesti Päevaleht	Kai Kalamees	Laar ootab Rüütli vabandust
215	30.06.2005	Postimees	Tuuli Koch	Laar süüdistab president Rüütli valetamises
216	8.07.2005	Eesti Päevaleht	Mirko Ojakivi	Tartus näeb uut setu näitemängu
217	28.07.2005	Postimees	Andres Keil	Hullud setu naised ja Taarka peavad Obinitsas ehsat baaba-praasnikut
218	8.08.2005	Postimees	Andres Keil	Suure kujundi lugu hoovis
219	8.08.2005	Postimees	Tiia Allas, Uma Lehe ja Koidu toimetaja	Lõuna-eesti elujõud hirmutab ja tekitab kadedust
220	25.08.2005	Eesti Päevaleht	Juune Holvandus	Kauksi Ülle üllitas võrukeelse luule- ja palveplaadi "Imäplaat"
221	31.08.2005	Postimees	Andres Keil	Häid noppeid Eesti suviselt kultuurikaardilt
222	23.09.2005	Postimees	Eve Jaakson	Kauksi Ülle meelest vajab iga riik fundamentaliste
223	27.10.2005	Postimees	Priit Rajalo	Setud on ilma jäämas lubatud lisamiljonitest
224	29.10.2005	Eesti Päevaleht	Kauksi Ülle	Lindora laat on jäänud püsima läbi aastasadade
225	10.12.2005	Postimees	Andrus Karnau, reporter	Riia, mu arm!
226	6.01.2006	Eesti Päevaleht	Maarja Hörn	Seto nuuri tegemisi
227	6.01.2006	Eesti Päevaleht	Ahto Raudoja	Vanna asja massai inne vahtsõ saamist laota
228	6.01.2006	Eesti Päevaleht	Kaja Tullus, SVL kirotaja	Setumaad tasub külastada ilmavõrgu kaudu
229	20.01.2006	Eesti Päevaleht	Rein Järvelill	Rein Järvelill: Seto kongressi tulevik on kultuuriomavalitsus
230	15.04.2006	Eesti Päevaleht	Ülle Kauksi	Setu lihavõttepühi tähistatakse Obinitsas kultuurinädalaga
231	26.04.2006	Postimees	Andres Keil	Lõunaeesti keeltes teater – sügavalt omakultuuris sees
232	29.05.2006	Postimees	Toomas Sildam, Kaarel Kaas	Andres lõpetab ainsana Petseri eesti kooli
233	2.06.2006	Postimees	Toomas Sildam	Petseri eesti koolil on lootust saada elektripliit ja uusi arvuteid

234	3.06.2006	Postimees	Toomas Sildam	Eesti päästmine Petseris
235	12.06.2006	Postimees	Urmas Klaas	Piiriülene koostöö aitab soojendada Eesti–Vene suhteid
236	30.06.2006	Eesti Päevaleht	Jackson H. Walters, Professor, USA Lõuna- Dakota ülikool	Eesti võib öelda "ei"
237	19.07.2006	Postimees	Hanne Pikkat	Nagu ikka, viivad suviti kõik teed folgi-Viljandisse
238	27.07.2006	Postimees	Puudub	«Taarka» piletid said juba otsa
239	18.08.2006	Eesti Päevaleht	Evi Arujärv	Evi Arujärv: setu eidest ja õnneuringutest
240	30.10.2006	Postimees	Urve Eslas	Evar Riitsaar, neljandat aastat Setumaa kuningas
241	16.03.2007	Eesti Päevaleht	Jaanus Piirsalu	Imesta või oimetuks - setu küla ja keel keset Siberit
242	16.03.2007	Postimees	Urve Eslas	Merca hundid ja tondid said kogus kokku
243	14.07.2007	Postimees	Igor Taro	Kuidas setud endale laulupeo said
244	17.07.2007	Eesti Päevaleht	Andris Feldmanis	Taarka vaim hoiab filmivõtete silma peal Viljandi folk-simman möllab endise hooga mööda sissetallatud rada
245	28.07.2007	Postimees	Margus Haav	Rockipidu läheb uuele ringile
246	27.08.2007	Postimees	Margus Haav, Sakala Alo Lõhmus, Postimees	Minister Parts ootab Petserit Eestile tagasi
247	14.01.2008	Postimees	Ilmar Vananurm	Nädala kiri: naistidele ja meie omadele
248	1.02.2008	Postimees	Igor Taro	«Eesti linnad on Petseri, naaberlinnad Võru ja Põlva.
249	22.03.2008	Postimees	Anu Aaremäe, kultuuriajakirjanik	Merca all paremas nurgas
250	25.03.2008	Postimees	Anu Aaremäe, kultuuriajakirjanik	Merca all paremas nurgas
251	27.05.2008	Eesti Päevaleht	Anneli Ammas	Pihkvas kiusatakse Eesti kodanikke Intervjuu: Peeter Brambt: eestlane on setusid lollideks pidanud
252	2.06.2008	Eesti Päevaleht	Kristiina Davidjants	Laupäeval kohtuvad soome-ugri kogul Ilves ja Medvedev
253	26.06.2008	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Kuidas setud energeetiliselt sõltumatust tahavad
254	21.07.2008	Postimees	Tuuli Koch	Ahto Raudoja: Hans 'a olõ-i' puskar*
255	24.07.2008	Postimees	Ahto Raudoja	Zetod rokkisid rajult traadilda ja päriselt
256	28.07.2008	Postimees	Aarne Seppel	Setu ülemsootska valimist jälgis metropoliit
257	4.08.2008	Eesti Päevaleht	Erik Müürsepp	Taarka traagika Setumaa vihmas
258	7.08.2008	Postimees	Eva Kübar	Lauluema Taarka setu kultuuris hulpimas
259	13.08.2008	Postimees	Eva Kübar	Tossike mees, hoia alt!
260	16.08.2008	Postimees	Eva Kübar	Setu festival meelitas kokku hulga Vene ajakirjanikke
261	30.08.2008	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Siberi setu küla löi leelotamise saatel valla oma etnomuuseumi
262	1.08.2009	Postimees	Igor Taro	Koguteos süüvib Setomaasse Eesti ja Venemaa kinnitasid valmisolekut piiriäärse koostöö elavdamiseks
263	29.08.2009	Eesti Päevaleht	Jaanus Piirisalu	Leelo-leelo: seto laul pääses maailma kultuuripärandisse
264	17.09.2009	Postimees	Raimu Hanson	Valimised: Setumaal seivad nagistavad naabrid
265	28.09.2009	Postimees	Toimetas: Raul Sulbi	Jaani-Eik Tulve: leelokõnõ, laulukõnõ *
266	1.10.2009	Postimees	PM	Juta Vallikivi: mänguväljakul käib lõimumine lihtsalt
267	5.10.2009	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Latgaleid seob setudega sarnane ajalugu
268	24.10.2009	Postimees	Jaani-Eik Tulve	Kuku, kukupai, miks sa jood?
269	4.12.2009	Postimees	Juta Vallikivi	Hõrna Aare: «Järgmisel aastal näeme Jeruusalemmas!»
270	7.12.2009	Postimees	Nils Niitra, reporter	Pihkva kuberner: juba kolm setu peret tahab Eestist meile kolida!
271	17.12.2009	Postimees	Hendrik Alla	
272	2.02.2010	Postimees	Aare Hõrn	
273	15.04.2010	Eesti Päevaleht	Jaanus Piirsalu	

274	27.04.2010	Postimees	Väino Suurpere, Misso	Tahan tasuta viisat sünnimaale
275	15.07.2010	Postimees	Tuuli Koch	Setud soovivad riigiisadelt kopsakat pulmatoetust
276	7.08.2010	Eesti Päevaleht	Mirko Ojakivi	Setud peavad täna Mikitamäel pidu ja valivad endale uue ülemsootska
277	9.08.2010	Postimees	Arved Breidaks	Setud said korraks oma kuningriigi
278	1.09.2010	Eesti Päevaleht	Ulvar Käärt	Setud saavad loa jälle kuuritsaga kala püüda
279	2.11.2010	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Setud avavad Tartus söögisaatkonna
280	13.11.2010	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Analüüs: Võrumaa ime algas setude suureks saamisest
281	16.11.2010	Eesti Päevaleht	Mirko Ojakivi	Suitsusauna UNESCO nimekirja saamine on ohus
282	30.11.2010	Postimees	Aapo Ilves, võroke	Seto Peko, superstaar!
283	24.01.2011	Postimees	Raimu Hanson	Saksa plaad viib setu laulu laia maailma
284	22.02.2011	Postimees	Tiit Tuumalu	Arvo Kukumäe sõit ameerika mägedel
285	23.02.2011	Postimees	Mikk Salu	Kutse presidendi vastuvõtule pani õpetaja käed värisema
286	2.06.2011	Postimees	Heili Sibrits	Mitmekesine teatrisuvi. Staaridega
287	4.07.2011	Postimees	Heili Sibrits	Vanemuine laenas setu jumalale Pekole oma kandle
288	11.08.2011	Postimees	Anu Aaremäe, kunstikriitik	«Mar'ats'auk» («Marjakobar») viib aega, mil setod veel sõlgi ei kandnud
289	3.01.2012	Postimees	Sulev Valner	Tõehetk Eestis räägitavate murrete jaoks
290	1.02.2012	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Vähetuntud Korela külakene lööb ükshaaval Eesti külmarekordeid
291	30.03.2012	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Setomaal võib sündida Seto vald. Või hoopis Seto mikromaakond?
292	13.07.2012	Postimees	Tuuli Koch	Võrokese ees, setod järel
293	13.07.2012	Postimees	Siram, kunstikriitik	Loomalood inimestest
294	21.07.2012	Eesti Päevaleht	Olavi Ruitlane	Olavi Ruitlane: eesti kiilt saa avita
295	10.08.2012	Eesti Päevaleht	Kauksi Ülle	Kauksi Ülle: Kas siis selle maa keel...
296	3.11.2012	Eesti Päevaleht	Riin Aljas	Üts karumurelane lobotas põntil
297	4.12.2012	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Seto müstika: üks Venemaa küla, kaks muuseumi, kolm elanikku
298	17.12.2012	Eesti Päevaleht	Rein Sikk	Setode plaan: ostame Vene muuseumi ära!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Anu Toe

(sünnikuupäev: 12.04.1989)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Setode kui etnilise grupi representatsioon eesti trükiajakirjanduses aastatel 1992-2012,

mille juhendaja on Külliki Seppel,

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 27.05.2013